

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

TREDJE ÅRGÅNGEN.

Tredje häftet.

Innehåll:

ORIGINALOMSLAG SAKNAS

VERLDSDAMEN.

Efter Miss Mulock.

Verlden är ett ord, mäktigt af lika stridiga tydningar och miss-tydningar, som sjelfva saken, hvilken, allt efter olika sätt att se, antages tillhöra än människan, än Gud och än satan, eller ömsevis alla tre. Men här är ej rätta stället att diskutera alla pro et contra af den orthodoxa theologi, hvilken fördömer såsom ohjelpigt ond samma verld, som dess Skapare förklarar vara »ganska god», samma verld i och för hvilken dess Frälsare lefvat såväl som dött. Vi skola för närvarande betrakta detta ord *Verlden* endast i dess egen-skap af tilläggsord och söka utröna hvad som menas med det så ofta begagnade talesättet: *En Verldsdame*.

»En verldsdame.» — »En fullkomlig verldsdame! — »Ingenting annat än en verldsdame.» — Med huru många vexlingar af ton och accentuering höra vi ej denna fras upprepas tills den slutligen synes oss innebära idel motsägelser? Naturen tycks skenbarligen hafva velat visa qvinnan, att hon hvarken i fysiskt eller moraliskt afseende hör verlden till. Under Judendomens och Islamismens första tider synes ingen hafva vågat framkasta ett tvifvel härom. Kristendomen åter höjde qvinnan till sin rätta och ursprungliga plats, »mannen till ena hjälp», hans jemnlige i allt väsendtligt, och likväl till sin inre varelse ett helt annat väsende, skiljande sig från hans genom ett harmoniskt något, som snarare är olikhet än underlägsenhet. Och denna olikhet skall alltid qvarstå. Volymen af »Tankar» rörande qvinnans rättigheter, qvinnans samhällsställning; ändlösa tal i samma ämnen; otaliga biografier öfver stora — ja, goda qvinnor, hvilka, öfverskridande sin naturliga verkningskrets, tjenstgjort på embetsmannabanan, på stridsfältet eller vid diploma-tiska byråer — dessa undantag från det vanliga skola aldrig kunna upphäfvä den allmänna lagen att qvinnans bästa och lyckligaste plats är hemmet. Icke endast för att der:

»— amma narrar och att stå i köket»

(*Shakspeare*, som kände oss så väl, kunde aldrig ha lagt dessa ord i någon annans än en *Jagos* mun); men för att gå hand i hand med mannen på särskilda, fastän parallelt med hans löpande vägar, för att vara inomhus hvad han bör vara ute i verlden — det le-

dande inflytandet och den styrande makten inom hemmets begränsade monarki.

Att vara en Verldsdame innebär således, om också ej något egentligen orätt eller klandervärdt, dock ett icke naturligt och således icke lyckligt tillstånd. Åsidosättande alla sentimentala utrop öfver tomheten af ett dylikt lif, och helt och hållet förbigående den religiösa åsigten deraf, tror jag de flesta människor skola medgifva, att ingen qvinna, som lefvat endast och allenast i och för världen, någonsin varit eller kunnat vara lycklig, — det vill säga enligt *den* definition af sällheten, som antager densamma bestå uti högsta möjliga utveckling af våra bästa själsförmögenheter samt dessas användning i rikaste möjliga måtto. Hvarje annat slag af sällhet, antingen beroende af yttre gynnsamma omständigheter eller tryggt hvilande på den negativa grunden af ett uteblifvet ondt, måste vi anses ega gemensamt med ostran; ja, denna lugna, karaktersfasta och oförargliga mollusk innehar troligen i långt högre grad än vi detta slags passiva lycka.

Om vi således antaga, att verldsdamen icke är lycklig — att, om hon det varit, hon sannolikt aldrig blifvit hvad hon är — anser jag icke behöfligt att till ett afskräckande exemplispika upp henne, likt en stackars utmålade skata, öfver sällskapslifvets ladudörr, kring hvilken trippande kråmar sig en otalig mängd andra fjäderfän, fullt ut så lumpna och på långt när ej så behagliga. Ty verldsdamen — det vill säga den högsta och bästa typen af hennes klass — är på sitt sätt obeskrifligt intagande; hon bär *à merveille* den vackra mask, som säges vara »*den hyllning, lasten egnar dygden*» och som en lyckad imitation alltid förutsätter en viss bekantskap med originalet, har hon nog en gång uppriktigt trott på många af de sköna principer och känslor, hon nu så skickligt härmar — på dygd, försakelse, sanning, kärlek, vänskap, heder och trohet. Det är med henne som med vissa slags pressade bronzornamenter, hon synes vara en beundransvärd imitation af äkta qvinlighet — ända tills man råkar få se henne från avfvisidan.

Verldsdamen är sällan en helt ung qvinna. Det är klart att så icke kan vara. För unga människor är världen alltid ett paradiset — dårarnes paradiset, på hvilket de obetingadt tro: det är först när de upptäckt all dess falskhet, som de kunna tillägna sig densamma. Då hafva de likväl redan upphört att vara dårar: det fordras alltid en viss grad af slughet att kunna vinna någon slags framgång i världen.

Med »*verlden*» menar jag nu icke uteslutande den aristokratiska fåfångans marknad, der mången, med eller utan skäl, anser sig, till

följd af börd eller samhällsställning, nödgad att framsläpa sitt lif, utan hvad som i dagligt tal och för alla bildade klasser gäller såsom *Verlden*; i hvars hvirvel de hemlösa, de tanklösa, de fåfänga och nöjesälskande företrädesvis indragas, och hvars talrikaste befolkning utgöres af dem, som icke ega något annat mål i lifvet än att, *tant bien que mal*, knuffa sig fram i »verlden», samt af dem, som i denna verld aldrig egt något annat intresse än sitt eget högt älskade jag.

En qvinna i denna mening verldslig, kan i visst fall ställas på allra lägsta trappsteget af qvinlighetens skala, emedan medelpunkten för hela hennes tillvaro obestriddigen är hon sjelf. Du märker det, innan du ännu i fem minuter varit i hennes sällskap; du märker det på hennes ämbla väsende, som så skickligt härmar en allmän välvilja, genom att vara sig fullkomligt likt med alla — d. v. s. alla, med hvilka det lönar mödan att anse sig bekant; på det lifliga intresse, hvarmed hon framställer tjogtals artiga eller vänliga frågor, hvarpå hon aldrig inväntar svaret. Du märker det på din egen instinktmessiga öfvertygelse, att hennes tankar, allt under det hon fortsätter ett angenämt samtal eller med smickrande uppmärksamhet lyssnar till dina värtaliga ord, ständigt äro på språng för att uppfånga allt hvad som säges eller tilldrar sig i rummet — n. b. så vidt det rör *henne*. Hvad dig sjelf beträffar, kan du vara fullkomligt öfvertygad, att du, från det ögonblick du försvunnit ur hennes åsyn eller upphört att bidra till hennes nöje eller bekvämlighet, halkat henne ur minnet så fullkomligt, som om du öfvergått till en annan sfer. Hennes egen sfer kan ej inrymma dig, ty, ehuru den synes vidsträckt, finnes den i verkligheten icke till: den är endast reflexen af jemnt så mycket utaf den yttre verlden, som kan upptagas af den lilla droppe ej öfver sig klart vatten, som utgör denna qvinnas själ.

Utös dock ej din harm på den arma, hon är lika mycket att beklaga som att klandra. Blif ej utom dig vid att höra henne, med den henne så egna, ljufva och lågmälda tonen, prata känsla alnvis, medan du vet, att hon i enrum dagligen och stundligen grälar på sin omgifning, hvars enda fridfulla timmar äro de, då hon, pryddigt utsirad, går att smycka sällskapslifvet med sin närvaro. Skratta icke, då hon kritiserar tafkor och råkar i extas öfver poemer, hvilka du är öfvertygad, att hon hvarken sett eller läst, eller, om hon gjort det, ej kunnat fatta mer än din katt fattar Shakspeare. Förakta henne icke, ty hon har måhända icke alltid varit sådan; du känner ej hvad som gjort henne till hvad hon är, och — du har ej ännu sett hennes slut.

Det finnes en annan klass af verldsdamer, hvilka i min tanke

äro långt sämre, än dessa, emedan de spela sin rol mycket mindre väl, och emedan deras mål — och ett sådant måste hvarje meniska hafva, eröfraren sin krona och drinkaren sin bränvinsflaska — är långt lägre, långt föraktligare. Den bättre verldsdamen har vanligen vissa favoritidéer, vissa filantropiska, litterära, lärda eller politiska sympatier, och det goda hon sålunda åtrår, ehuru saknande verklighet och sanning, är dock imitationen af lefvande sanningar, och såsom sådan ofta till viss grad gagnande för andra. Men pseudo-verldsdamen har intet ideal utöfver granna toiletter, elegant ameublement och ekipage, samt förnäma bekantskaper; och och icke ens dessa förmåner värderar hon för deras egen skull, utan blott emedan de äro för mer än de, hvilka kommit hennes nästa till del.

Man finner henne oftast bland halfsuppostrade parvenyer, fåfängt sträfvande att nå samma ståndpunkt som verdens habituéer — den högsta synliga punkten på hennes horisont. Och detta så eftersträfvade mål är icke några lärdomens, intelligensens eller bildningens ljusa höjder, utan endast en viss rang — förnämsta^m platsen vid ett middagsbord eller den grannaste våningen vid en fashionabel gata.

Den förstnämnda af dessa qvinnor har alltid en viss makt öfver »verlden»; den senare är deremot dess mest krypande slaf. Hon vågar ej ordna sitt hus, ej välja sina domestiker, ej anordna sin middag, ej göra sina besök, ja, icke ens knäppa sin klädning eller knyta sin hatt utan efter gifna föreskrifter eller exempel. Hon pinar sig sjelf och sina rådgifvare med de allra obetydligaste *konvenansfrågor*. Att befinna sig i *demie toilette* vid en grann fest, skulle göra denna stackars qvinna olycklig under en hel månad; om du händelsevis glömmet att göra henne visit, sedan hon bjudit dig, skall hon tro, att du ämnat henne en personlig förolämpning, och om hon tordes — men lyckligtvis vågar hon aldrig taga några afgjorda mått och steg — skulle hon genast uppsäga all bekantskap med dig.

Hon befinner sig i slafveri för listtiden; till och med i stora städer, der en medelålders qvinna, med välkänd karakter och klanderfritt uppförande, dock borde kunna vara så fullkomligt oberoende, äfven der förblir hon ständigt förföljd af en hop sväfvande vålnader, hvilka, under namn af »det passande», »det fashionabla», hvad som är »*comme il faut*», jaga henne till döds såsom ett koppel blodlystna hundar.

Visserligen är verlden, likasom dess herrar, icke på långt när så svart som den stundom afmålas; den har ofta en grund af sundt förnuft och sann känsla äfven för sina mest löjliga och tröttsamma formler; men denna qvinna ser endast formlerna, ibland hvilka hon stapplar osäker fram lik artist-charlatanen, som tror sig kunna på

duken återgifva den mänskliga gestalten utan ringaste kunskap om anatomen. Fullkomligt okunnig om beskaffenheten af den grundval, på hvilken det förfinade sällskapslifvet rör sig, ses hon ständigt sila mygg och svälja kameler, så väl hvad *fasoner* som *principer* beträffar. Hos henne har en sökt amabilitet tagit den sanna, från hjertat gående, älskvärdhetens plats; några granna bjudningar gälla i hennes ögon för gästfrihet; etiketten blir henne ett surrogat för den ädla, medfödda värdigheten. Konvensansen, hvilken först då får något värde, när den är ett offer, hemburet af ett godt, ädelt och menniskoälskande hjerta, är för denna olyckliga qvinna sjelfva det jernhårda altare, vid hvilket hon offerar sin egen och sin omgifnings hela trefnad.

Huru ofta höra vi ej de stående fraserna: — »Hvad skall världen säga?» »Kanske voro det rättast, men vi lefva ju i stora världen.» »En from själ — men fullkomligt okunnig om världen.» Det torde ej vara ur vägen att stanna ett ögonblick och betänka hvaruti denna »verld» egentligen består, hvilken så mången qvinna tyckes på samma gång så rastlöst efterjaga och så ytterligt frukta.

Icke den moraliska världen, som dömer deras synder — ack! ofta med blott alltför kortsynt och ojemnt afvägd dom — utan den modets ständigt vexlande verld, som bestämmer öfver valet af deras kläder, bohag och hus, öfver deras sätt att lefva, tala, handla och lida. Plocka sönder den bit för bit och se till — hvad är den? Ingenting annat än en sväfvande atmosfer af högst vanligt folk, omgifvande vissa kretsar af något mindre vanligt folk, hvilkas centrum merendels utgöres af en enda afgjort ovanlig person, hvilken med kraften af sin vilja, sin ställning, sin intelligens eller sin karakter, eller ock medelst någon påtaglig storhet af antingen dygd eller last, synes stå framom mängden och beherrska densamma enligt sitt eget individuella behag. Alla de öfriga äro, såsom jag redan sagt, ingenting annat än en dunstkrets af nollor, hvilken när som helst låter skingra sig — man ser sådant dagligen — af en enda beslutsam arm af vanligt kött och blod. Och likväl tvingar sig den så kallade verldsdamen att der sitta stilla och qväfvas samt vågar, kufvad af dess förtryck, hvarken kläda sig efter sin smak, handla efter sin åsigt om det rätta, lefva naturligt eller stundom ens hederligt. Ty sätter hon sig icke hellre i skuld för en ny hatt, än hon nyttjar en gammal af förlegadt mode? Låter hon icke sin familj i veckor lefva blott, på sill och potatis, för att kunna ge en rätt lysande bal? Förser hon icke sitt hus med kostbart möblerade salonger och emottagningsrum, medan hon stufvar undan familjen hur som helst i kalla och otrefliga kyssen, samt lemnar sina tjänare

endast några dåliga sängplatser på köksgolfvet? Föredrager hon ej tusen gånger detta framför att med ord eller handling öppet tillstå: »Min inkomst är så och så mycket om året, jag gör ingen hemlighet deraf, den tillåter mig icke att lefva utöfver en viss grad af välstånd, den räcker ej till att komfortabelt underhålla både min familj och mina bekanta; ursäkten därför, att jag föredrar de minas trefnad. Och vill du, »Verld», icke desto mindre titta in till oss ibland, så må du taga oss just sådana vi äro, utan all slags pretention; hvarom icke, så — farväl med dig!»

Och »Verlden», i stort tagen, är ingen narr. Det är märkvärdigt att se, hvilken mängd »egenheter» den fördrager af hvar och en som, allt för modig eller för liknöjd att efterfråga följderna, djerft griper tjuren om hornen. Huru vördnadsfullt följer den ej stundom en qvick eller slug qvinna, som sätter sig öfver att putsa sina naglar och att kamma sitt hår slätt, hvars modiste och sömmerska påtagligen förskrifva sig från förra århundradet, och som i väsende och konversation ofta öfverträder hvarje äfven den vanligaste höflighetsregel. Huru ofta ses ej samma respektabla »Verld», hvilken skulle högeligen beskärma sig vid tanken att låta sina unga döttrar göra en morgonpromenad i bodarne, utan att vara åtföljda af en långbent lakej, om aftonen föra dem till en soirée hos någon fru***, hvilken åtnjutit ett mer än tvetydigt rykte, ända tills ett rikt giftermål, hvilket (genom sin ytterliga kärlekslöshet och falska skrymtan, i himlens ögon torde varit den nedrigaste af alla hennes synder) i verdens tanke med ens utplånat dem alla.

Och likväl är denna »Verld», hvilken, närmare analyserad, visar sig vara ett intet — mindre än intet — en chimère, för hvilken intet menskligt hjerta ett enda ögonblick borde offra sig — på en gång afgud och buse för en stor del af qvinnoslägget; och detta icke för en kort tid, utan under största delen af deras lif. Ja, det är så, allt ifrån den dagen då »lillans» första garderob beställes af de dyrbaraste materialier (kostande i spetsar, broderier och garneringar nära lika mycket som mammans utstyrsel, hvilken dock var alldeles för grann och dyrbar för hennes tillgångar), då likväl den olyckliga »Lillan» skulle vara lika förtjusande och finna sig långt beqvämare i simpel kambrick med Vadstena-uddar — och ända till vår sista gård åt modet, då vi ej kunna transporteras till den sista hvilostaden utan i skuggan af ett visst specificeradt antal fjäderbuskar, ledsagade af det vanliga antalet vagnar, efter att hafva blifvit likasom mutade till deltagande i ceremonien medelst den ändamålslösa lyxen af en sidenfodrad kista, garnerad kudde och broderadt bårtäcke.

Under det mellanliggande stadiet, eller äktenskapet, äro vi ännu värre deran, emedan »Verldens» jernhand då förtrycker oss under en tid och under förhållanden, som göra att vi som bittrast känna dess förkrossande tyngd.

»Anser du», frågade mig en dag en ung dame, »att Carl och jag kunna gifta och bosätta oss på mindre än sextusen rdr: om året?»

»Nej, visst icke, min vän; ni måste ju vid er bosättning taga så många andras tycke och smak i beräkning utom er egen. Huru kunde t. ex. era bekanta försona sig med att se simpla merinosgardiner i ert förmak i stället för de af blått och hvitt sidendamast, som ni talade om häromdagen! Och huru skulle ni utan minst trenne domestiker och kanske äfven lakej kunna gifva de förtjusande små middagar, hvilka ni sagt vara oundvikliga för personer af er ställning. Ja, om ni endast hos andra lefde med i verlden så som hittills, skulle hälften af Carls årliga inkomst åtgå till toiletter, equipager och cigarrer. Nej, jag kan på intet sätt tillråda er båda att gifta er på mindre än 6000 rdr om året.»

Den unga flickan såg upp likasom tviflande, huruvida jag talat på skämt eller allvar, och hennes trolofvade gaf luft åt en suck af otålighet. Jag tänkte — »stackars barn!» ty de voro verkligt fästade vid hvarandra, och det fanns intet rimligt skäl i verlden, hvarför de icke skulle kunnat gifta sig. Huru många hundrade unga människor förslösa ej på detta sätt de bästa åren af sitt lif, sin ungdoms ljufvaste förhoppningar, kärlek, hem, verksamhet, och Gud allena vet hvad mera, — och för hvad? För supéer, granna kläder, hvita handskar och sidendamast-gardiner!

Och likväl skulle en verldsdame hafva förklarat, att det unga paret gjorde ganska rätt. Om de gift sig och sedermera fört det stilla och indragna lefnadssätt, som allena hade öfverensstämt med deras begränsade medel och starka sjelfständighetskänsla, måste de ofelbarligen hafva sjunkit i verldens ögon, glidit undan sin naturliga umgängeskrets, för att begynna sitt äktenskapliga lif — såsom deras föräldrar måhända gjort — stilla och tarfligt. Ehuru med föga fara för verklig nöd, skulle de ha nödgats försaka mycket öfverflöd samt lära och öfva åtskillig slags huslig sparsamhet, hvarom hittills säkerligen hvarken han eller hon drömt; och dock skulle kärleken snart lärt dem, såsom den lär alla okunniga. De skulle tvefvelsutän nödgats lefva, åtminstone några få år i början af sitt äktenskap, icke för stora verlden, utan blott för sig sjelfva och sina allra närmaste.

Och lemnade åt sig sjelfva, skulle troligen de unga tu vågat försöket, ty folk som äro förälskade, och i synnerhet unge, föräl-

skade män, utföra stundom hjeltomodiga ting. Det finnes till och med sådana (synnerligast bland den arbetsamma embetsmannaklassen), som äro svaga nog att föredraga ett tarfligt, men trefligt hem, der en liten gladlynt hustru väntar med den enkla middagsmåltiden — till och med om hon en och annan gång måste lemna bordet för att tysta en späd röst i rummet innanför, som på inga villkor vill låta tysta sig; det finnes unga män, som äro svaga nog att föredraga detta framför en läcker, men ^{ensam} diné på klubben, ett rummel på Phœnix eller en bal, der man till sent på natten solar sig i tyllklädda englars leenden, af hvilka man kan begära huru många valsar som helst, men af hvilka man, för sitt lif eller för sin heder, som är ändå dyrbarare, icke vågar hoppas eller utbedja sig något annat — förr än man fått sina grå hår och en inbringande syssla på nacken. Man vågar ej, ty de verldsliga föräldrarna — ja, stundom sjelfva döttrarna, hvilkas hjertan under de oskyldiga tylldraperierna ej sällan härdas till förtidigt verldsliga qvinnohjetan, — skulle häpnande rygga tillbaka för tanken på »en koja och ditt hjerta» — »en så urmodig, en så löjligt romanesk, en så oerhörd idé!» — hvilket den ock obestriddigen är — för folk, som till »kojan», eller, med andra ord, det tarfliga, men bergade hemmet, medtaga anspråken och behofven från Skeppsbropalatsen eller Blasiholmshotellerna.

Å andra sidan är det knappast möjligt att ens beräkna allt det onda, som genom det mer och mer tilltagande bruket af sena och ultraförsigtiga giftermål tillfogas så väl individer enskildt som samhället i stort. Föräldrar uppföda sina döttrar i yppiga hem, väntande och fordrande, att de, som erbjudas dem i utbyte, skola vara med nästan lika mycken lyx och öfverflöd försedda, samt förgäntande, att det är näst intill omöjligt för en af nutidens unge män, som har sin egen väg att bana, likasom hans far före honom, att erbjuda ett dylikt hem. Döttrar, uppfödda till ett sysslolöst och makligt lif, läras tidigt att qväfva hvarje anlag för »ett romantiskt attachement» — varnas allvarligen för den vanvettiga dårskapen att älska en man för hvad han är till karakter och hjerta, i stället för hvad han eger eller har att vänta i kontanter — afrådas från det vanskliga vågspelet att utkämpa lifvets strid hand i hand med en trofast och älskad ledsagare, i stället att försjunka i elegant sysslolöshet, försörjd för listiden genom ett rikt *partie de speculation*. Männen deremot — men ord fattas, för att teckna alla de mörka sidorna af en gammal ungarls sorgliga öde, sorgligast då, när dess börda upphör att kännas rätt tung. En ogift kvinna kan, om hon är god och ädel, alltid skapa sin egen lycka, finna otaliga pligter

intressen och njutningar samt lefva ett rent, ett gladt och gagnande lif. Så kunna äfven någre män — men få — ack otroligt få!

Knappast finnes någon sorgligare syn, äa den af en ung man, närmande sig medelåldern och framlevande år efter år utan hem eller nära anhöriga, samt med en inkomst just nått och jemnt tillräcklig att underhålla honom i den ställning, som han inbillar sig vara pligtig att intaga i verlden, och att förse honom med den mängd små lyxartiklar — såsom cigarrer för många hundra rdr årligen etc. — hvilka blifvit honom oundgängliga. Likt de flesta af sina medmenniskor är han tillgänglig nog för den olyckliga svagheten att då och då blifva kär; men vanligen lyckas han att qväfva den ömma böjelsen, innan den ännu fått rätt lif, väl vetande, att det för honom vore lika fåfängt att begära en flicka bland sin egen umgängeskrets till äkta, som att söka locka planeten Venus bort från sitt gyldene hem i vestern ned till hans mörka, otrefliga ungarlsboning, der han framlever sin tid, bedragen af sin tvätterska och tyranniserad af sin städerska. Då och då utträder han kanske i strålande festdrägt från detta *soi disant* hem, för att biträda vid någon ung skönhets bröllop, der hans hjerta säger honom, att han en gång kunnat vara den lyckliga brudgummen, om ej hans förlängda tystnad drifvit henne att af ren förtviflan (en mycket dum förtviflan, det måste dock medges) gå och sälja sig till den der gamle narren, som nu närmar sig brudpallen, samt invigt henne att blifva, hvad hon redan i det närmaste är, en narrs värdiga maka — en verldslig qvinna. Och han — huru högt bör ej, efter dylika eller snarlika erfarenhetsrön, hans ideal för äkta qvinlighet stegras! Med hvilket djup af sann känsla bör han ej upprepa den sedvanliga skålen för brudtärnorna — dessa »i lust och nöd, i lif och död älskande, försakande och tröstande englar», som fnittra så tanklöst omkring honom, och hvilka förtjusande små oskulder vid hemkomsten förklara: »hvad den notarien eller assessorn, löjtnanten eller kaptenen, är för en hygglig och älskvärd ung man — besynnerligt att han icke gifter sig!» Men den ifrågavarande älskvärde unge mannen (som redan börjar bli till åren) går i människofientlig sinnessämning hem till sig, till sin bok — sin cigarr eller — han vet sjelf bäst hvart. Under småningom fortsatt erfarenhet af detta slag kommer han vid 40 år till den öfvertygelsen, att giftermål är det största narrspel i verlden och tröstar sig med tron, att en dygdig, högsinnad och oegennyttig qvinna, om hon inalles funnits till, varit ett rent underverk, som numera ej uppenbarar sig för dödligas ögon. Bekräftande denna tro med en otålig fnysning — halft suck, halft hånskratt — klär han sig och går på operan eller på

balen, eller kastar sig på soffan i sällskap med en fransysk roman, samt slutar med att verkligen anse oss qvinnor vara — sådana man der målat oss.

Gode Gud! — utropet är för uppriktigt menadt, för att här vara profant — om detta sakernas skick är sant, och det är så — jag har här endast lätt vidrört den öfversta ytan af denna omätliga och fruktansvärda sanning — hvart skall det taga vägen med kommande generationer? hvad skall det bli af alla de ofödda millioner, som en gång skola växa upp till våra män och qvinnor? De möjliga följderna blott ur praktisk synpunkt, för att icke tala om den moraliska, äro allt för fruktansvärda, för att man ej skulle häpna vid att tänka sig dem.

Men kunna de ej afvärjas? Kunna vi icke — efter det så är, att makten i verlden hörer männen till, men inflytandet qvinnorna — kunna vi ej uppföda våra döttrar till mera gagn och mindre sken, till mindre beroende af rikedom och öfverflöd? Kunna vi ej från barndomen öfvertyga dem, att arbeta är bättre än njuta, att sjelfva nöjet aldrig är så ljust, som när det med arbete förvärfvats? Kunna vi ej inpregla hos dem, lika godt hvad samhällsklass de tillhöra, principer af sanning och välvilja, enkelhet i smak och afsky för lyx, och, då dessa principer slagit fast rot, tryggt förbida, att de skola slå ut i blomma, ehvad öde än må vänta den unga flickan? Vi skulle ej då bli vittne till så mycken ångestfull tröstlöshet vid dödsbäddar, der sörjande döttrar lemnas hjälplösa och utan skydd i verlden, eller till så bitter blygsel och harm, då ett ungt tanklöst par, som gift sig på litet, kastar sig in i skulder, elände och förnedring, hvarur ingen med bästa vilja kan helt och hållet hjälpa dem.

Icke destomindre — och jag vågar framställa detta påstående utan fruktan för att kyrkorna skola stormas af hvarje underårig tok, som finner för godt att rusa blindvis åstad att gifta sig,

»På cirka ingenting om året

Och ganska ovisst om han får'et.»

— icke destomindre, sade jag, om man ser lifvet i stort och tror att det består icke i hvad vi ega, men i vår förmåga att njuta deraf; om man besinnar, att det eger att bjuda hvad som är högre och ädlare än beqvämlighet, öfverflöd och frihet för omsorger — ja, än blotta tillvaron sjelf, så skall man tvifvelsutän inse, att icke don Quixotism, men väl sundt förnuft ock kristlig förnöjsamhet dikterat den djupa och innerliga öfvertygelse vi här velat uttala — öfvertygelsen, att sann kärlek är lyckligare än utvärtes prål, och arbete bättre än lättja; att dygden öfverväger det obestämda och

sväfvande begreppet »*comme il faut*», samt att äfven det minsta, lyckliga hem är långt att föredraga framför stora världens kretsar.

Och likväl, huru otaliga personer — och deribland, det grämer mig att tillstå det, icke få kvinnor — offra ej åt denna Moloch allt. Det ligger en sällsam trollkraft, svår att förklara, men omöjlig att förneka, i denna ömkliga *Eleusinia*, denna blinda tillbedjan af en sjelfskapad Gud. Hvem känner ej historien om den gamla visa geten, som skildrade för sin kära dotter det förskräckliga odjuret., leoparden, såsom den vidunderligaste förening af grymhet och fullhet, så att den unga killingen, när hon såg ett vackert djur med glämsande, fläckig hud och behagliga rörelser, under oskyldiga lekar med sin egen svans, springa omkring i skuggan af skogen, omöjligem kunde igenkänna den farliga fiende, man afmålat för henne, utam öfverraskad och full af beundran närmar sig och inom kort faller ett beklagansvärdt offer för det vackra djurets roflystnad? Månne ej mången mor gjorde väl att lägga denna gamla fabel på hjertat?

Ja, världen är tvifvelsutän på sitt sätt behaglig. Hänförande är den unga flickans första uppträdande inom sällskapslifvet, då hon, tjusande och tjusad, iklädt sig sin bästa paryr och sitt vackraste utseende, i hopp att dermed intaga alla i allmänhet, eller ännu oftare, stackars toka, *någon* isynnerhet. Och längre fram, då dryckens första trollkraft förflugit och den berusar mera än lifvar, är den ännu visst icke den giftbägare, som de stränge moralisterna vilja komma oss att tro. Den har fått en viss narcotisk verkan, och den unga kvinnan börjar, ehuru hon sjelf nästan blyges därför, använda den som sådan; likt alla opiater lemna den en bitter eftersmak. Men — hvad mera?

Då och då undrar väl den unga damen under »tröga» supéer och ledsamma förmiddagsbesök, om lönen motsvarar mödan, om ej de angenäma kretsar, bland hvilka hon umgås, hafva rätt innerligen tråkigt tillsammans (om det blott ginge an att erkänna det); hon undrar, om ej en handfull af sunda förnuftets salt skulle bekomma sällskapslifvet bättre än skocktals tomma ceremonier; om ej ett uns hjertegodhet, takt och omtanke för andra skulle uppväga hela skeppslaster af förtyngande etikett. Och kanske begynner hon sätta i verkställighet detta sitt stora, nya, originella system, hvaraf hvarje ung själ tror sig vara den första uppfinnaren,

»Likt den som i en liten slup

Det stora skepp vill hala ut.»

Högst sannolikt misslyckas hon, ömkligen, bittert, ohjelpigt; blir endast misstydd och beledd samt beslutar att aldrig mera lägga två stråm i kors för att ombilda världen — ett måhända klokt beslut;

— eller försjuncker hon i slö liknöjdhet, troende att, när allt kommer omkring, rätt och orätt äro just sak samma, »hundra år här-
 efter skall världen ändå stå på samma punkt.» Och så följer hon
 sakta och omärkligt med strömmen och drifver af med de andra
 allt längre och längre — hvarthän?

Har hon deremot blifvit begåfvad med nog klarsynthet för att
 urskilja sanningen från dess skenbild, dess gengångare, hvilken nästan
 alltid i denna besynnerliga värld går sida vid sida med sin urtyp,
 härmande densamma, då spårar hon småningom den förnuftiga tan-
 ke, den skönhet, den harmoni, som ligger till grund för äfven de
 mest öfverdrifna och urartade bruk och moder. Hon finner äf-
 ven, att

»Opinionens lagar vika för ett kungligt skick»,
 och att hvarje qvinna förverkar rättigheten till sitt köns rättmätiga
 inflytande, om hon för blotta modet offrar sitt sunda förnuft, sin
 trefnad eller sin goda smak; om hon t. ex. förvandlar sig till en
 sidenhöljad vandrande tunna eller till ett spöke,

»hvars hufvud

bakom hennes skuldror hänger»:

om hon tillåter sig att förnöta timma efter timma, dag efter dag, i
 sällskap med lättsinnigt folk, för hvilka och af hvilka ingenting godt
 står att vinna; med vänner, hvilka, om hon följande dag försvunne
 ur deras leende krets, för att dö af svält eller förtviflan, eller om
 hon till och med väckte en ögonblicklig sensation med att hoppa i
 sjön, endast skulle anmärka: »Bevara oss — hur fasligt! Hvem
 skulle ha trott det?» — och derpå helt kallt återtaga det afbrutna
 samtalet med en squallersyster.

Utan tvifvel synes denna öfvertygelse, då den slutligen uppgår
 för henne, svida i hennes ögon med ett smärtsamt ljus, som fram-
 ställer i dess rätta eller ännu skarpare dager det så kallade palats,
 som vi benämna världen och som stundom förefaller henne föga
 bättre än ett bistert fångelse, från hvilket hon endast söker und-
 komma:

»Anywhere, anywhere, out of the world.»

Då inträder en brytning i hennes lif. Antingen slutar hon
 med en tyst och hopplös estergift för hvad hon både föraktar och
 misstror, eller sänker hon sig *au niveau* dermed och antar skenet
 såsom verklighet. Hvarom icke kämpar hon en förtviflans kamp
 och smyger småningom från kaos till ordning, från mörker till klar
 dag. Hon lär långsamt, men säkert, att urskilja människor och
 ting i deras rätta färger och naturliga skepnader, tagande dem just
 sådana de äro, utan att föreställa sig dem hvarken sämre eller bät-

tre, men företrädesvis uppsökande och framkallande det bästa hos dem. Hon lär slutligen inse, att hon kan lefva midt i världshvimmel, om pligt och samhällsställning så fordra, utan att dock blifva en verldslig qvinna; korteligen, hon brukar verlden enligt Skaparens afsigt och efter Hans exempel, som sjelf sade, att »hvetet och ogräset *måste* växa tillsammans, tills skördeanden varder kommande.»

En dylik qvinna — och jag frågar dem af mitt eget kön, som läsa dessa blad, om jag ej målat henne efter naturen? om ej mångt tynande och otillfredsstäldt hjerta, klappande tungt med rastlös och oförstådd oro, i mina enkla och enfaldiga ord igenkännt sina egna bittra, men stumma känslor? — en dylik qvinna skall blifva något annat och bättre än den, hvilken förlagt sitt hopp om lycka endast till detta lifvet. Hon skall hvarken bli verldsdamen efter *Mrs Skewtons**) mönster, eller den qvicka verldsdamen, hvilken vill pråla med urblekta ljädrar inför en ny generation, som ej känner henne eller känner henne blott för att bele henne; och slutligen blir hon icke heller en verldsdame i vanligaste bemärkelse.

Denna senare, hvem har ej någon gång påträffat henne åldrad och glömd? Beroende af deras medlidande, hvilka ännu minnas hvad hon varit eller kunnat vara; bortbjuden, emedan hon ännu bibehåller en viss angenämhet i väsendet, och emedan »hon tycker så mycket om sällskap, stackars liten»; och likväl ständigt försatt i grämligt lynne genom ett oupphörligt behof af »*excitement*», som kommer henne att föredraga alla andras sällskap framför sitt eget; plågsamt afundsjuk om hvarje återstod af tillgifvenhet, medan hon dock sjelf aldrig oegennyttigt egnat någon sin egen vänskap, utan utbredd den, likt skolbarnens smör och bröd, öfver en så yta, att den blifvit fullkomligt intetsägande och värdelös.

Verkliga vänner eger hon inga: hon har hvarken önskat sig eller förtjent sådana. Under hela sin långa lefnad har hon aldrig varit i stånd att slå rot i ett menskligt hjerta. Och, hvad den gudomliga kärleken angår, är det fara värdt, att hon aldrig sökt och aldrig trott på den. Hennes tro har inskränkt sig till den madraserade bönpallen, till bönboken af sammet med förgylt kors, till vissa religiösa tankar, fraser och talesätt, lämpliga för sön- och helgdagar och synnerligen passande för den »behagliga tid», då hon tänker »göra upp sin räkning med Himlen», såsom domaren tillråder den lifdömde brottslingen att i ett annat lif söka den nåd, som här förvägras honom. Men för allt annat är hennes själ (afskiljd

*) Se Dickens *Dombey and Son*.

från hennes intelligens, hvilken ännu torde vara liflig och strålande), ett tomt intet, en natt, en död i lifvet.

Och dock gäller för verldsdamen så väl som för alla andra den gamla varningen: »*en gång dö och sedan domen.*»

Må den evige Förbarmaren då vara henne nådig!

Ofvanstående uppsats hafva vi hemtat ur det redan en gång omnämnda och af oss anlitade arbetet af *Miss Mulock*, »*En Qvinnas tankar rörande Qvinnan*», för att på samma gång blifva i tillfälle att för våra läsare anmäla den i dessa dagar utkommande svenska bearbetningen deraf, hvars utgifvande vi ombesörjt.

Bland mycket beröm hafva vi inom vissa kretsar i författarinns fädernesland äfven hört åtskilligt klander af de åsigter, som hon i detta arbete utvecklade — ett klander, som hufvudsakligast gällt att författarinnan utgått från allt för gammaldags principer för qvinnans verksamhet. Huruvida ej de klandrande sjelfva äro nästan för mycket böjda att såsom godt antaga hvilket förslag som helst, endast det öppnar *nya* fält för qvinnans arbete, samt att återigen förbise mycket *verkligt godt* endast därför att man af *ålder* ansett det så — är en fråga, som vi lemna derhän, för att i stället hålla oss till hvad som för oss är hufvudsaken: bokens nytta och innehållets tillämplighet på svenska förhållanden.

Vi hafva redan efter dess första genomläsande och då vi deraf införde i denna Tidskrift*) kapitlet *Om Lyckliga och Olyckliga Qvinnor*, yttrat vårt omdöme om bokens värde, och hvarken ett noggrannare studium deraf, ej heller iakttagandet af det ogillande den på visst håll rönt i England, har sedan kunnat gifva oss anledning att återkalla våra ord, Tvertom måste vi upprepa vår öfvertygelse, att det är en god, en förträfflig bok, som innehåller mycket *tänkvärdt, godt*, och, för oss Svenskor åtminstone, *nytt*. Hvad som redan kan kallas »*oldfashioned principles*» (gammaldags grundsatser) i Engelskornas alltid mera praktiskt och förnuftigt ordnade uppfostran, torde ännu, i fråga om Svenskornas, vara till viss grad nytt och oförsökt. Och författarinnans synbara bemödande att försona och sammangjuta till ett helt *det bästa* af fordna tiders åsigter med allt det *klokaste och verkställbaraste* af senare tiders stundom alltför långt drifna pockande på nya fri- och rättigheter — hennes förkärlek för hvarje sådan verksamhet, som med full utveckling af de inneboende an-

*) Se 2:dra årg., 2:dra h., s. 99.

lagen tillåter qvinnan att qvarstanna inom hemmets helgade område, hvilket hon först i brist deraf bör lemna, för att derutom uppsöka ett gagnande yrke — måste vi obetingadt gilla, äfven om vi nödgas medge att denna förmedlingstheori stundom medför någon liten inkonsekvens i framställningen. *En Qvinnas tankar rörande Qvinnan* utgör i sjelfva verket (åtminstone i den efter Svenska förhållanden lämpade bearbetningen) en förmedlingslänk mellan ytterligheterna af de gamla och de nya åsigtorna, och torde, likasom ett visst politiskt parti i samma förhållanden, bäst kunna definieras med benämningen *liberalt konservatif* — om man antager att denna benämning innebär lika mycken ifver att bibehålla det bästa af gamla institutioner som att tillegna sig det yppersta af nyare tidens idéer och förslag. Så t. ex. trotsa vi hvarje förfäktare af de nya principerna för qvinnans sjelfständighet och större verksamhet att varmare förorda nödvändigheten häraf, än *Miss Mulock* i kapitlet »*Något att göra*», »*Sjelfständighet*», »*Qvinliga yrken*», »*Handarbetande Qvinnor*» m. fl., på samma gång hon visar möjligheten af att förena dessa egenskaper med den äkta qvinlighetens milda och ödmjuka behag. Å andra sidan har väl ingen »gammaldags uppfostrare» kunnat med mera ifver anbefalla huslighet och ordning, än den engelska författarinnan i kapitlet om »*Husmodren*». Hennes åsikter om »*Verldsdamen*» samt om »*Lyckliga och Olyckliga Qvinnor*», hafva våra läsare redan af de här lemnade utdragen lärt känna, och vi kunna blott tillägga att de återstående uppsatserna om »*Sqvaller*», om »*Fallna Qvinnor*», om »*Qvinnans vänskap*» samt slutligen om »*Qvinnan då hon åldras*», alla förtjena den största uppmärksamhet. Vi äro öfvertygade att hvar och en med intresse och nytta skall läsa denna bok, samt att den svenska bearbetningen deraf i de flesta fall skall befinnas tillämplig på våra egna förhållanden.

Boken, som utkommer i Upsala på Hr Edqvists förlag, är tillägnad några af de vänner, hvilkas medverkan bidragit till möjligheten af utgifvandet af en svensk tidskrift i samma syfte, och blir i dessa dagar tillgänglig hos alla bokhandlare i riket samt rekommenderas härmed allvarligen till läsande och behjertande af hvarje bildad svensk qvinna.

L—d.

BREF OM UPPFOSTRAN.

Första Brevet.

(Af St—)

Carissima!

»Tiderna förändras och vi med tiderna», är, om jag rätt minnes, ett latinskt ordspråk, hvilket mina bröder ofta brukade citera och hvars sanning äfven jag nu lärt att inse. Då jag häromdagen företog mig en generalstädning i gamla gömmor, påträffade jag en mängd skrifböcker med chrior och öfversättningar från skoltiden, tillika med åtskilliga små breflappar från min käraste vän, lek- och klasskamrat. Med oblandadt intresse genomögnade jag dessa böcker och meddelanden, till dess minnet upprullade för mig en mängd halft förgätna taflor ur den förflutna tiden och jag så lifligt af inbillningen återförsattes i den, att jag, halft småleende, vände blicken inåt och ånyo genomlefde många längesedan hänsvunna stunder. Hur länge jag satt drömmande, frånvarande framför dessa kära minnen från »den ljufva tiden», vet jag ej en gång sjelf, men plötsligt rycktes jag tillbaka till nutid och verklighet genom en gäll stämma, som straxt bredvid mig yttrade: »kära fru, jag tror sannerligen inte att kallsteken räcker till middagen.» Jag spratt till, gnuggade mig i ögonen för att rätt öfrertyga mig om hvar och hvad jag var, samt insåg då i ett ögonblick hela skillnaden mellan den glada, sorglösa skolflickan och den mognade qvinnan och husmodern i spetsen för ett stort hushåll med all den omtänka och de bekymmer, som dermed äro förenade.

Men det förflutna hade talat i allt för mäktiga ordalag till min själ för att jag ånyo skulle kunna nedtysta och förglömma det Minnet af dig, du kära, goda *Clara*, den trogna deltagarinnan så väl i studierna som i fristundernas nöjen, så väl i ungdomshjertats fröjder som i dess sorger, har väl aldrig förbleknat under de många år, som förgått sedan vi sist utbytte meddelanden; men nu framstod det åter i full ungdomlig friskhet och jag beslöt att vid första tillfälle förnya den alltför länge afstannade korrespondansen, och här har du nu åter din gamla vän *Alma*, som åtminstone är oförändrad i ett, nemligen i den vänskap hon alltid hyst för dig. Att äfven du i detta hänseende är densamma, kan jag ej betvifla och det gör mig större glädje än jag kan uttala att tänka på möjlighe-

ten af att vi åter kunna sammanknyta afbrutna meddelanden och nu som förr i världen genom olikheterna i lynnen och åskådnings-sätt suppleera hvarandra.

»De blifvit män i staten

De fordne pojkarne,»

säger vår goda vän, *Fru Lenngren*, och om ej detsamma kan sägas om oss, ha vi dock båda erhållit den kanske föga mindre makt-påliggande uppgiften att uppfostra och leda de spädas själar, som Gud anförtrott oss. Vet du, jag känner stundom detta ansvar hvilas ganska tungt på mitt hjerta, och jag misströstar ej sällan om min förmåga att rätt kunna uppfylla de dyra pligter det ålägger mig. Och det så mycket mer, som min gode, förståndige man, ständigt upptagen af trägna embetsgörömål, har föga tid att egna åt dessa omsorger, hvilka sålunda hvilas nästan ensamt på mig. Jag har, som du kanske minnes, alltid varit benägen för att betrakta lifvet från dess allvarliga sida, och du kan lätt föreställa dig, att denna benägenhet snarare till- än aftagit med åren. Och fast jag visst icke vill beröfva mina älskade barn sin ålders glädje och nöjen, söker jag derföre att tidigt inpregla hos dem den sanningen, att lifvet ej är en lek, utan att vi redligt måste arbeta och sträfva för att en gång vinna den lön, som vid målet väntar den trogne tjena-ren. Jag vill äfven att de, medan hjertat än är böjligt och vekt, skola lära sig att försaka nöjet för pligten, ty denna lärdom, huru svår den än stundom kan tyckas att inhemta, blir dock af oberäk-nelig nytta för deras framtid. Ack ja, att jag kunde göra dem så goda, ädla och nyttiga, som jag önskar, kunde ingjuta i deras unga hjertan en rätt lefvande och sann kärlek till Gud och dygden, kunde inge dem det moraliska mod, som aldrig svigtar i striden med lifvets pröfningar och frestelser, som ej känner någon människofruk-tan, men under alla skiften uppehålles af en orubblig förtröstan på Guds vishet och godhet samt af ett rent medvetande! Detta är min första och angelägnaste omsorg, föremålet för mina varmaste böner och ifrigaste bemödanden, och jag anropar härvid Gud om bistånd, då jag alltför väl känner mina egna krafters otillräcklighet.

Men det gifves äfven en annan del af deras uppfostran, som jag ingalunda vill försumma, nemligen den intellektuella. Jag kan ej ens säga dig huru innerligt jag önskar, att mina barn måtte er-hålla en god och grundlig bildning, en bildning, som ej allenast skall höja dem öfver lifvets småsinne och flärd, men äfven göra dem till sjelfständiga och tänkande varelser i samhället, Jag menar för ögon-blicket härmed isynnerhet mina flickor, som redan äro i den ålder,

då grunden bör läggas och lärotiden väl användas. Hvad min ljuslockige, treårige *Alfred* beträffar, springer han ännu i kolt och rider på käpphäst, samt får väl än ett år eller par njuta af sin ädla frihet. För gossar finnas dessutom så många och så goda läroverk, att jag i detta afseende ej behöfver oroa mig för honom — måtte jag deremot hos honom kunna bevara den hjertats renhet, som kommer honom att med afsky och vämjelse vända sig från det låga och usla i lifvet, och stålsätta honom mot mötande frestelser med den själsstyrka, som man i allmänhet så litet vinnlägger sig om att bibringa vår manliga ungdom. Denna stora brist i vår tids uppfostran gör att mången yngling snart sagdt utan motstånd dukar under för första frestelse, och världen, i detta fall alltför tolerant, urskuldar hans felsteg med uttrycket »förlåtlig svaghet.»

Men jag återkommer till mina flickor, för hvilkas uppfostran och framtid jag ej kan låta bli att oroa mig. Jag vet af erfarenhet huru otillräckliga och ytliga de kunskaper äro, som inhemtas i vanliga flickskolor, och jag har mången gång med smärtsam förödmjukelse funnit min egen okunnighet. Huru gerna ville jag ej bespara dem denna smärta och tillika i nyttiga, grundliga kunskaper tillförsäkra dem ett arf, som ej kan förstöras eller förloras!

Ingen dödlig har framtiden i sin hand, det är sannt, men mig förefaller dock en ung flickas framtid ovissare, osäkrare än någon annans. Och därför är det en af mina varmaste önskningsar, att genom den uppfostran, jag söker ge mina döttrar, göra dem oberoende af omständigheterna och bereda dem för de olika skiften af lifvet, som möjligen kunna förestå dem. Jag vill ej, att de skola inhemta ett visst kunskapsförråd, blott för att motsvara tidens fordringar, eller att de skola förvärfva åtskilliga färdigheter och talanger, endast för sitt nöjes skull eller för att briljera dermed i sällskapslifvet. Jag vill, att de kunskaper och talanger, som de nu söka tillägna sig, skola blifva dem ett lefvande rörelsekapital, användbart och fruktbärande under hela deras listid, huru deras öden än måtte gestalta sig. Det är mig omöjligt att icke tro, att hvarje allvarligt och grundligt inhemtad kunskap, af huru ringa art den än må vara, är begagnelig och nyttig, eller *kan* blifva nyttig, om den tillämpas rätt, och jag kan ej underlåta att finna den så ofta framställda frågan: »hvad skall det väl tjena till för en *flicka* att lära sig det eller det?» ganska enfaldig. I första rummet bör, enligt min åsigt, hvarje kunskap bidraga till själens upplysning och förädling (jag förutsätter naturligtvis en uppfostran, byggd på religiös grundval) och sålunda medverka till den harmoniska utveckling af själskrafterna, som är nödvändig för sinnets jemnvigt och andligt

välbefinnande; i andra rummet gifver den oss en tillökning i de ressurser, som vi ega för att bibehålla och förkofra våra jordiska tillgångar eller ock för att använda såsom medel till bergning.

Hvad mina flickor särskildt beträffar äro de visst för närvarande i besittning af, om jag så får uttrycka mig, en ansedd och aktad samhällsställning, som genom deras far kommer dem till del, och likaledes tyckes deras framtid temligen försäkrad genom frukterna af hans arbete. Dock skulle jag för ingen del vilja uppfostra dem så, som vore jag öfvertygad om, att för dem ej några mindre gynnsamma omständigheter vore att befara. Jag vill tvärtom redan från barndomen söka bereda dem på möjligheten att förlora dylika lyckans förmåner. Om Försynen bestämt, att deras lif skall förflyta i välstånd eller rikedom, måtte jag då genom sann bildning och upplysning kunna göra dem värdiga denna välsignelse, som tillika medför ett så stort ansvar! Skulle de deremot bli utsatta för de omstörtningar, som blott äro alltför vanliga i lifvet, hoppas jag, att deras kunskaper skola gagna dem både direkt och indirekt, så väl genom att förläna dem mod att med själsstyrka bära ödets omvexlingar, som ock genom att ge dem medel i händerna att sjelfva arbeta för sin utkomst. På samma sätt är det min åstundan att genom dessa inre ressurser kunna göra deras sällhet, deras själsfrid oberoende af yttre omständigheter, kunna göra dem till lyckliga, nyttiga och nöjda medlemmar af samhället, de må nu såsom gifta, såsom makar och mödrar, erhålla sin utstakade, bestämda verkningskrets med den sällhet, det ansvar, de bekymmer, som dermed äro förenade, eller såsom ogifta nödgas att sjelfva uppsöka den verksamhet, de för sig finna lämpligast och mest passande. Det är mig så ytterst motbjudande, när giftermål ingås af verldsliga beräkningar eller när en ung flicka räcker sin hand åt en man till denna viktiga förening, endast emedan hon tror att hon *måste* gifta sig och derföre tänker, det är så godt att taga den förstbjudande för att ej riskera att bli utan. Om mina flickor gifta sig, hoppas jag derföre att de skola göra det såsom fria och sjelfständiga varelser, hvilka ingå denna heliga förbindelse med männer, som de kunna skänka kärlek och aktning, emedan de derigenom tro sig kunna betrygga ömsesidig lycka, men ej för att bli försörjda, ej för att genom giftermålet afkasta tyngden af ett overksam och gagnlöst lif. Man frågar så ofta: hvar ligger den ogifta qvinnans verkningskrets, hvilket mål har väl hon att lefva för? Just i denna fråga ligger en ganska allvarsam anklagelse mot vårt vanliga uppfostringsystem. Man uppfostrar i allmänhet den unga flickan till den öfvertygelsen, att hon måste gifta sig för att ej helt och hållet för-

fela sin bestämmelse, och hon vänjer sig således att betrakta giftermål såsom sitt lifs enda mål; hon blir, kanske mången gång omedvetet, kokett och beräknande blott för att vinna detta mål, ty om hon går miste derom, anser hon sitt hela lif af noll och intet värde. Både min rättskänsla såsom människa och min sjelkänsla såsom qvinna säga mig att så bör det ej vara, och jag känner mig nästan förvissad om, att en ung flicka, hvars uppfostrare i första rummet bemödat sig om att dana henne till en sann, ädel och nyttig qvinna och att låta hennes karakter sjelfständigt utveckla sig, skall kunna finna och skapa sig en verkningskrets, hurudant hennes öde än måtte blifva. Man säger så ofta, att hemmet är kvinnans egentliga och skönaste verkningskrets och vare långt från mig att vilja bestrida denna sanning. Mätte derföre hvarje qvinna, som ej har hvad man i vanlig bemärkelse kallar ett eget hem, söka sig ett hem, der hon kan utöfva ett välgörande inflytande, ty hvar finner man ej barn att uppfostra, sjuklingar att vårda, lidande att trösta, felande att leda på den rätta vägen, obeslutsamma att råda och nedslagna att uppmuntra!

Men jag har här kommit in på kapitlet om uppfostran i sin helhet och dess inflytande, i stället att, som jag ämnade, ge dig en hastig skizz af mina flickor och den undervisning de erhålla. Min snart fjortonåriga *Alfhild* förenar med ett ljusst och redigt hufvud ett stilla, tänkande, något svärmiskt lynne, samt älskar böcker och isynnerhet poesi med passion. Från sina tidigaste år har hon haft en oöfvervinnelig läslust och boken har för henne ersatt dockor och andra leksaker. Hennes uppfostran har skett och sker ännu i hemmet, först under min, sedan under gode mästars ledning och hennes framsteg äro i många fall ovanliga. Vi ha haft en schweitzisk *bonne* för barnen, hvarigenom de lärt uttrycka sig rätt bra både på fransyska och tyska, och *Alfhild* talar dessa språk med fullkomlig lätthet samt förstår äfven ej så obetydligt engelska. Vår skicklige språklärare gaf henne häromdagen i detta fall höga loford. Hon ligger nu öfver mig med böner att tillsammans med en af sina vänner få taga lektioner i italienskan för en infödd italienare, som nyligen slagit sig ned i vår goda stad. Jag vet dock knappt om jag skall tillåta det, ty jag fruktar verkligen ibland, att hon anstränger sig för mycket. Utom sina trägna språkstudier, hvarifrån modersmålet på intet sätt är uteslutet, håller hon på med en kurs i allmän historia och geografi samt högre arithmetik. Min bror, Lektor vid härvarande Elementar-läroverk, är särdeles intresserad af *Alfhild*, samt ger henne undervisning i botanik och fysik, hvaraf hon är mycket road. Han talar äfven om att lära henne mathe-

matik och kemi, men jag önskar att dermed må uppskjutas ännu någon tid, ty hon är redan så sysselsatt hvarje stund på dagen, att jag ej är utan oro för hennes helsa. För öfrigt är min *Alfhild* en högsinnad, djupt finkänslig varelse och jag bäfvar mången gång vid tanken på allt det lidande hennes ömtåliga hjerta måste erfara, innan det vänjer sig vid lifvet sådant det är, innan det kan finna sig vid all den egoism, det småsinne, den flärd, som vidlåder menskligheten och hvaremot alla hennes känslor uppresa sig.

Om än *Alfhild* är den rikast begåfvade af mina flickor, får jag dock ej för henne glömma de andra, utan äfven göra dig bekant med min *Emma*, som ännu blott räknar elfva somrar. På utseendets vägnar är hon den mest gynnade af mina döttrar och eger ovanligt reguliera, fina drag, men ej det själfulla uttryck, som framstrålar ur *Alfhilds* djupt liggande, mörkblå ögon. Hon är en god, älsklig flicka, mild och hjälpsam mot alla samt finner sig särdeles road af att vara mammas lilla hjälpreda. I denna befattning eller med ritstiftet i hand, tyckes hon bäst belåten. Hon har ganska vackra anlag för målarekonsten, och jag ser henne derföre i andanom såsom en skicklig målarinna, om nemligen hon och jag lyckas öfvervinna den apathi, som ligger i hennes lynne, så till vida, att hon kan förmås att med allvar och ihärdighet studera den sköna konsten. Hon är dessutom skicklig och händig i alla handarbeten och gör väl allt hvad hon gör; men den indolens och liknöjdhet, hon visar, plåga och oroa mig ofta, ty hon kan sitta långa stunder utan någon sysselsättning, oaktadt hon har påbörjade och hvilande arbeten. Som jag ej har särdeles höga tankar om våra flickskolor i allmänhet, ämnade jag gå tillväga med *Emmas* undervisning som med *Alfhilds*, men det ville alls icke gå. Hon visade en så fullkomlig liknöjdhet för sina studier, att hon på ett år ej gjorde de ringaste framsteg och jag rent af förtvivlade att kunna lära henne något. Då beslöto vi försöka att låta henne gå i skola, och satte henne hos Fru T., hvars undervisningsanstalt för flickor är en af de bästa vi ega i Sverge. Detta medel har lyckats bättre än jag vågade hoppas, ty kamratskap och täflan ha, som man säger, verkligen ryckt upp henne, och, om hon än icke fattat någon förkärlek för boken, är hon mycket noga om att väl kunna sina lexor och att vara påpasslig vid sina lektioner. Hon har allt ganska mycket att göra i skolan, ty undervisningsämnena äro många och således är äfven hennes tid så fullt upptagen, att föga deraf återstår till rörelse i fria luften, som dock är så behöflig för ett växande barn. Men derpå tänka våra lärare och lärarinnor i allmänhet alltför litet. *Emma* har ett ganska godt praktiskt sinne, och

det förefaller mig som om hon och *Alfhild* ömsesidigt egde hvad soni felas den andra. Den ömma tillgifvenhet, som förenar dessa båda systrar, gläder mig innerligt, ty de äro likasom ett dubbelväsen, hvars ena hälft fullkomnas af den andra.

Kommer nu ordningen till min lilla *Nina*, åttaåringen, som så länge var den yngsta, familjens baby, att hon hardt nära också blifvit *l'enfant gâté*. Är *Emma* lugn, sansad och förständig, så är *Nina* så mycket mer förslugen, yr och liflig. Glädjen spritter ur hennes stora mörkbruna ögon och ler i groparne på hennes runda kinder, under det de kastanjebruna lockarna sällan vilja underkasta sig kammens eller bandets fångsel. Hon har ej svårt att lära, tvärtom, men så mycket svårare att vara stilla och uppmärksam, och hennes kunskaper äro just ej att skryta med. Hittills har hon inga andra lärare haft än sin bonne och mig, men som vi misströsta om att kunna taga reda på henne, har jag varit betänkt på att låta äfven henne börja hos Fru T., så att skolans ganska stränga disciplin må något stäffa hennes yrhet. *Ninas* håg ligger mest åt musiken, ty hon har klar röst och godt öra, samt sjunger efter alla lättare melodier, hon hör; hennes små, smidiga fingrar röra sig äfven rätt ledigt på pianot och det ser sålunda ut som hon skulle bli den tongifvande i familjen. Ehuru jag ej kan förutse hvilken riktning denna ännu i sin linda slumrande talang kan ge hennes framtid, skall jag dock på allt sätt söka uppodla den, i den öfvertygelsen att hvarje kunskap, så vida den är grundlig och allvarlig, är en ovärderlig skatt, i hvad läge af lifvet man än må komma. Hon har också fått börja att taga lektioner i musik, men skalor och öfningar tyckas ej falla min lilla yrhätta särdeles på läppen, dock får hon väl så småningom vänja sig vid att leken har sin tid och arbetet sin.

Men mitt bref har nu växt till en betydande längd och jag fruktar att redan ha satt, om ej din vänskap, åtminstone ditt tålmod, på alltför starkt prof, samt skyndar mig därför att avsluta detsamma. Jag räknar dagarne, som skola förflyta, innan jag kan hoppas på ett svar och ber dig i detta göra mig bekant med ditt uppfostringssystem och hemmastadd i din lilla familjekrets. Fastän åtskiljda af omständigheterna, skola vi då ej längre vara fremmande för hvarandras närmaste och dyrbaraste intressen, men med vänskapligt deltagande följa hvarandra på de banor Försynen för oss utstakat, och genom utbyte af åsigter och erfarenhet kanske ömsesidigt gagna hvarandra.

Min man, återkommen från sitt embetsrum, bjuder mig på en promenad, och som hans trägna sysselsättningar blott sällan tillåta

honom denna förströelse, kan jag ej afslå hans önskan, utan bortlägger nu pennan med en vänlig helsning från honom och en hjertlig omfamning från

Vännen *Alma*.

ANDRA BREFVET.

(Af T. K.)

Käraste barndomsvän!

Det är afton, mina små sofva godt, min man har brådtom med ett arbete, som måste vara färdigt i morgon, och jag vill tillbringa denna qväll i samspråk med dig Tack för ditt sista rika bref och allt hvad du berättar om dina barn och deras uppfostran. Hur underligt, kära *Alma*! att vi, de båda glada flickorna, som lekte tillsammans, greto och svärmade tillsammans, nu blifvit två förståndiga husmödrar. Hvem skulle trott det för femton år sedan? Om jag ändå finge se min luftiga, lätta *Alma* i hennes allvarsamma värdighet som *Alma Mater*!

Dina barn tycker jag mig nu hafva sett, så lifligt målar du dem. Men, bästa vän, jag förskräcks öfver den mängd saker de redan lära sig. Du deremot tycker visst att jag låter mina växa vilda. Jag bekänner att jag är framför allt angelägen om, att de skola få känna och njuta barndomens lycka. Kunna några kunskaper uppväga dessa vårfriska minnen, till hvilka man hela lifvet igenom ser tillbaka?

Får ej lifvets morgonrodnad ha sitt skimmer och sina guld-moln kvar, i fred för alla pedagogiska pedanter? Jag blir helt ifrig och varm, jag tycker mig höra dina barn ropa till mig ett »ora pro nobis,» och fast jag hvarken är helgon eller katholsk, skall jag försöka vara förebedjerska. Tro ej, kära min vän, att jag hör till deras antal, som vilja att allt skall läras med lek och tagas in i oblat, nej visst icke. Barnen skola arbeta duktigt, men så skola de också hafva frihet, lekar, barndomslif. Tänk blott på vår egen barndom, på våra lekar i skogen, våra drömmar, våra oskyldiga, lyckliga fantasier. Om vi i stället för den oförgätliga lustvandringen till W—s gamla slott, läst lexor och virkat hela dagen, hade det ej varit en förlust för lifvet? Jo, Jag förordnar derföre nu, att du firar ankomsten af detta bref, med en extra fristund, hvilken sedan kanske blommar som en ros i dina barns minne, då de blifvit gamla. Ack,

öfver deras framtida öden förmår moderskärleken ej att bestämma, men barndomen kan den smycka med herrliga blommor.

Men lika förhatligt som det är mig att se den fjärlingade barnsjälen bindas beständigt vid lexor, bokdam och tråk, och göras till träl för att förvärfva åt sin framtid, lika vidrigt är mig, när bortskämda barn beständigt skola roas. Det är ett ännu säkrare medel att betaga dem den rätta glädjen. Nej, när de efter friskt arbete få svärma omkring ute, njuta efter sitt eget sinne, utan sjelfsväld, utan tvång, då är jag nöjd. De behöfva ej leksaker, deras lifliga fantasi gör allt dertill, och de ha roligast då de sjelfva få förvandla verkligheten och skapa sin trollverld. Barn äro poeter. Se bara på den lilla flickan, som så lycklig vallar sin hjord af grankottar. Intet mästerverk från Nürnberg skulle göra henne så mycket nöje. Vet du, jag tycker ibland att vi hushålla illa för de små. Vi förstöra så mycket skönt och nyttigt för dem blott genom tanklöshet. Ständigt tala vi om att de skola läsa — men tänka ej på att de skola *leva, lära leva*. Vi skola ej blott gifva dem kunskaper, utan levande intryck, sköna minnen. Hur förderfvar man ej intrycket af ett ädelt skaldeverk genom att göra det till språköfning. Pegasus måste ej köra plogen. Så ock med musik, hur skola de få kärlek dertill, om de blott spela skalor, ej höra och njuta. Jag ville behandla deras lif litet som en konstnär sitt ämne; på den veckas dagar, som nu ligga framför mig, ville jag skapa något levande, godt och skönt — låta dem upplefva något. Du skakar på hufvudet och säger, att jag är allt för poetisk. Nej, visst icke! Jag kan ej författa ett drama, komponera en sonat eller måla en tafla. Men jag kan af den gråa verklighetens prosaiska lera forma en ädel bild, jag kan göra en tråkig qväll till ett lustspel för barnen, låta i dagens sonat Scherzo, Adagio, Andante följa harmoniskt på hvarandra och ordna de levande taflo, som minnet sedan så ofta målar. Kanske kan jag icke skänka någon af dem en talang, men jag kan hos dem uppfostra ett måläreröga, som varsnar allt vackert, som glädes åt rimfrostens på träden, åt de fina qvistarnes täckhet mot den blå himlagrunden, åt hvar behagfull rökhvirvel ur kojans skorsten. Hur många glada strålande blickar har ej detta sätt att *se* framkallat i de kära ögonen. Jag kan ej skänka en vacker röst, men uppfostra ett fint öra, bilda ett mottagligt sinne, som uppfattar snabbt och riktigt. Hvad har jag ej sjelf njutit af att tyst höra och se! Mina barn få icke förakta hvardagslifvet, icke ha ledsamt. Allt som omger dem, måste de känna grundligt och få intresse för. *Ida* skall följa linet från det frö, som sås på åkren, till den ljusblå, lätta blomman och sedan

genom alla dess förvandlingar till det linne, hon syr, det papper, hvarpå hon skrifer. Säden skall hon se från den ljusgröna brådden på fältet, tills hon glad får baka en kaka af de gyllne axens hvita mjöl. Hon måste bli hemmastadd med hela naturen och med allt som hör till den husliga flitens område. Hon skall få veta, att små maskar spunnit hennes silkes-halsduk, att hennes bomullsklädning förr växte och blommade på en buske i ett aflägsset land. Är det ej likt en saga och ändå en förtjusande sanning, att bevingade, slitiga bin från tusen blommor hemtat åt henne den honung, hvars flytande guld försötmar hennes aftonwardsbröd. Hvilken glädje gör ej detta ett barn, hvilket lif får ej det vanligaste!! Tacksamhet vaknar mot den underbare Gifvaren och de medel, Han brukar. Alla qvinliga arbeten måste hon lära att göra med lust, de ringaste som de finaste. Visa henne blott för dem ett lefvande *ändamål*, så blir allt roligt.

Ingen förtidig, oförstådd Catechesläsning, som nöter bort innehållets inre lif och stannar som blotta ord. Hvarje helig sanning måste, då sinnet är färdigt att mottaga den, komma ny, fylla hela själen med sitt ljus och stanna der för alltid. När sedan förståndet blifvit mer utveckladt, är det mottagligt för en annan djupare. Sålunda, långsamt och afpassade efter lärjungens fattningsförmåga, tror jag att de heliga lärorna borde meddelas, aldrig tanklöst upprepas. Men den stora tanken *en fader i himmelen*, kan ett helt litet barn fatta, och bör det derföre så snart som möjligt börja att lefva inför hans ögon.

Om du visste hvad det gör mig lycklig att få bo på landet och hafva naturens stora bilderbok uppslagen för mina barn. De få också begagna den rikligt. Du skulle se huru snälla små botanister de äro. Utan att belasta minnet med latinska namn kunna de känna blommornas familjedrag och misstaga sig sällan. Äfven astronomi studeras stjernklara qvällar och med alla djur äro de goda vänner. Hvad jag gläder mig åt att i sinom tid få göra dem bekanta med de konstverk, som gjort ett outplånligt intryck på mig, med de författare, jag älskar.

Men det är ej blott jag, som lär *dem*; hur mycket lära *de* ej mig. Hvilken verld af oskuld och unga, vårliga känslor blickar ej emot mig ur dessa klara ögon. Det har en föryngrande kraft att lefva med barn, jag dricker ur ungdomskällan, och de andas allt verldsligt flärdens dam från min själ. Jag lär att blifva såsom barn.

Du känner min kärlek för den gamle hederlige Claudius. Äfven barnen äro bekanta med »*Der Wandsbecker Bote*» och se med

obeskrifligt nöje dessa samma träsnitt, som fröjdade mina barna-ögon. Nu fira vi på hans sätt, alla möjliga fester, af det enklaste slag i världen, men med ett jubel, en glädje! Första Maj, Midsommar, de första smultronen, slottern, skörden, äpplefesten, den första snön, etc. förutom alla årets kyrkliga fester och respektive namns- och födelsedagar. Men arbetstimmarnes ordning är sträng och orubblig. »Glädjen är blomman af lifvets djupaste allvar.»

Nu skulle jag hafva stor lust att berätta dig tusen små händelser och drag, som karakterisera barnen, men jag vill ej låta min moderliga känsla förleda mig att blifva vidlyftig. Kom och se dem! Jag väntar nu snart ett långt bref från dig, och gläder mig redan på förhand deråt.

Ack! Låtom oss lifvet igenom fasthålla det vänskapsband, som från barndomen förenat våra tvenne så olika, och dock så harmonierande naturer. Vi likna två färger, som äro högst olika, men försköna hvarandra och passa tillsammans.

Nu hör jag papper prassla derinne; min man stiger upp från sitt skrifbord, och jag från mitt. Kanske får jag nu accompagnera honom och han sjunger ett harmoniskt slut på dagen, ur Händel eller Glück. Farväl, kära *Alma*, skratta gerna åt min pedagogik, men skrif snart och håll alltid af din

Clara.

FLORENCE NIGHTINGALE.

»Lef för något. Gör godt och lemna sålunda efter dig en minnesvård, som tidens stormar ej kunna förstöra. Skrif genom vänlighet, kärlek och barmhertighet ditt namn i deras hjertan, med hvilka du år efter år kommer i beröring. Då skall du aldrig glömmas. Nej, ditt namn, dina gerningar skola stå lika tydligt bevarade i de hjertan, du lemna efter dig, som stjernorna på aftonhimmelen.»

Chalmers.

»Lef för något!» Se der en uppmaning, värd att behjertas af hvar och en, som inträdt i den tidpunkt af lifvet, då den inneboende ungdomskraften, det stundom nästan omedvetna sträfvandet efter

något högre, mana till arbete och verksamhet. Det ligger i människans natur att vara verksam. Följa vi med någon uppmärksamhet ett barns utveckling, faller det oss lätt i ögonen att barnet, som ännu blott lyder naturens instinkter, från det ögonblick det vaknat till rätt medvetande af sin tillvaro, känner ett ständigt behof af sysselsättning. Den indolens, den fallenhet för dagdrifveri, som man så ofta märker hos vår tids ungdom, måste sålunda vara en anomali, hvilken tyckes härröra från brister i uppfostran eller från dåliga vanor. Kommer sedan nödvändigheten, denne obeveklige herrskare, hvars välde af inga revolutioner kan omstörtas, tvingas mängden till arbete för eget lifsuppehälle eller för att kunna förvärfva medel till njutningar. Men ibland hela denna mängd, som ällas och sträfvar och arbetar i sitt anletes svett, huru många gifvas väl, hvilka föresatt sig ett ädelt mål och med sin verksamhet afse något annat än eget bästa, hvilka verkligen »*lefva för något*» i dessa ords djupare betydelse? Denna fråga lemna vi åt andra att besvara, ty vi vilja och våga ej döma, men nog förefaller det, som tänkte de flesta blott på sig sjelfva och de med det egna jaget förknippade intressen. Det är derföre värmande för hjertat och upplyftande för sinnet att då och då se någon, som höjd öfver sjelfviskhetens och småsinnets lumpna sträfvan, föresatt sig ett ädelt mål, det må nu af människor kallas stort eller ringa, och som går sin bana framåt med blicken oafvändt fästad på detta mål, obekymrad om verdens bifall eller tadel. Och det har under alla tider funnits och finnes, Gudilof, ännu sådana mensklighetens välgörare om vi så få kalla dem ej allenast för det goda de direkt verkat, utan ock för hvad de på ett indirekt sätt uträttat både genom sitt exempel och derigenom att de hos andra befästat tron på det godas seger i verden. Bland de qvinnor, som i våra dagar utmärkt sig genom sjelfförsakelse, ädel verksamhet och outtröttligt nit, är kanske ingen i högre grad förtjent af vår beundran, vår aktning och vår tillgifvenhet än *Florence Nightingale*, bekant för oss alla såsom den outtröttliga sjukvårdarinnan för de sårade under det sista orientaliska kriget mellan Ryssland å ena sidan och Turkiet, England, Frankrike och Sardinien å den andra, och kär för de flesta, hoppas vi, genom det sätt, hvarpå hon utförde sitt sjelfåtagna värf.

Man finner så ofta, så väl bland män som qvinnor, att de, hvilka mest utmärkt sig genom människokärlek, sjelfupoffring och ihärdighet, att de, hvilka egnat sitt hela lif åt realiserandet af en enda stor idé, vanligen från barndomen haft att kämpa mot missgynnande omständigheter, nöd och motgångar. Det är liksom detta yttre motstånd behöfdes för att framkalla vår naturs ädlaste krafter, för att

tvinga oss att rätt använda de oss förlänade högre gåfvor. Sådant är dock ej fallet med vår hjeltinna. Tillhörande en i England ganska ansedd och, om vi ej misstaga oss, aristokratisk familj, hvilket der vill säga vida mer än hos oss, och således redan ifrån vaggan i besittning af hvad vi gemenligen kalla lyckans förmåner, börd, förmögenhet, samhällsställning, och dessutom rikt begåfvad i intellektuell hänseende, tycktes *Florence Nightingale* ämnad till en prydnad för salongerna, i hvilka hennes lif skulle förflyta i stillhet och bekvämlighet, förskönadt af de njutningar, det behag, som af ömma föräldrar, angenäma släktskapsförbindelser och rikliga tillgångar kunde erbjudas. Det var således icke omständigheterna, icke nöden, som *tvingade* den storsinnade qvinnan in på den bana, der vi lärt känna henne, utan det var hennes varma *hjerta*, hennes starka *vilja*, som förmådde henne att nedbryta de convenansens skrankor, hvaraf hon var omgifven, för att ur den förfinade salongsverlden med dess mångfaldiga, sjelfskapade behof, träda in i fältsjukhusens förpestade luft, der det menckliga eländet uppenbarade sig i de hemskaste skepnader, der äfven det nödvändigaste ofta felades, der en kärleksfull hand så väl behöfde räckas åt lidande eller döende — och vi kunna derföre ej annat än i högre mått skänka henne vår aktning och beundran. Men innan vi sysselsätta oss vidare med hennes ädla verksamhet och de sköna frukter, den redan framkallat, vilja vi omnämna några detaljer af hennes tidigare lif.

Hennes far, *William Shore of Tpton*, som antagit namnet *Nightingale* efter en afhiden morbror, hvars arstagare han blef, gifte sig 1818 med *Frances Smith*, och under deras vistande i Italien 1820 föddes deras andra dotter i Florens. Af denna stad, *Firenze la bella*, som den kallas af Italianarne, och som alltid för inbillningen framstår omgjuten af ett poetiskt skimmer, ej allenast för sin verldsberömda skönhet, utan ock derföre att den i sitt sköte uppammat män, sådana som Dante, Petrarca, Boccaccio, Galileo, Michael Angelo, Leonardo da Vinci, Benvenuto Cellini och Andrea del Sarto, erhöll vår hjeltinna sitt namn. Och det synes som skulle ej blott slumpen ha bestämt hennes födelseort, som skulle den äfven åt henne beskärt några af de rika gåfvor, hvilka fallit på de ofvannämnde snillenas lott, ty redan tidigt spårade man hos *Florence* ett ovanligt godt och klart förstånd samt en brinnande kärlek för allt skönt och ädelt, antingen det uppenbarade sig i naturen, i konstens skapelser eller i ädla handlingar. Vi behöfva ej säga, att hon erhöll, en god och vårdad uppfostran, och till förvåning, att ej säga förskräckelse, för dem som ej kunna lida att vid en flickas undervisning det minsta afsteg göres från den vanligaste slen-

trianen, måste vi tillägga, att hennes far, sjelf en man med öfverägset hufvud och grundlig bildning, var hennes lärare i gamla språk och matematik. Hon studerade dessutom de moderna språken, hvaraf hon talar flera med fullkomlig lätthet, samt lärer ega en mer än vanlig musikalisk talang. Ytterst ifrig att utvidga och förkofra sina kunskaper genom resor, besökte hon under sin tidigare ungdom de flesta europeiska länder äfvensom Egypten, och detsäges, att den skötsel hon redan då egnat sjuke Araber gifvit det första bevis, ej allenast på riktningen af hennes menniskoälskande verksamhet, utan ock på hennes förmåga i detta afseende.

Under sitt vistande i England uppehöll hon sig helst på *Lea Hurst*, en hennes faders egendom i Derbyshire. Detta hennes älskingsställe beskrifves såsom särdeles vackert, beläget på en höjd invid en herrlig dal, erbjudande en rikedom af sköna utsigter. Den gamla byggnaden, uppförd i den s. k. Elisabethska stilen med många gafflar, ligger på en vacker sluttande gräsplan, en sådan, som hvad den friska, mjuka, saftiga grönskan beträffar, knappast finnes annorstädes än på de brittiska öarna, omgifven af ståtliga, ädla träd, af smakfulla park- och trädgårdsanläggningar. Murgrönsrankan, som spelar en så viktig rol i de engelska landskapen, saknas ej heller här, utan smyckar med sina pittoreska draperier de af ålder grånade murarne. Någon har också sagt om *Lea Hurst*: »det är ett af de mest förtjusande, mest poetiska ställen jag någonsin sett och tyckes särdeles passande till hem för en person af så ren och upphöjd karakter som *Miss Nightingale*.»

Redan helt tidigt röjde sig hennes menniskoälskande sinnelag i den uppmärksamhet hon eignade sin faders underhafvande så väl på nyssnämnda egendom som ock på *Embley Park*, ett annat *M:r Nightingale* tillhörigt gods. Hon sysselsatte sig ej allenast med barnens undervisning och de sjukas skötsel; hvarje betryckt och lidande kunde påräkna att i henne finna en vän, en hjälp, en tröstarinna och det tycktes som skulle sjeltuppoffring och försakelse vara henne ett verkligt nöje. De tider hon vistades i *London* besökte hon flitigt förbättringsanstalter och hospitaler, och sökte på allt sätt göra sig förtrogen med de fattigas, de lidandes och de felandes ställning och behof, i stället att såsom mängden af sina lika lyckligt lottade likar söka sina nöjen och njutningar i öfverflödets sköte och i praktens salar. Upphöjd öfver den flärd, som omgaf henne, och försmående de förströelser, som erbjudos henne, nedsteg hon från samhällets höjder och vandrade i apostolisk enkelhet omkring i dess dällder för att lindra den nöd, det elände, hvilka dväljas der i tusen olika skepnader. Samma år och samma

tid, då den första stora världsexpositionen lockade tusentals vettgiga och nyfikna fremlingar till London, begaf hon sig till det Protestantiska Diakoniss-sjukhuset i *Kaiserswerth*, der hon tillbragte trenne månader under tråget arbete och noggranna iakttagelser. Vid sin hemkomst egnade hon sina omsorger åt ett hospital för lärarinnor vid *Harley-Street* i *London*, och genom hennes frikostiga penningeunderstöd och förträffliga anordningar blef denna förut vårdslösa inrättning satt i stånd att motsvara sitt ändamål. Men nu utbröt det orientaliska kriget 1854 och en vidsträcktare, viktigare verkningskrets öppnades derigenom för den menniskoälskande, outtröttliga qvinnan.

Ofantliga förråder och stora penningesummor skickades för arméens behof till krigsskådeplatsen, men genom felaktig administration, omständliga, invecklade förhållningsorder och embetsmäns vårdslöshet ledo icke desto mindre trupperna och isynnerhet de sårade ofta brist på det nödvändigaste. Sorgliga berättelser om tillståndet bland de senare och om de härjningar, farsoter och febrar gjorde bland manskapet, öfverfördes till England och uppväckte allmän ovilja mot dem, som så illa uppfyllde sina åligganden att vårda sig om de tappre, hvilka i ett fremmande land gått att strida för folk rättens sak. Man kände ett lifligt deltagande för de fjerran från hemmet lidande landsmännen och det beslöts att utsända erfarna och nitiska sjuksköterskor från England att vårda de sjuka. På *Lady Foresters* inrådan föreslog man *Miss Nightingale* att åtaga sig ledningen af de frivilliga sjuksköterskor, som erbjudit sig till detta kall och deraf flera tillhörde familjer af högt anseende. Det var ej en svärmande entusiasm, hvilken endast lyder ögonblickets ingivelse, utan att betänka ansvaret af sina åligganden, som förmådde *Florence Nightingale* att antaga detta tillbud. Hon insåg fullkomligt väl de obehag, de faror, för hvilka hon blottställde sig, de mångfaldiga svårigheter, hon måste bekämpa för att rätt fylla sitt ansvarsfulla kall, men aldrig van att lyssna till det egna intressets försigtiga varningar, när det gällde den lidande menskligheten, tvekade hon ej att följa den gifna uppmaningen, utan gjorde skyndsamt de erforderliga tillredelserna för resan. Den anträdde i October 1854, då hon, tillika med 37 andra ädla, hjeltemodiga qvinnor, hvaribland tolf nunnor från *Norwoods* kloster, lemnade fäderneslandet för att i det fremmande landet blifva sina lidande landsmäns vårdarinna och tröst. Vägen togs genom Frankrike, der man ej underlät att visa sin beundran och sin sympathi för den lilla skaran, men denna, mera besvärad än smickrad af den uppmärksamhet, som egnades den, skyndade till skådeplatsen för sin blifvande verksamhet

och installerade sig den 5 November i barrack-hospitalen i *Scutari*, *Constantinopels* förstad, belägen på den asiatiska sidan, dit man då transporterade de sårade och sjuke från Krim

De behöfde ej länge vänta på sysselsättning, ty samma dag stod den fruktansvärda striden vid *Inkermann*, en af de blodigaste historien vet att omtala. Engelska arméen förlorade då 2400 man och förlusten skulle kanske blifvit dubbelt så stor, om ej *Miss Nightingale* genom sin rådighet, sin beslutsamhet och sin ihärdighet rättat det felande och ersatt det bristande i styrelsens anordningar i afseende på de sårades och sjukas vård. Vi läsa nemligen i en berättelse om detta fälttåg, att de från England sända förråderna endera voro lemnade att skämmas under snön vid *Balaklava* eller voro gömda i gytthan utanför tullhuset i *Constantinopel*. Genom ständiga påminnelser och upprepade föreställningar kommo dessa förråder slutligen så nära de behöfvande, att de kunde blifva tillgängliga för dem, men äfven då nekades deras utlemnande, till dess alla behöriga former blifvit iakttagna, och på hvarje framställning i detta afseende svarades: »att tienstereglorna ej finge öfverträdas, om man ock derigenom kunde frälsa hundradetals män.» Sålunda voro de arme soldaterna, utan skodon och tillräcklig beklädnad, utsatta för alla väderlekens omvexlingar, under det en mängd nya klädespersedlar förstördes af mal och fukt. Man berättar också, att *Miss Nightingale* en gång lät bryta upp ett förrådhus och utdela dess innehåll till de behöfvande, i trots af alla »Omsveps-expeditioners» *) complicerade föreskrifter.

Oaktadt de svårigheter af alla möjliga slag, som lade sig i hennes väg, dels genom felaktiga anordningar för de sjuke, dels genom klimatets inverkan, dels ock genom oerfarenhet hos hennes medhjelpare så väl som genom deras otillräckliga antal, framgick den modiga qvinnan oafbrutet på sin sjelfvalda bana med en själsstyrka, en ihärdighet, som i sanning äro beundransvärda. Man har mer än en gång sett henne utan hvila sysselsatt ända till tjugu timmar med att emottaga sårade, anvisa dem kvarter, utdela lifsmedel, leda sina medhjelpares arbete o. s. v. Hon undandrog sig aldrig att vara närvarande vid äfven de plågsammaste operationer, om hon der kunde vara till någon nytta, och tillbragte ofta hela tinmar hos kolera-sjuke för att skänka dem behöfligt bistånd eller hviska till de döende ett tröstens ord. Emellertid tilltog svårigheten att af auktoriteterna erhålla det understöd och de förnödenheter, hon så väl behöfde, i samma mån, eländet tillväxte bland de tusentals li-

*) Se *Little Dorrit* af *Charles Dickens*.

dande, hvilka voro stängda inom hospitalets murar. Dock svigtade aldrig hennes ståndaktighet och genom sitt ädla föredöme uppmuntrade hon ej allenast sina medhjelpare, utan hade äfven den glädjen att se sin lilla corps förstärkt af 50 nya sjuksköterskor, som anlände i Januari 1855 under *Miss Stanleys* ledning. Och denna förstärkning var i sanning väl behöflig, ty femtusen sjuke lågo i hospitalen vid *Dardanellerna* och *Bosforen*, och tretusen i barrackhospitalen i *Scutari*. Smittsamma febrar härjade dessutom våldsamt och slutligen urståndsattes derigenom äfven flera af läkarna att uppfylla sina åligganden. Men *Florence Nightingale* fruktade hvarken smitta eller döden. »Hvar än den grymme härjaren med lian är nära,» sade *Mr Macdonald*, »är man säker på att finna denna oförlikneliga qvinna; hennes närvaro verkar välgörande och tröstande äfven på dem, som utkämpa den sista striden. Då alla läkare hafva dragit sig tillbaka för natten, då tystnad och mörker herrska i dessa ofantliga sjukhus, ser man henne ännu helt allena med en liten lampa i hand göra sin ensliga ronde.»

Och de scener, som under denna tid på dygnet mötte åskådarens blickar, voro ofta sådana, att de isade blodet i hans ådror. Der såg man en utmerglad skepnad, mer lik ett skelett än en människa, som uppreste sig i feberyra, inbillande sig vara i midten af stridens larm på de blodbestänkta kullarne i *Inkermannaldalen*. På ett annat ställe hörde man det djupa stönandet af en med döden kämpande. Återigen afbröts nattens tystnad af en lungsigtigs ihålliga hosta eller af jemmer och qvidande, så hjertskärande, att dessa ljud föreföllo nästan outhärdliga för vanliga nerver. Men stilla och stadigt vandrade *Florence Nightingale* genom dessa qvalens och det menckliga eländets salar, och hennes åsyn tycktes de arma lidande såsom uppenbarelsen af en himmelens engel. »Vi lågo der i hundra detal,» skrifver en soldat, »och vi kysste hennes skugga, när den sväfvade förbi, samt nedlade oss sedan tacksamma och nöjda.»

Författaren af *Scutari and its hospitals* beskriver henne såsom intagande och behaglig till sätt och utseende, utan att vara egentligen vacker. »Hon är,» säger han, »just sådan man kan föreställa sig en bildad qvinna, som hunnit något öfver trettio-talet. Hennes ansigte är af dem, som man ej lätt glömmet, med ett angenämt småleende och ett öga, som utvisar mycken sjelbeherrskning, samt, när hon så vill, gifver ett uttryck af orubblig bestämdhet åt hvarje anletsdrag. Hennes hållning är vanligen lugn, kanske förbehållsam, dock misstager jag mig ganska mycket, om hon ej har en liflig uppfattning af det löjliga. Då hon talar om vigtiga ämnen, gör hon det med ett allvar, som man knappt skulle vänta

af hennes utseende. Hon har ögonskenligen en stor vana att beherrska hvarje känsla, som ej är förenlig med stundens pligt, och har gjort sig värdig att befälla öfver andra genom att visa mildhet mot dem och stränghet mot sig sjelf. Hon tyckes fullkomligt förstå och uppfatta sina åligganden. Hennes nerver äro märkvärdiga; jag har sett henne vara närvarande vid de svåraste operationer utan att hennes mod svigtat dervid.»

Midt under den oallåtliga omsorg, hon egnade sina patienters kroppsliga behof, förglömde hon dock aldrig det viktigaste, det nödvändigaste, och fann alltid någon tid öfrigt att läsa för dem, bedja med dem, tala med dem om »de ting, som ej äro af denna verldem.» Också var deras tacksamhet, deras beundran för henne obegränsad. Småningom skördade hon äfven frukterna af sin ihärdighet och sitt arbete genom det goda skick, hvori hospitalerna slutligen försattes och genom de många, som återställda utgingo derifrån, samt genom det inflytande och det anseende, hon lyckades tillvinna sig äfven hos de maktegande. I Maj 1855 begaf hon sig till *Krim*, för att göra der erforderliga anordningar för de sårade och sjuke och organisera sjukvården på samma sätt, som vid de förutnämnda hospitalen vid *Scutari*.

Under sitt vistande derstädes träffades hon af en svår pröfning genom förlusten af en kär vän, *Miss Smythe*, som troget deltagit och bistått henne i hennes menniskoälskande värf. Hennes kroppskonstitution, af naturen snarare klen än stark, som ej kunnat undgå att försvagas genom de kropps- och själsansträngningar, hvilka hon oupphörligt varit underkastad, dukade för någon tid under för detta slag, och hon nedlades på sjuksängen af den smittsamma feber, som hon så länge trotsat. Hennes krafter medtogos deraf så betydligt, att hon måste bäras ombord på det fartyg, som återförde henne till *Scutari*, men icke destomindre nekade hon bestämdt att återvända hem, så länge hon trodde sig kunna vara behöflig och nyttig, der hon befann sig. Hon firade sitt tillfrisknande med att på egen bekostnad låta uppsätta en minnesvård med inskriptioner på fyra språk öfver dem, som fallit i kriget, men med sin vanliga anspråkslöshet tillerkände hon sig ingen ära deraf, utan tillskrefs den »Drottning Victoria och hennes folk.»

Det kunde dock ej undgå att skänka henne tillfredsställelse att se sina ädla bemödanden erkända och värderade af så väl suveräner som af folken, om hon än fortfarande hade att strida med enskildes egennyttas småsinne och afund. Så erhöll hon från Drottning Victoria ett rikt briljanteradt S:t Georgs kors med inskription:

»Salige äro de barmhertige,» tillika med en egenhändig skrifvelse, uttryckande så väl Drottningens som folkets erkänsla för de tjänster hon gjort sitt land. Äfven Sultanen gaf henne, i ett med diamanter besatt armband, ett vedermåle af den aktning hon förvärfvat till och med af dem, som annars gå så långt i sitt underskattande af qvinnan, att de, anseende henne som en handelsvara, ej en gång vilja tillerkänna henne en själ af samma ordning som mannens. Ifrån flera korporationer tillsändes henne dessutom tacksägelse-adresser och i hennes fädernesland, der man önskade gifva henne ett lysande bevis på den aktning och beundran man hyste för henne, öppnades en national-subskription, som uppgick till den betydliga summan af 60,000 £ sterling (öfver en million R:dr R:mt), om hvars användande vi nedanföre skola tala.

Aldrig tröttnande i sina nitiska omsorger för truppernas så väl andliga som lekamliga behof, stannade *Florence Nightingale* i det fremmande, halfciviliserade landet till krigets slut, då hon i Mars 1856 återvände till England. Regeringen önskade ställa ett krigsfartyg till hennes disposition för återresan, men hon undanbad sig denna utmärkelse, och för att undvika allt uppseende, reste hon nattetid genom Frankrike och återkom till fäderneslandet på ett fransyskt fartyg, hvarest hon snart drog sig tillbaka på landet, för att njuta af sällheten att åter befinna sig i skötet af sin familj. Hennes återkomst helsades dock med ett allmänt jubel af hela nationen och den förut omnämnda summan ställdes till hennes disposition. För egen del ville dock ej den oegennyttiga, högsinnade qvinnan använda något deraf, och som hon sjelf sett huru mycket elände och lidande alstras af brist på fullt skickliga sjuksköterskor, anslog hon hela denna summa, som erhållit namn af *Nightingale-fonden*, till en läroanstalt för dylika personer.

Denna anstalt, som redan kommit till stånd, är förenad med *S:t Thomas hospital* i London, och femton qvinnor erhålla derstädes, ej allenast kostnadsfri undervisning, utan äfven husrum och föda, samt åtskilliga klädespersedlar, och dessutom kvartalsvis en liten aflöning, som uppgår till 10 £ sterling, ungefär 180 R:dr R:mt, årligen. De stå under uppsigt af en »Syster» och vidare af Hospitalets förestånderska, samt njuta undervisning så väl af de vid hospitalet anställda läkare som af dess ordinarie sjuksköterskor, hvilka de äro pligtiga att biträda vid sjukvården. Lärokursen är beräknad till ett år och noviserna äro skyldiga att kvarstanna under denna tid, så vida de ej kunna uppgifva giltiga och af Committéen för *Nightingale-fonden* godkända skäl för sin önskan att före denna tid lemna hospitalet — deras utträde måste dock föregås af tre måna-

ders uppsägning. För att vinna inträde i denna läro-anstalt fordras utom åldersbetyg äfven ett om oklanderligt uppförande, och ser man helst, att de sökande ej äro under 25 och ej öfver 35 års ålder. Deras namn inregistreras i en bok, der tillika annotationer göras öfver deras uppförande och skicklighet, hvilka anteckningar månadtligen granskas af committéen, och vid årets slut erhålla de, som gjort sig deraf förtjenta, certifikat såsom fullt skickliga sjuksköterskor, hvarest committéen hoppas kunna förskaffa dem passande anställning vid allmänna sjukvårdsanstalter. Dessa sjuksköterskor erhålla dessutom gratifikationer af 3 till 5 pund sterling vid företeendet af intyg, att de under ett års tid, sedan de lemnat läroanstalten, på ett nöjaktigt sätt uppfyllt sina åligganden vid något hospital. Stiftelsen började sin verksamhet den 24 Juni 1860 och samma tid 1861 utgingo derifrån för första gången elfva med betyg om skicklighet försedda sjuksköterskor, hvaraf sex blifvit anställda vid *S:t Thomas' hospital*. Under årets lopp hafva till növisernas tjänst åtskilliga föreläsningar blifvit hållna af hospitalets läkare och predikanten på stället har två gånger i veckan hållit ett kort föredrag i religiösa ämnen.

Vi bedja våra läsare om ursäkt för den korta afvikelse vi gjort från vårt ämne, i den förhoppning, att åtminstone några bland dem skola finna sig intresserade af de upplysningar vi varit i tillfälle att meddela, angående *Miss Nightingales* vackra stiftelse, hvilken lofvar att blifva af oberäknelig nytta för både samtid och efterverld. Men denna är ej det enda bevis på det outtröttliga nit, hvarmed hon äfven efter återkomsten till fäderneslandet sysselsätter sig med mensklighetens sak. Bland andra exempel derpå kunna vi ock omnämna det förlidit år publicerade arbetet *Notes on Nursing*, hvaraf tvenne öfversättningar nyligen blifvit synliga äfven i våra boklådor. Detta arbete är ett slags handbok, eller som författarinnan sjelf anspråkslöst benämner det, några iakttagelser, några anvisningar till nytta ej allenast för sjuksköterskor, men för hvar och en, som har vård om andras helsa. Det påpekar också åtskilliga sanitära missförhållanden, oriktigheten af flera gängse begrepp, brister i anordningar och dylikt, hvarigenom sjuklighet och smitta befordras och kringspridas. Vi påminna oss hafva sett detta arbete med största loford omnämnas i *London Quarterly Review*, en af Englands förnämsta tidskrifter, och det besitter onekligen många förtjenster. Stylen deri utmärker sig för originalitet och mycken energi, saknar ej humor och är stundom till och med ganska sarkastisk. Mången torde kanske invända, att författarinnan i flera fall föreslår åtgärder nästan för radikala att vara utförbara, men då man likväl oftast är

fallen att vilja afpruta något på dylika föreskrifter, torde i detta hänseende behållningen bli *lagom*, hvilket alltid är en vinst. I afseende på den pedantiska, inom yttre former hopskrumpna fördom, som velat stämpla *Miss Nightingales* handlingssätt och verksamhet såsom opassande för en qvinna, yttrar hon följande slutord till sitt arbete:

»Jag vill på det enständigaste varna mina medsystrar för att falla i någon af de tvenne ytterligheter, man nu öfverallt påträffar. På ett håll talar man om qvinnans rättigheter och uppmanar qvinnorna att intränga på mannens verksamhetsområde, att täfla med honom ej allenast om medicinska, men ock om andra sysslor, med ett ord, att göra detsamma som mannen, blott af det skäl, att *han* gör det och utan att betänka om detta verkligen är det *bästa* qvinnan kan göra. På ett annat håll vill man återigen neka qvinnorna att sysselsätta sig med hvarje arbete, som förrättats af mannen, säger sig vilja återkalla dem till sin pfigt såsom qvinnor, påstår att »*detta* är mannens arbete» och »*detta* qvinnans,» »att sådant tillkommer ej qvinnan,» o. s. v., hvilket allt blott är tomma ord. Utom all fråga bör äfven qvinnan efter *sin* bästa förmåga, hvilken den än må vara, deltaga i det gemensamma arbetet till Guds ära och medmenniskors bästa, utan att rådfråga dessa röster, som endast komma utifrån, hänvisande till »*hvad* skall folket säga derom,» till opinionen för dagen. Och, såsom en vis man har sagt, ingen, som i första rummet lyssnat till dessa röster utifrån, har utrett något stort eller nyttigt i världen.

»Du önskar ej att, emedan du gjort något godt, höra sägas, »hur märkvärdigt för en *qvinna!*» lika litet som du skulle låta afhålla dig från att göra det goda, om någon sade: »du bör ej göra det eller det, ty det passar ej för en qvinna,» utan du gör det goda för dess *egen* sak, antingen det *anses* passande eller ej.

»Det goda göres ej bättre, emedan det är märkvärdigt »att en qvinna kunnat göra det», lika litet som det, hvilket skulle varit rätt af en man, blir orätt, emedan det utgår från en qvinna.

»Lyssnen derföre ej till dessa röster, utan gån eder väg rakt framåt till Guds arbete i hjertats enfald och ödmjukhet!»

Vi ega i dessa ord kanske den bästa karakteristik af den utmärkta och förträffliga qvinna, hvars bana och verksamhet vi här i korthet sökt skildra, och vi kunna ej undertrycka en önskan, att hon, så väl i afseende på de här uttalade åsichter som på sitt handlingssätt, funne rätt många efterföljare bland sina medsystrar. Det är oss äfven en sann tillfredsställelse att kunna tillägga det vi varit i tillfälle att sjelfva erfara huru *Florence Nightingales* förtjen-

ster och ädla bemödanden äro allmänt erkända och som sig bör värderade i hennes fädernesland. Man finner så ofta sanningen af den gamla satsen att »ingen är profet i sitt eget land,» att det verkligen är hugnande för hjertat att då och då se bevis på motsatsen. Det goda förblir icke desto mindre godt, det är sant, och det banar sig säkert, om ock långsamt, väg, oakadt det motstånd det röner af illviljan, okunnigheten, fördomen och klandersjukan; men månne man ej bör anse såsom ett glädjande bevis på civilisationens förädlade makt och kraft att genomtränga ett helt folk, när det goda, som en qvinna utträtt, af samtid och fädernesland tacksamt erkännes och högt värderas?

I andra häftet af denna Tidskrifts 3:dje årgång hafva vi redan omnämnt *Mötet i Dublin* och den del *Miss Nightingale*, ehuru frånvarande, tog i dess förhandlingar. Det var med stort intresse vi lyssnade ej blott till den sakrika uppsats angående *Sjukvårdsstatistik* och *Plan till konstruktion af Sjukvårdsanstalter*, som hon inlemnad till *Social Science Association*, men äfven till de commentarier, som af de närvarande, hvaribland flera utmärkta vetenskapsmän och läkare, gjordes dertill och den djupa aktning, att ej säga vördnad, hvarmed alla yttrade sig om den ädla författarinnan. *D:r Lyons*, en ansedd läkare i Dublin, sade sig högt smickrad af och lifligt erkänsam för det förtroende, hvarmed *Miss Nightingale* hedrat honom, i det hon anmodat honom att uppläsa ifrågavarande uppsats. Han trodde sig derföre ha att tacka den omständigheten, att han varit beslägtad med den nyligen bortgångne, högt ansedde och djupt sagnade statsmannen, *Lord Sidney Herbert*, hvilken alltid med det varmaste intresse deltagit i och så mycket som möjligt befrämjat *Miss Nightingales* menniskoälskande förslag och planer. De ritningar och planer för sjukhusbyggnader, som åtföljde uppsatsen, voro efter det s. k. »paviljong-systemet», enligt hvilket sjukhusen ej böra byggas med flera våningar, ej heller för många sjukrum finnas under samma tak. Mycket förordades ock ett noggrannt val af läge för dylika byggnader, dels så att de vore i skydd för starka vindar, dels så att de kunde tillgodonjuta så mycken frisk luft, så mycket ljus som möjligt.

Men om det glädde oss att se det anseende *Florence Nightingale* åtnjuter i sitt fädernesland, så smärtade det oss deremot djupt att erfara det hennes helsa är så försvagad, att man knappt vågar hoppas hennes fullkomliga återställande. Vi kunna ej annat än deltaga i de varma böner, som uppsändas för hennes helsa, bibehållandet af hennes lif, ett lif, icke blott dyrbart genom det goda hon redan verkat, men ock genom hvad hon tvifvelsutan komme att

uträtta för menskligheten, om en längre lifstid med helsa och krafter förunnas henne. Men »Guds vägar äro ej våra vägar» och beräknar man längden af en människas lifstid efter hvad hon verkat och uträttat, då har i sanning *Florence Nightingale* lefvat längre än de flesta, ty få hafva trognare än hon följt den uppmaning, som inneslutes i vårt motto, få hafva med större uppmärksamhet lyssnat till de inre röster, som mana:

Gäck trygg, i styrkan af ädel vilja,
 Igenom profvets och mödans tid!
 Så kan dig verlden från lyckan skilja,
 Men ej från dygdens och sinnets frid;
 Så kan i jorden
 Väl kroppen myllas,
 Dock guda-orden
 På anden fyllas:
*Du trofast var intill dödens dag;
 Nu, gode tjenare, lönen tag!*

Gör rätt åt alla, och lindra nöden,
 Och trösta sorgen, hvarhelst du kan!
 Försvara sanningen uti döden,
 Och vinn som kristen, och fall som man!
 Ej jordisk vinning
 Till lön du tager,
 Ej kring din tinning
 En snarblekt lager,
 Men, ljus och evig och skön och hel,
 De sälla heligas arfvedel*).

L. S.

*) *Wallin*: Dödens engel.

HELSAN*).

Den döfstumme gossen, som på frågan: »hvad är helsa?» svara-
 rade »det är ett roligt lif,» hade rätt; förutsatt likväl att med *ett*
roligt lif icke menas *ett lif*, *egnad* åt nöjet. Nöjet gör det vis-

*) Efter en uppsats i *Cornhill Magazine*.

serligen icke: hvarken sinnenas lägre njutningar, såsom läcker spis, starka viner, svällande divaner, eller det mera förfinade nöje, en skön musik, vackra tafflor eller intagande naturscenerier skänka; icke heller poesimens ljufliga behag, icke heller den stoltare tillfredsställelsen af intellektuellt arbete. Alla dessa njutningar återstudsa ofta mot likgiltigheten hos förslöade eller öfvermåttade sinnen och plåga rent af ett öfverretadt nervsystem. *Helsa* är — om icke synonym med »*ett roligt lif*» — dock ett af de första och nödvändigaste vilkoren därför.

Och icke endast för »*ett roligt lif*», men ofta äfven för ett *nyttigt* och *verksam*. Huru många sociala missförhållanden och samhällsolyckor, som kunna tillskrivas en rubbning i deras hjerna eller nervsystem, hvilka under olika tider ledt världshändelserna, skola vi måhända aldrig kunna beräkna, förr än det paradis, derifrån allt sådant är bannlyst, blifvit oss återskänkt; men hvad vi med visshet veta är, att en stor del af våra samhällsbrister och sociala olyckor härleda sig just från sådant. Att bibehålla den friskhet till kropp och själ, som gör oss i hvarje ögonblick lika skickliga till arbete som emottagliga för nöje — att bevara okränkta den friska, medvetna förnimmelse af lif, som gör det till en fröjd att blott andas — den lifgivande känsla af sjelfmedveten förmåga, som gör arbetet till ett nöje och i sig innebär det säkraste löftet om framgång — se der ett problem, som vi alla skulle vara glada att kunna lösa. Utan att gå så långt som den läkare, hvilken påstod, att människans åsichter i theologi bero på tillståndet af hennes lefver, veta vi dock ganska väl huru våra känslor vexla med vårt helsokick, huru bedröflig världen förefaller oss under ett anfall af indigestion och hvilken mängd olyckor, som försvinna, likt vålnader vid dagens inbrott, då den upproriska magen åter blifvit bragt till lydnad. Äfven ur pekuniär synpunkt torde ämnet förtjena uppmärksamhet. Att alltid, som man säger, *vara i sitt esse*, skulle för de flesta män vara synonymt med en betydlig tillökning af deras inkomster: arbetet skulle gå dubbelt fortare, tvister och krångel bli dubbelt sällsyntare. Jag har med säkerhet hört påstås, att lagens handhafvare hafva fullt ut lika högt intresse af människoslägtets sjuklighet, som läkarne.

Men det tyckes vara med helsan som med dygden — det är lättare att beundra, än att tillegna sig den. Är ej i sjelfva verket helsan för kroppen detsamma som dygden för själen, fordrande, likasom den, vidmakthållandet af ett system af stränga regler, ett lif af den samvetsgrannaste pligtmessighet? Nej! Helsans bibehållande ålägger in_a dylika uppoffringar, kan i sjelfva verket ej kö-

pas för något pris. Helsan kan i sig sjelf lika litet sägas utgöra ett system af gifna regler, som lifvet eller glädjen, eller som det högsta och bästa jag vet på jorden — en sann kristens godhet, hvilken, varm, otvungen och omedveten, flödar omedelbart ur hjertat. Likasom ingen äro fullt lycklig, som ständigt tänker på sin lycka, så är ingen fullt frisk, som ständigt tänker på sin helsa. Lycka, godhet, helsa — alla dessa äro befryndade: alla bestå i lifsprincipernas, i de andeliga så väl som i de fysiska lifsprincipernas ohämmade verksamhet, i vårt eget inneboende lifs fulla förening med och deltagande i lifvet utomkring oss. Det enda ordet — *Sympathi* — skulle nästan kunna uttrycka allt hvad vi här mena. Menniskan är verkligt lycklig, då hennes hjerta jublar vid en annans glädje eller genomtränges af deltagande för olyckor, dem hennes gifmilda hand lindrar. Hon är god, då hennes själ ligger öppen inför hennes Skapare och då hennes första och sista tanke är: »att göra Din vilja, min Gud, är min glädje.» Hon är frisk, då hennes kropp befinner sig i harmoni med naturkrafternas oafslåtliga verksamhet, då hennes blod värmes af luftens milda kyss, hennes muskler härddas af stärkande arbete; då hennes hjerna är mäktig af kloka och allvarliga tankar, hennes hjerta glödande af ädla föresatser. Alla dessa villkor äro svåra, kanske omöjliga för den fallna människan att uppfylla, och vi behöfva ej gå långt för att finna orsakan hvarföre vi så sällan påträffa någon rätt god, rätt frisk och rätt lycklig; men måhända skulle en klarare insigt i och uppfattning af de villkor vi här antydt dock småningom föra oss närmare målet.

En viss kyrkofader svarade någon, som frågade honom om reglorna för ett kristligt lif: »Älska och gör se'n hvad du vill.» På en dylik fråga rörande helsans bibehållande skulle man kunna svara: »*Förstå* och gör se'n hvad du vill.» Helsan beror ej af vissa af människor gifna regler, den är underkastad naturens eviga lagar. — Helsan är frihet och måste likväl oafslåtligt lämpa sig efter naturens oändliga mångfald, som, ständigt densamma, dock alltid är ny. Häruti ligger till stor del hemligheten af dess behag. Helsan vet ej af någon enformighet. Den är underkastad den gränslösa skapelsens evigt vexlande verkningar och i sig sjelf en yttring deraf. Den genomströmmas af alla de osynliga krafter, som bestämma rytmerna i skapelsens harmoni, och af hvilka hvar och en anslår sitt egendomliga ackord. Menniskokroppen genombärfvas af hvarje naturkraft, som förnimmes af hela den öfriga skapelsen, just som aspens löf darrar i den dallrande luften. Dess fullkomlighet ligger just i dess oupphörliga vexling. Helsan — jag upprepar det — beror ej af godtyckliga reglementariska föreskrifter, den är bunden af gifna lagar.

Att, utan kunskap om de enkla lagarne för helsan ändock efterleva dem, är visserligen möjligt för personer af vissa samhällsklasser; omständigheterna påtvinga dem t. ex. frisk luft, rörelse, naturlig hvila, måttlighet och sinnesslugg, utan något deras eget bemödande; men alltid hafva dessa undantag varit sällsynta och i våra dagar är, för de flesta, tiden för ett omedvetet uppfyllande af helsans vilkor redan förliden. Vi måste antingen »förstå» eller lida. Ty ganska många af sjelfva de förmåner och förfiningar, hvarmed nutiden skryter, syfta omedelbart till att undergräfvade för helsans bibehållande nödvändiga vilkoren, om ej noggranna försigtighetsmått vidtagas: så t. ex. gas, synnerligast införd i boningsrummen; tapeter, tjockt belagda med arsenik m. m. Tusende dylika uppfinningar, som bidraga till vår komfort eller vårt nöje, kunna, utan att vi ana det, undergräfvade vår helsa, så vida vi ej förstå de principer, af hvilka de bero, och ständigt äro redo att använda denna kunskap till vår nytta.

Lyckligtvis äro, som vi redan sagt, principerna för helsans bibehållande ganska enkla. Det finnes knappast någonting, som är på en gång så lätt och så nödvändigt att lära känna. Och det är isynnerhet händelsen, om man betraktar dessa lagar ur sunda förnuftets alldagliga synpunkt och följer dem till deras ursprung. Att luft, rörelse, tillräckligt, men ej öfvermått, af god föda, lagom hvila, nykterhet, snygghet, frihet från bekymmer m. m. är hvad som i första rummet fordras för helsans bibehållande, är känt nästan af alla. Men detta är ej nog, om ej också skälen därför äro kända och fattade. Derförutan kan ingen tillämpning väntas ens af de sanningar, som ännu bibehållas i minne, och de enklaste principer skola under dylika förhållanden löpa fara att förgätas. Dessutom uppstår, under arbetets brådska eller nöjets frestelser, en ständig böjelse att betvifla sådana fakta, hvilka äro kända blott till sin allmänna betydelse, eller på god tro antagna. Vi sätta i fråga hurvida den och den principen är fullt pålitlig eller dess utöfvande så alldeles nödvändig. För att rätt kunna inse värdet af lagarne för helsans bibehållande, måste vi känna de orsaker hvarpå de äro grundade.

För det mesta ligger detta fullkomligt i vår förmåga. Helsolärens grundprinciper hafva sin rot i naturen, och det sätt, hvarpå de ådagalägga de allmänna naturlagarnes verkningar är mäktigt af bevisningar, lika vackra och tillfredsställande, som principerna i sig sjelfva äro praktiskt maktpåliggande. Men vi måste börja temligen långt tillbaka.

Det är eget att tänka på huru tanklöst vi taga vårt lif; huru vi anse hvarje förmåga, som blifvit oss gifven — förmågan af rörelse, af tanke, känsla, vilja — såsom en sak, som faller af sig sjelf. Vi begagna oss af allt detta så naturligt, snart sagdt ofrivilligt och till följe af vår egen omedelbara förmåga, att den fulländade mekanism, hvarmedelst det utföres, helt och hållet undgår vår uppmärksamhet. I vårt sekel, då en viss kännedom om djurens kroppsbyggnad blifvit så vidt spridd, kunna vi alla till viss grad föreställa oss de känslor af häpnad och beundran, hvilka måste hafva öfverväldigat de första anatomerna, då den underbara byggnaden i ständigt stegrad, ständigt mer invecklad skönhet uppenbarade sig för deras blickar. Af dessa känslor bär i sjelfva verket physiologien ännu i dag allt för tydlig pregel. Häpnad och beundran ha varit så förherrskande, att de allt för mycket hämmat undersökningen af orsakerna. Men låtom oss fråga, likasom de gamle måste hafva gjort, hvad är afsigten med denna storårtade apparat af muskler, nerver, körtlar? Hvarför uttänktes denna konstiga mekanism? Till hvad ändamål sammansattes, med en sådan rikedom af uppfinningar, detta invecklade maskineri? Svaret är påtagligt — denna så fullkomligt utrustade kropp, hvilken vi bebo, är beviset på att vi *icke* äro i besittning af den oberoende makt, hvaraf vi synas så medvetna. Ett grundligt studium af vår egen kroppsbyggnad bevisar oss, att vi i sjelfva verket använda *utifrån* hemtade krafter, då vi synas handla endast till följe af utöfvandet af vår egen fria vilja. Den lefvande kroppen är en machin, som ställer naturkrafterna under vår kontroll och till vår tjenst. Så vidt vår kropp angår, lefva vi och handla endast genom *dem*.

Helsans lagar äro därför helt enkelt naturlagar. På denna sanning bör en klok och förnuftig behandling af kroppen grundas. Våra krafter, synonyma med naturkrafterna, äro underkastade samma vilkor som hela den öfriga skapelsen.

Häraf följer att man, för att fatta lagarne för helsan, icke får inskränka sitt studium endast till människans lif. De vilkor, af hvilka det beror, äro i vissa fall enklare och långt lättare att spåra i en mängd föremål, som dagligen omgifva oss, än i den dolda och invecklade mekanismen inom oss. Genom yttre iakttagelser göra vi ofta upptäckter, som synas likasom inför våra ögon uppripa lifvets tätt hopslagna väf och visa oss dess beståndsdelar.

Naturen är i ständig verksamhet. Hvarje stoft-partikel är ett tillhåll för hemlighetsfulla, mäktiga krafter. Från tyngdkraften, som underkastar verldar sin ledning, till kohesionskraften, som formar kristallen; — från den omätliga bana, der solen framilar med en

hastighet af nära 1 mil i sekunden, och hvars curva man ännu ej varit i stånd att beräkna, till den omärkliga pulsation, som sänder hennes strålar uti i det aflägsnaste fjerran — genomlöper en oafbruten kedja af verksamhet hela skapelsen. Krafter uppenbara sig öfverallt, antingen under ständig verksamhet eller under afbrutna våldsamma utbrott; genom omärkliga inflytelser, liknande dem, medelst hvilka ljuset graverar en taffla på hvarje föremål, af hvilket det uppfångas, ehuru vårt svaga öga ej kan skönja den, eller genom plötsliga våldsamma yttringar såsom i volkanen eller i stormen. Jorden är en magnet; elektriska strömmar cirkulera ständigt omkring dess yta; med underbar instinkt synas deras grundelementer söka och finna hvarandra. Antag då, såsom ett olöst problem, möjligheten att af jordens stoft skapa människan en kropp, full af verksamhet, begåfvad med förmågan att motsvara hvarje maning och skicklig att blifva en organ för hennes egen vilja — och vi se att medlen finnas nära till hands. Här är materie, rik ända till öfvermått på krafter, alla redo att underordna sig hennes vilja. Huru skall då kroppen danas? Hvilka af hela detta outtömliga förråd af krafter böra väl utkoras till människans tjenst?

Det skulle säkerligen haft sina stora svårigheter att afgifva svaret innan verket blef utfördt; men vi veta nu hvilken, som blef den utkorade, och kunna i någon mån fatta den visdom, som uppenbaras i detta val. Den kemiska frändskapens kraft var det, som upphöjdes till värdigheten af människans tjenare — agenten för utförandet af hennes afsigter, verkställaren af hennes vilja. Kroppens makt härrör nemligen helt enkelt af de kemiska förvandlingar, som ega rum inom densamma; dess lif beror af tillstädesvarandet af de vilkor, som fordras för dessa kemiska förvandlingar; dess helsa af det felfria skick, hvori dessa vilkor bibehållas, och den fulländning hvarmed dessa kemiska förvandlingar fortgå och regleras.

Här hafva vi då med ens nyckeln till helsans lagar. De kunna alla sammanföras till följande bud: *drag försorg om nödigt underhåll för och obehindrad utveckling af de kemiska förvandlingar, af hvilka kroppens verksamhet beror.* Genom uppfyllandet af detta bud tillförsäkra vi oss, så vidt det står i vår makt, vårt verktygs ofelbarhet; genom dess förbiseende utsätta vi oss för oundvikliga lidanden.

I fråga om lifvet finnas inga undantag, ingen förmånsrätt. Vi kunna lika gerna affyra en kanon med vått krut eller utan krut, som vi kunna lefva då vilkoren för de kemiska förvandlingarne inom vår kropp saknas eller blifvit rubbade.

Jag har sagt, att vi kunna gissa till orsaken hvarför af alla

fysiska krafter den kemiska frändskapen företrädesvis blef ställd till människans tjänst. Vi kunna inse huru förträffligt den lämpar sig för detta ändamål. Det är visserligen sannt att alla dylika argumenter ännu äro likasom uppritade med en selaktig cirkel. De gå dock i sjelfva verket endast derpå ut, att verkningar följa af förnuftiga orsaker och ej uppstå på något annat omöjligt, mot förnuftet stridande sätt. Huru som helst är det dock af både intresse och nytta att följa dylika förhållanden i spåren, så mycket mer som det moraliska värdet af en dylik analys torde fullt uppväga dess logiska brister. Antag då, att vi ännu icke veta hvad kemisk frändskap är och blott hafva en svag aning *) om de orsaker af hvilka en dylik frändskap beror — detta antaget, blir det tydligt att en materie, begåfvad med kemisk frändskap, är ett ämne, som förträffligt lämpar sig till bildandet af en lefvande kropp. Hvad fordras för en sådan kropp? De förnämsta fordringarne äro otvifvelaktigt, att den i sina minsta delar skall ega rörelseförmåga, att den med snabbhet skall kunna åtlyda en drifkraft från hvad källa än denna må härflyta, vare sig yttre eller inre; att den, ehuru bibehållande form och byggnad oförändrade, skall vara mäktig af de mest graderade kraftyttringar, så att viljan, inom det af menskliga förnuftet utstakade gränser, endast behöfver göra sig hörd, för att handlingen ögonblickligen skall följa — och slutligen, att den skall ega förmåga af sjelfupphälle och reproduktion.

Den kemiska frändskapen uppfyller alla dessa vilkor. Elementer, begåfvade med denna kraft, förena sig, då de bringas i beröring med hvarandra, med en styrka, som, i förhållande till deras volym, är oerhörd. Syre och väte, blandade tillsammans och satta i beröring med en elektrisk gnista, förena sig till vatten med en högljudd explosion, och en aktad vetenskapsman har bevisat, att den kraft, som sammanhåller en enda vattendroppe, motsvarar den, som frambringa en stark blix. De exploderande gaser, hvilka åstadkomma så förfärliga olyckor i Englands stenkolsgrufvor, äro ännu ett bevis på den kemiska frändskapens kraft. Ingeniörer och me-

*) Ganska svag, det är sannt, men dock någon. Vi finna att kemisk frändskap påtagligen meddelas åt vissa kroppar till följe af åtskilliga krafters inverkan — t. ex. ljus och elektricitet. Förvandlingen af den kemiskt passiva vanliga formen af Syre till den kemiskt aktiva Ozon, genom att utsätta det förstnämnda för en elektrisk ström är ett anmärkningsvärdt exempel. Ett annat erbjuder Klor och Väte, hvilka i mörkt rum sammanblandade, vägra att förena sig, men sedan de en stund varit utsatta för ljuset förenas till klorvätesyra. Men vid undersökningen af den kemiska frändskapens andel i lifvet betrakta vi den här såsom redan existerande i naturen, utan att forska efter dess upphof.

kanici taga sin tillflykt till densamma, så snart de behöfva anbringa största möjliga belopp af kraft. Men den kan dock vara lika mild som mäktig — och kanske är den just allra mäktigast då den är som mildast. Den påminner då, om ock blott för att ådagalägga ringheten af ett människoverk, jemfördt med naturen, om ånghammaren, som krossar stångjernet den ena minuten och knäcker nötter den andra. Skridande fram med ljudlösa steg, fräter den kemiska frändskapen stenen, hvaraf våra stolta byggnader äro uppförda, och genom samma inflytande på den hårda klippväggen förvandlar den jordens yta. Den är på en gång mäktig och svag och dock öofvervinnerlig i sin svaghet; den är allestädes närvarande, existerar öfver allt och intränger i hvarje kropps innersta gömslen. Den kan sättas i verksamhet genom den svagaste anledning, såsom då knallpulvret exploderar genom beröringen med en fjäder, eller förblifva passiv under oupphörliga vaxlingar.

En kropp, sammansatt af så beskaffade elementer lämpar sig påtagligen till organ för ett väsende med önsknings och behof, sådana som människans. Den erbjuder lika mycken lättighet för utvecklingen af de plötsliga kraftyttringar, hvilka våra mera energiska handlingar fordra, som för det omärkliga, men oafslåtliga arbete, hvilket yttrar sig i växten eller i vätskornas af-söndring. Det enda, som fordras, är, att dessa krafter må bli tillbörligen tagna i anspråk. Och detta sker ständigt i den lefvande kroppen; elementerna finnas der samlade i ett tillstånd, som gör deras krafter verksamma och användbara. De äro så ordnade, att deras dragningskraft till hvarandra är otillfredsställd, hvarigenom de således sträfva att ånyo förenas. Det är aldeles enligt samma beräkning skarpskytten laddar sitt gevär med elementer, hvilka sträfva att återförenas och hvilka endast genom bildandet af nya föreningar kunna tillfredsställa sin frändskap. Sådana elementer, vare sig utom eller inom kroppen, utveckla sin verksamhet i samma ögonblick de tagas i anspråk.

Och den kemiska frändskapen är ett så mycket fullkomligare verktyg för lifvet som den finnes till inom hvarje partikel. Således är kroppen icke en passiv, genom yttre krafter pådrifven mekanism, utan ända in i dess minsta delar själf-verksam. Den skulle kunna jemföras med en krigshär, hvilken äfven är ett helt, en enhet, lifvad blott af en vilja, men af hvars beståndsdelar hvarje atom är en lefvande verkningskraft, som förenar sin individuella styrka med det helas. Häruti består hufvudsakligen den i ögonen fallande olikheten mellan den lefvande organismen och äfven det mest fulländade mekaniska machineri. Det senare är en passiv massa, in-

nehållande, eller satt i rörelse af, yttre krafter: den förra är hel och hållen sjelf-verksam och hvarje dess beståndsdel bidrager till dess verksamhet.

Men det är blott en ringa del af de kemiska krafterna, som blifvit bestämda att tjena som vilkor för lifvet. Det är icke på långt när hela omfånget af de olika elementernas ömsesidiga frändskap, som tages i anspråk. Kroppens verksamhet beror, så vidt vår kunskap sträcker sig, nästan uteslutande af en enda process — syrets förening med kroppens beståndsdelar. Fysiskt betraktad är den animala kroppen hufvudsakligen blott en stor oxiderings- eller syrsättnings-apparat. Genom denna oupphörligt pågående process blir den lefvande kroppen full af krafter, med hvilkas olika yttringar erfarenheten gjort oss förtroliga. Således borde man, för att göra sig ett rätt begrepp om de organiska kropparne, betrakta dem snarare ur synpunkten af deras verksamhet än af deras beståndsdelar — snarare såsom ett *aktivum* än som ett *passivum*. Vi tala om »lifvets låga» utan att ana hvilken ojäfaktig sanning uttrycket innebär. Det finnes nemligen knappast en enda fråga rörande det animala lifvet, som ej låter förklara sig genom jemförelsen med en lamplåga. Ty hvad är en sådan låga? Består den icke uteslutande af oljans kemiska förening med luftens syre? Den är en lefvande *handling* snarare än ett dött *ting*. Ehuru bestämd till formen är den icke en egentlig *substans* utan ett förbränningsphenomen. Dess beståndsdelar äro aldrig desamma under tvenne på hvarandra följande ögonblick; det kol och väte, hvaraf oljan utgöres, uppgå i lågan, undergå der förändringar, i det de utveckla sina bundna krafter, och lemna den åter. Lågan är en permanent förvandlingsprocess. Just härutinnan är den förunderligt lik oss sjelfva — jag menar de kroppar, i hvilka vi dväljas. Hvarje sådan kropp är i sjelfva verket ingenting annat än en permanent förvandlingsprocess. Vi lefva och verka i ett oupphörligt förbränningstillstånd. De ämnen vi förtära såsom föda, upptagas i oss, undergå förvandling, i det de utveckla sina bundna krafter, och lemna oss ånyo; de ha kommit och gått; kroppen är kvar: den är ett tillstånd, ett omsättningstillstånd, en process, fortgående inom vissa bestämda gränser och under en gifven form — den är en låga.

Åtskilliga andra hvardagliga föremål illustrera detta faktum under ännu enklare och lättfattligare form. Jag kan t. ex. aldrig se den spiralformiga dospelare, som af blåsten framdrifves på landsvägen utan att för mig sjelf tänka: »Se der en bild af lifvet.» En handfull stoft och litet luftdrag! Märk huru detta skenbara föremål, denna »pelare» icke är annat än ett tillstånd, en perma-

ment omsättnings-process af de ständigt vexlande stoftpartiklarne. Formen beror af den ständiga omsättningen. Den tunga sanden uppbäres af den osynliga luften och deltagar i dess rörelse; låt rörelsen afstanna och sanden faller. En dylik omsättningsprocess, underhållen af utifrån verkande krafter och afstannande då dessas verkan upphör — ser der vårt lif.

Icke heller må vi invända emot exemplen af föremål sådana som dampelaren eller lågan, att dessa föremål hafva en enkel form och föränderliga beståndsdelar, eller att de för sin tillvaro fordra en hastig, oafbruten och att jag så må säga våldsamt omsättning. Former, lika enkla som dessa, skönjas i de lägsta graderna af så väl vegetabiliskt som animaliskt lif — ja, till och med ännu enklare, blotta celler eller formlösa massor, om hvilka man endast kan säga att de lefva. Icke heller innebär det förhållandet, att den lefvande organismens konstruktion är fastare än lågans, nödvändigt en mindre grad af förgänglighet hos den ena än hos den andra. Gaser och något litet fast materie i ett tillstånd af syrsättning utgör lågan; gaser och något litet fast materie i ett tillstånd af syrsättning utgör människokroppen. Hela skillnaden är, att lågan är helt och hållet gasartad, kroppen dels fast, dels gasartad; den ena förhåller sig till den andra som ångan till vattnet. Och oaktadt den märkbara kontrasten mellan lågans våldsamt och lifs-processens milda, nästan omärkliga yttringar, få vi likväl ej taga för gifvet att denna skenbara olikhet i sjelfva verket är så stor. Det animala lifvet torde blott vara en mindre koncentrerad, mera utbredd låga, hvars intensitet dock inom hvarje den finaste del af kroppen måhända är lika stor, som i den sjufallt upphettade ugnen. *Ett* är säkert, att kraften, som deraf uppstår, är minst sagdt lika stor.

Men här framställer sig en fråga, som måste afgöras innan vi gå vidare. »Hvad är skillnaden mellan den döda och lefvande kroppen?» kemiska processer ega äfven rum inom den förra; den är i sjelfva verket helt och hållet öfverlemnad åt de kemiska krafterna och förgöres af dem. Huru är detta förenligt med påståendet att kroppens lif består i de kemiska krafternas verksamhet?

Det finnes påtagligen något som skiljes från kroppen, då den dör, något hvaraf den förut varit i besittning; detta är måhända grundorsaken till den föreställning, man gjort sig om det animala *lifvet*, som någonting afskiljdt från, oberoende af andra fysiska krafter, någonting, som kan tilläggas eller fråntagas en organism utan att någon annan omedelbar förändring uppstår. Men om vi taga verkliga förhållande i närmare skärskådande, skola vi se att »skenet» äfven i detta afseende »bedrager.» Kroppen är ej död då, såsom man säger, den

upphört att andas. Den upphör visserligen att vara själens verktyg, men det är endast emedan dess fullkomlighet, såsom en mekanism af sins emellan beroende olika delar, blifvit förstörd. Den är död i sin egenskap af menniskoandens hemvist; icke död i sig själf. Mer eller mindre fullständigt lif finns ännu i hvarje del deraf, hvilket bevisas af kända fakta, såsom naglarnes och skäggets växt, körtlarnes till en tid fortsatta afsöndringsarbete m. m. Men de förrättningar, som åligga de olika organerna, kunna ej mera gemensamt utöfvas, antingen emedan en af dem erhållit någon skada, eller de alla lida af en allmän förslappning; följaktligen afstannar den verksamhet af hvilken det helas lif berodde. Kroppen blir då såsom verktyg oduglig och dör först derefter, såsom kropp betraktad. Sedan dess individuella eller aktiva lif till följe af en rubbning i de nödvändiga vilkoren därför har upphört, slocknar gradvis af brist på näring och förnyelse det lif, som ännu genomtränger hvarje dess minsta del. *) Hvarje organs verksamhet är nödvändig för det hela bestånd, och när någon dylik funktion helt och hållet afstannar, förtäres småningom allt, och det med en hastighet som står i direkt förhållande till outhärligheten deraf. Om andhämtningen blifvit hämmad utöfver en viss grad genom någon sjukdom inom lungorna eller om hjertat blifvit urständsatt att underhålla blodcirkulationen, ser man sålunda huru kroppen under en tid aftynar, saknande kraft att sörja för de öfriga organernas nödvändiga verksamhet, hvilken slutligen afstannar. Kroppen blir då orörlig, känslolös, och förgängelsen angriper den utan att röna något motstånd. Det är på detta sätt lifvet synes plötsligen lemna kroppen. Organismens lifsfunktioner utgöra en oafbruten kedja, hvilken likasom cirkeln kan anses börja på alla punkter, och hvars alla länkar ingripa i och äro beroende af hvarandra. De yttre synbara funktionerna, såsom rörelserna m. fl., hvarigenom djuret yttrar sin vilja och förser sig med föda, underhållas af de omärkliga kemiska förvandlingar, som ega rum i det inre; dessa förvandlingar äro åter i sin ordning beroende af den yttre verksamheten, som anskaffar föda eller luft eller åvägabringar andra nödvändiga omvexlingar.

Vi återkomma då till vårt grundbegrepp om den animala kroppen, nemligen: att den egentligen ej är annat än en omsättningsprocess — ett fortgående system af kemiska förvandlingar inom

*) Det förstnämnda kallas *animaliskt lif* och består af de funktioner, genom hvilka den lefvande varelsen sätter sig i beröring med den yttre världen och isynnerhet af allt, som kommer inom området för hans vilja; det sistnämnda kallas *organiskt lif* och består af de omärkliga förändringar, som ega rum inom organismen. I dödsstunden är det endast det animala lifvet, som upphör.

den fasta materiens partiklar, hufvudsakligen beroende af dessas förening med syret i luften. Från denna enda idé kunna vi spåra nyttan och nödvändigheten af alla de funktioner, på hvilka lifvet beror. Näringsämnen måste regelbundet och med en viss grad af omvexling i kvantiteten intagas, för att bereda det material, hvarinom de kemiska förvandlingarne skola försiggå. Och dessa näringsämnen böra företrädesvis vara af ett särskildt slag: de måste bestå af ämnen, med hvilka syret sträfvar att förena sig, det är, af ämnen, hvilka lätt förruttna. Sådana ämnen, med hvilka syre redan till fullo förenat sig eller som ej godvilligt ingå en dylik förening, kunna väl vara outhärliga såsom födoämnen, men den andel de hafva i systemets uppehållande är, ehuru väsendtlig, dock jmförelsevis underordnad. Större delen af födan måste bestå af organiska, det vill säga, animala eller vegetabiliska ämnen.

Vidare måste luft inandas, och denna process oafbrutet fortgå. Den absoluta nödvändigheten af luftens oupphörliga inandning, då deremot näringsämnenas intagande kan ske med vissa afbrott, ja, stundom med ganska långa uppehåll, låter lätt förklara sig. Om den af syret underhållna omsättnings-processen inom den animala kroppen afstannar, upphör äfven det animala lifvet, undantagandes i några få högst exceptionella fall. Kedjan, en gång bruten, kan ej återförenas. Men hvar fjerde eller femte sekund (det tidsförlopp, som åtgår mellan hvarje andedrag hos en fullväxt person vid fullkomlig helsa), måste syret förnyas, emedan intet förråd deraf kvarstannar, såsom händelsen är med födan. Dess inflytande beror deraf att det städse är tillgängligt. Men det finnes ännu ett annat skäl för nödvändigheten af luftens ständiga förnyande. Den utandade luften är giftig. De sammansättningar, hvilka uppstå såsom resultat af syrets förening med kroppens partiklar äro oförenliga med lifsfunktionen och förqväfvad densamma, måhända ungefär på samma sätt som askan qväfver lågan; derföre bortföres genast det skadligaste af dessa ämnen, kolsyran, genom utandningen. Vidare måste luften vara ren. Det är syre, obesmittadt syre, som underhåller de för lifvet nödvändiga kemiska förvandlingarne. Luft, mättad med produkterna af utandningen, eller af artificiellt ljus, är lika otjenlig till inandning, som dam är till föda, och af samma orsak: nemligen emedan dess kemiska egenskaper äro upphädda i det dess föreningsbegär redan hafva blifvit tillfredsställda. Ja, ännu mera: då dammet endast skulle bedraga magen, derigenom att det icke gaf någon näring åt blodet, skulle det dock ej förtaga verkningarne af något, förut intaget, helsosamt födoämne, då deremot den orena luften, i mån af sin orenhet ej allenast, *icke* bidrager till kroppens lif, men beröf-

var den det lif, den förut innehar, i det den omedelbart hämmar de förvandlingar, den var ämnad att underhålla.

Men det är ej nog med förtärande af föda och inandning af luft; afsöndringsprocesserna måste äfven obehindradt fortgå. Genom dessa befrias kroppen icke allenast från de »döda» eller kemiskt oanvändbara ämnen, som redan spelat ut sin roll, men derjemte åvägbringas omsättningar i blodet, hvilka äro af yttersta vikt, i det de höja och koncentrera dess lifgifvande kraft. De kemiska förenings-tendenserna inom kroppen stegras genom de förändringar, som åtfölja afsöndringen af redan förbrukade och odugliga ämnen inom densamma, och till ett oafbrutet fortgående af denna afsöndringsprocess fordras de tvenne nu i ordningen viktigaste villkoren för orubbad helsa: — kroppsrörelse och snygghet. Med härdande arbete under bar himmel och den friaste möjliga utdunstning genom huden följer helsa och med den gladlythet, själsstyrka och trefnad.

Slutligen fordras äfven för full helsa en frisk själsverksamhet och frånvaro af alltför tryckande bekymmer. Själsverksamheten är, likasom hvarje annan, beroende af omsättningsprocessen inom kroppens beståndsdelar. Vid alla våra förnimmelser väckas de kemiska tendenserna inom hjernans beståndsdelar och en kedja af förvandlingar uppstår, som meddelar sig åt hela systemet. Inflytandet af dessa förvandlingar i hjernan förnimmes hvarhelst en nerv löper fram och modifierar, stärker eller tillintetgör den öfriga verksamheten inom kroppen. Hvars och ens erfarenhet kan intyga detta förhållande, som yttrar sig på så otaliga sätt, såsom i förlusten af aptit vid emottagandet af en sorglig nyhet m. m. Sjukdomarnes historia öfverflöda dessutom af dylika bevis: vi nämna här endast här som under en enda natt gränat af sorg, mjölk, som, till följe af ett utbrott af passion hos amman, förgiftat barnet, permanent färgförändring af huden efter stark skrämsel, m. m.

Ännu återstår oss att nämna ett viktigt villkor för helsen — ett villkor, hvars uppfyllande lyckligtvis beror endast af oss sjelfva. Somliga kalla detta villkor *Lugn*, andra *Sorgfrihet*, ännu andra *Sällhet* Jag vill kalla det *Samvetsfrid*, ty ytterst äro alla dessa liktydiga med hvarandra. Vi äro måhända, till följe af våra lefnadsförhållanden, instängda i qvafva, osunda bostäder, inmurade mellan höga stadsmurar, utestängda från anblicken af naturens älskliga anlete, från himlens rena andedrägt; att reglera vår tid är oss måhända omöjligt och utmattade af ett stillasittande och kanske föga renligt arbete synes oss kroppsrörelse så godt som förbjuden, och bad, en lyx, som ej är att tänka på. Men *Samvetsfriden*, den utestänges af inga murar, förtröttas af ingen möda, förqväfves och orenas af

intet yttre qualm, ingen yttre orenlighet, och hafva vi en gång tillkämpat oss den, kan ingen mensklig makt beröfva oss detta ovanskliga goda, hvarförutan det är omöjligt att hoppas på någon rätt hvarken själens eller kroppens *Helsa*. L—d.

MADAME EMILE DE GIRARDIN OCH HENNES SKRIFTER.

En ny upplaga af denna berömda författarinnas samlade arbeten har nyligen utkommit i hennes fädernesland och äfven hos oss har man under det förflutna året börjat utgifva en öfversättning af hennes noveller, hvilka oberäknadt den qvicka och eleganta stilen äfven hafva den för fransyska noveller sällsynta förtjensten att kunna rekommenderas till lektyr åt hvilken ung flicka som helst. Då således allmänna uppmärksamheten ånyo blifvit riktad på den förtidigt bortgångna, snillrika och intagande *Madame de Girardin* skall det kanske intressera våra läsare att lära känna något om hennes personlighet, hennes lefnadsöden, det inflytande hon utöfvat på de litterära kretsar, inom hvilka större delen af hennes lif tillbragtes, samt om den skriftställaretalent hon ådagalade äfven såsom dramatisk författarinna, såsom journalist och såsom skaldinna.

Delphine Gay föddes i Januari 1804 i *Aachen*, då för tiden hufvudstad i det franska departementet *Rhur*, och der hennes far innehade en inbringande tjänstebefattning. Det berättas att den lilla flickan framhölls till dopet öfver Carl den Stores graf i *Aachens* domkyrka. Markisinnan *de Custine* var hennes gudmor och namnet *Delphine* erhöll hon efter hjeltinnan i *Madame de Staëls* roman, hvilket arbete af hennes mor, den sköna, talentfulla, men något lätt-sinniga *Madame Sophie Gay*, med värma och framgång blifvit försvaradt mot pariser-recensenternas hätska anfall. Jemte många lysande och några verkligen utmärkta egenskaper hade *Madame Gay*, olyckligtvis för sin familj, det ohjelpiga felet att aldrig kunna hejda sin qvicka, men skarpa tunga, hvarigenom hon mången gång stötte ifrån sig de bästa och nyttigaste vänner. Det berättas också, att en skarp satir öfver en af stadens högre embetsmän och hans fru, fritt yttrad i ett större samkväm, gaf anledning till missgynnande rapporter inför Inrikesministern, hvaraf följden blef att *Mr. Gay* entledigades från tjänsten.

Han flyttade då med hustru och barn (en son och trenne döttrar, utom den lilla sist födda *Delphine*) till Paris, der modren förgäfvades ansträngde hela sin fyndighet för att blidka ministern och erhålla en ny syssla för sin man. Kort derefter dog emellertid *Mr. Gay*, och hans enka, lemnad utan alla pekuniära tillgångar, egnade med flit och framgång sin penna åt arbetet för familjens underhåll.

Hatande *Napoleon*, icke allenast för hennes mans entledigande, hvartill hennes egen otyglade tunga dock varit första anledningen, men äfven därför, att han envist vägrat hennes anhållan att blifva presenterad vid hofvet, slöt hon sig ifrigt till oppositionen, till hvars ledare hon dessutom stod i nära förhållande och i hvars politiska intriger hon verksamt deltog. Det berättas att hon efter *Napoleons* störtande, 1815, varit en ibland de damer, hvilka gingo att möta *Hertigen af Wellington* vid hans intåg i Paris, och hvilka, då de såsom välkomsthelsning räckte segraren blommor, möttes af det förebrående genmälet: »Ladies — om en fransk armé någonsin komme att beträda Londons område skulle alla Englands qvinnor ikläda sig sorgdrägt.»

Under restaurationen åtnjöto *Madame Gays* arbeten *) ett högt rykte och hennes *salon* var en mötesplats för dagens mest ryktbara artister, litteratörer och politici. Poesien, »denna själarnes komprimerade elasticitet» såsom *Lamartine* uttrycker sig, hade återkommit med friheten. *Chateaubriands* och *Lamartines* sång-gudinnor läto höra sina sublima tonfall jemte *Bérangers* glädtiga visor och yrande frihetssånger, och dessa skaldar, äfvensom *Claude* och *Horace Vernet*, *Gérard*, *Talma* och många samtida utmärkta personer utgjorde *Madame Gays* närmaste umgängeskrets. Dans, kortspel och konversation hörde till ordningen för hennes soiréer, hvilka vanligen afslutades med uppläsandet af något poem, skrivet af en eller annan bland hennes gäster.

Ehuru *Madame Gays* lif i vissa afseenden, enligt en af hennes biografers uppgift, påtagligen var mera lysande än uppbyggligt, synes hon dock hafva egnat sin dotters uppfostran den samvetsgrannaste omsorg och från hennes spädaste ålder hafva anat tillvaron af de ovanliga själsanlag, hon sedermera i så rikt mått utvecklade. Medan *Delphine* ännu var barn skönjde man ock dessa anlag, som uppväckte de största förhoppingar hos husets vänner, hvilka med enthusiastiskt bifall afhörde hennes första poetiska försök, då hon uppläste dem på sin mors soiréer.

Vid fyllda femton år var också den unga flickan lika utmärkt för personlig gratie och älskvärdhet som för verklig om och något omogen talent.

»En hy 'af ros och lilja,' stora blå ögon, med en strålände blick: en hög och bred panna, hvit som marmor: en förtrollande liten mun, röjande en bländande tandrad och begåfvad med det gladaste och

*) Man har en mängd romaner och komedier af hennes hand, hvilka alla bära vittne om den qvickhet, behag och elegance, som utmärkte författarinnans personlighet. Den bästa af hennes romaner är »*Anatole*,» men äfven *Théobald*, *Un Mariage sous l'Empire* m. fl. berömmas såsom lyckade.

mest vinnande leende, samat en rikedom af glänsande guldgult hår, som i långa lockar nedföll kring hennes skuldror — se der (säger en af hennes biografer) detaljerna af en *ensemble*, som försatte poeter och målare i hänryckning och tilldrog sig beundran af alla dem, som sågo henne.»

Ryktet om hennes snille och skönhet, utspridt af beundrande vänner, förskaffade henne snart inträde i de fashionablaste kretsar och öppnade äfven för henne *Hertiginnan af Duras* och *Madame Récamiers* berömda salonger, der hon inom kort blef allas förklarade gunstling. *Béranger*, som liknade hennes växt vid *Venus'*, *Chateaubriand*, som förklarade hennes leende »skönt som en engels», *Byron*, hvilken makten af hennes *esprit* och hennes skönhet förmådde att skänka hennes poesier ett gillande, som den misanthropiska skalden förvägrat *Chateaubriands*, samt *Gérard*, som egnade henne sin pensels smickrande hyllning — alla dessa voro endast anförare af den skara beundrare, som tände sitt rökverk för den unga skaldinnan.

Vid aderton år inlemnade *Delphine Gay* ett längre poem till franska akademiens bedömande och erhöi i de mest smickrande ordalag domarnes enhälliga *mention honorable*, hvarjemte poemet infördes i Akademiens handlingar. Åtskilliga andra poemer följde härfpå, hvaribland det mest populära är *Stances sur la mort du Général Foy*, hvilket upplästes vid den tappre krigarens graf och inristades på det monument, som sedermera upprestes till hans minne — och på hvars basrelief den berömda skulptören *David*, i en grupp af utmärkta personligheter äfven förevigat den unga skaldinnans drag.

Lamartine säger om *Delphine Gay* vid denna tid:

»Hon inandades i djupa drag den enthusiasm, hon sjelf öfverallt uppväckte. Ett af de bästa bevisen på renheten och oförderligheten af hennes sköna natur är, att denna allmänna hyllning gjorde henne lycklig, utan att förblinda henne. Hennes egen blygsamhet värnade henne för sjelfkärlekens svindel. Hennes mor yttrade en så obegränsad stolthet öfver sin dotter, att denna sjelf ej hann mer än att så mycket som möjligt lägga band på öfverdriften af denna adoration. Hon egde dessutom bland andra förtidigt utvecklade egenskaper, äfven ett synnerligt klart och sundt omdöme, hvilket sade henne, att större delen af den hyllning, verlden egnade hennes gryende snille, måste tillskrifvas hennes ungdom och skönhet. Dessa känslor hafva på ett intagande sätt blifvit uttryckta i hennes poem: »*Lyckan af att vara vacker.*»

Hennes ungdomspoemer, samlade under den anspråkslösa titeln »*Poetiska försök*», bära en omisskännelig pregel af den tid och den omgifning, hvori hon lefde. De vittna om mycken grace och finesse,

samt ega en lekande lätthet i stilen, men missprydas stundom af en öfverdrifven sentimentalitet och en konstlad pathos. För en närmare karakteristik af hennes poetiska förmåga hänvisa vi till *Lamartines Cours familier de Littérature* (2 entretien *), der han bland annat säger:

— — »Man har endast en anmärkning att göra mot dessa poesier; den, att de smaka något för mycket af salongsluften; denna luft är allt för artificiell, allt för ljum för att gifva poesien den energiska pregel, som är nödvändig så väl för idén som för framställningen. *L'esprit*, denna salongernas genius, förnedrar till ett blott salongs-geni det verkliga snillet, hvars lifsluft är friheten. Salongsluften ger *finesse* i stället för storhet åt poesien. Starka toner fordra vidt utrymme, stora själsrörelser, stora passioner. En ung flicka uppfödd i pariser-hotellernas förgyllda bur, kan ej höja sin röst utom hörhåll för den trånga och raffinerade sfer, som omger henne. Om *Sappho* varit en dame af god ton inom någon persisk konungs hofkrets skulle vi aldrig hafva skådat dessa tio stancer, dessa tio glödande kol, hvilka, tända i djupet af hennes hjerta, under så många sekler, bländat hvarje öga, som läst dem. — — — — —

» — — Men *Madame de Girardins* ungdomsdikter äro ett uttryck af allt det bästa af den atmosfer deri hon lefde. Det är en halft hviskande poesi, full af fina anspelningar, kyska bilder och en beslöjad jungfrulighets rena behag. Dess enda fel är — vi upprepa det — ett öfvermått af *esprit*; *l'esprit, ce grand corrupteur du génie est le fléau de la France.* — 'Heliga enfald,' utropade en gång en af sin tids yppersta kritici: 'huru är du ej att föredraga i din intagande naivitet framför dessa raffinerade idéer, hvilka alla tillsammanstagna icke uppväga en enda sann *naturång.*' — — — — —

Men den unga flickans sunda ömdöme bevarade henne för öfverdrifter och tid efter annan återvände hon till naturen, likasom ville hon der söka ett motgift för inflytandet af den artificiella atmosfer, som hon inandades i salongerna. I ett dylikt ögonblick, då hon var sig själf och sin kallelse fullkomligt trogen, vilja vi uppsöka den unga skaldinnan, lyssna till hennes ingifvelser och på vårt eget språk, söka om än svagt, återgifva det fina, smidiga, stundom vemodiga behaget af hennes poesi. Ty i sådana stunder var den unga *Delphine Gay* ej längre den firade skönheten, den qvicka och strålande verldsdamen, den leende baldrottningen; utan en enkel, ung flicka, som häpen lyssnade till sitt eget hjertas slag och sökte tyda dess mening; som under nattens skydd gaf fritt lopp åt de tårar, hennes strålande ögon ej

*) Se härom *Tidekr. f. Hemmet* 3:dje årg. 1:sta häftet.

vågat visa under dagen, åt de hjertats blygare sånger, som verdens sorl öfverröstat.

»Voici l'heure où tombe le voile
 Qui le jour cache mes ennuis;
 Mon coeur à la première étoile
 S'ouvre comme une fleur de nuit.»

Så sjunger hon sjelf i en af sina lyckligaste sånger, som vi här meddela våra läsare.

Natten.)*

*Tyst! hör nattens tims slag ljuder,
 Och jag slöjan sänka får,
 Som för dagens blickar gömmer
 Sinnets vemod, ögats tår.*

*Först för nattens bleka stjerna.
 Slår min själ sitt öga opp,
 Och, likt nattviolen, öppnar
 Hjertat då sin slutna knopp.*

*Natt, du dunkla, tysta, stilla!
 Du blott anar, du blott vet
 Huru föga verlden gissar
 Af mitt väsens hemlighet.*

*Mina läppars glada löje
 Du allena tolka får;
 Du blott vet, att för den dolda
 Smärtan der på vakt det står.*

*Blott för dig jag masken lyfter,
 Visande mitt sanna jag —
 Älskar, lider fritt och lyssnar
 Till mitt hjertas vilda slag.*

*Inga glädjens rosor blomma
 Kring den bleka pannan mer;
 Stoltheten är maktlös vorden,
 Böjes djupt i stoftet ner.*

*) Vål inseende svårigheten, om ej omöjligheten af att, på svenska, troget och med bibehållen meter återgifva den fransyska poesien, hafva vi egnat dessa små stycken en temligen fri behandling, hvarför de i sitt svenska skick måhända snarare borde bära namn af *imitationer* än af *öfversättningar* af originalet.

Tårarna, som skälft i ögat,
Återhållna dagen lång,
Flöda fritt, som vårens källsprång,
Löst ur vinterdvalans tvång.

Snärjd af dagens flärd och gyckel,
Medan solen gör sin rund,
Ack hur ljuft att fritt få lida
Och få gråta ut en stund.

O! det är en bitter njutning,
För en slaf åt nöjet såld,
Att ett ögonblick sig kasta,
Sjelfmant rof, i smärtans våld;

Att uti en enda snyftning
Tömma tårekällan ut —
Af förstummadt hjerta tvinga
Ett förtviflans skri till slut.

Qvalet döfvas då och sorgen
Ingen smärta mera ger —
Oron tystnar — viljan domnar,
Och man lider icke mer.

Själen, lätt och fri som fjärl'n,
Glömmer att en verld fins till,
Svärmar kring i drömmens lustgård,
Väljande hvad ros hon vill;

Har fri från lögnens boja
Åter till sitt sanna jag,
Som till hemmet biltog flykting
Undan våldets falska lag.

Sakta öfver hjertat breder
Friden sina vingar se'n
Och i fjerran, ljusa rymder
Aningsfullt man svinner hän,

Till dess alla missljud lösas
I en evig harmoni
Och man sjelf är blott ett tonfall
I en himmelsk symphoni.

*Natt, du ljufva, tysta, dunkla!
Huru djupt jag tackar dig
För hvar sanning du mig lärde,
För den frid du skänkte mig.*

*Ack, men tyst! — hör vinden vaknar,
Östern ljusnar — natten flyr, —
Göm hvar qualfull sanning, hjerta,
Le och ljug! — se dagen gryr!*

Det berättas, att några hofintrigörer, *Delphine Gay* fullkomligt ovetande, hopsmidte en plan, att förmå thronföljaren, *le comte d'Artois*, till ett hemligt giftermål med den firade unga skönheten, för hvilken han visat mycken beundran. Men man hade tvifvelsutän missräknat sig på beskaffenheten af denna helt faderliga känsla, och resultatet af hela intrigen stannade vid furstens anbud — af ett reseunderstöd för den unga skaldinnan, beledsagadt af följande välvilliga råd:

»Mademoiselle, ni har sannt poetiska anlag. Lyd mitt råd: sök nya inspirationer under resor i fremmande land. Paris har för er mera faror än ni tror.»

Delphine följde rådet, och gjorde med sin mor en restur genom Schweiz och Italien. Föregången af sitt rykte och emottagen med fullt ut lika smickrande hyllningar i Italien som i Pariser-kretsarne, blef hon, en annan *Corinna*, blomsterkrönt i Roms Pantheon och utnämnd till medlem af en vitter akademi derstädes. I Rom skref hon en *Hynn* till *St. Geneviève*, samt afslutade sin *Magdalena*, ett af hennes större poemer. Vid foten af *Vesuvius* skref hon *Le dernier jour de Pompej*.

Men ju frikostigare världen skänkte henne sin hyllning, desto mindre syntes den tillfredsställa hennes hjertas önsknings, hennes själs behof. Den yra, sorglösa flickan hade blifvit förvandlad till en allvarlig, tänkande ung kvinna, som fordrade något mera af lifvet än de granna leksaker, hvarmed barnet roar sig. Så förefaller hon oss åtminstone i den beskrifning *Lamartine* ger af sitt första sammanträffande med henne vid *Ternis* vattenfall och hvarur vi här meddela några spridda fragmenter.

— — — — »Det intryck *M:lle Delphine Gay* gjorde på mig första gången hon uppenbarade sig för mig, efter det jag hört henne mycket omtalas, var så lifligt, att stället, dagen, belägenheten och personen alltsedan kvarstått såsom en lefvande tafla för mitt minne. Ännu i dag skulle jag kunna beskrifva för en målare himlen, landskapet, dragen, färgtonen, blicken, utan att det fattades en enda stråle i ögat,

en enda krusning på läpparne, en enda nyance i kindens kolorit, en enda lock i hårets fall — en enda sky på himlen, ett enda träd i landskapet. — — — — —

»Slumpen tycktes hafva beredt en skådeplats värdig den uppenbarelse, som väntade mig. Jag återvände en vårdag från *Rom* till *Florens*, och hade tillbragt natten i den lilla landtliga staden *Terni*, belägen på sluttningen af en grönskande dal, omgifven af *Vellino*-flodens sorlande kaskader. — — — — —

»Man sade mig vid mitt uppvaknade, att tvenne fransyska damer, hvilka senare på aftonen ankommit till värdshuset, just nyss tagit en vagn för att besöka *Ternis* vattenfall. Vi kunde från våra fönster höra bruset af detta fall, uppstigande lik en ihållande åska från dalbottnen. Värdshusvärden tillade, att, enligt postiljonens berättelse, var den yngsta och vackraste af de båda resande Frankrikes ryktbaraste *Improvisatrice*.

»Namnet *Delphine Gay* halkade ofrivilligt öfver mina läppar och denna min aning bekräftades inom kort af postiljonen, hvilken tillade att de båda damerna beklagat, att de ej träffat mig i *Florens*, att de sagt sig hafva rekommendationsbref till mig, och hoppades råka mig *Rom*. Derefter kastade han sig på hästen och skyndade att underätta de resande om min dervaro samt om min afsigt att inom en kort stund uppsöka dem vid *Vellinos* vattenfall.» — — — — —

Härpå följer i yppigt och glödande språk en skildring af den romantiska vägen, det omgifvande landskapet och af vattenfallet, hvilken vi måste lemna åt läsaren att sjelf uppsöka hos författaren eller ock att i inbillningen föreställa sig, ty utrymmet nekar oss att följa honom under hans färd och tillåter oss ej upphinna honom, förrän han hunnit målet, då han fortfar:

»Jag närmade mig obemärkt randen af den lilla gräsbevuxna plåtåen, hvarifrån hon, stödd mot ett klippstycke, betraktade de brusande vattenmassorna. Jag kunde på detta sätt, sedan jag först låtit blicken långsamt öfverfara kaskaden, åter rikta den på den unga sköna flickan, som stod der betagen af den öfverväldigande anblicken. En målare kunde ej hafva valt en ställning, ett uttryck, en omgifning, mera öfverensstämmande med hennes grandiosa skönhet. Hon syntes i en halft sittande ställning, lutad mot en trädslam, som barnen i de närbelägna kojorna framrullat för de resandes bekvämlighet; hennes arm, beundransvärd till form och hvithet, var stödd mot ett af bröstvärnets klippstycken och uppbar hennes tankefulla hufvud; den venstra handen, omslutande några med en tråd ombundna vattenliljor, hvilade matt i det fuktiga gräset. Hennes höga och smidiga växt förråddes af ställningens lediga vårdslöshet; hennes hår, ljusbrunt

och glänsande som silke, svajade för det stormande luftdraget från kaskaden, likt en Sibyllas lösta lockar; hennes barm flämtade, sväljande af upprörda känslor; hennes ögon, af samma färg som håret, irrade i rymden. Några stora droppar, vare sig af de uppstigande vattenångorna eller af den själens dagg, som framlockas af beundran öfver det stora och sköna, hängde i de långa ögonhåren och föllo långsamt, henne ovetande, öfver hennes kinder ned i *Vellinos* brusande hvirflar. Hennes regelbundna profil påminde om de Abruzziska qvinnornas och hennes energiska hållning och den graciösa böjningen af hennes hals erinrade om samma typ. Denna profil aftecknade sig klart mot himlens blå och det fallande vattnets grönaktiga fond; stolthet och känsla stridde der om herraväldet; pannan var manlig, munnen ljuft qvinlig och på de rörliga läpparne hade vemodet tryckt sin stämpel. De af rörelse bleka kinderna, hvilkas barnsliga rundning tärts af brådmogna tankar, hade hela ungdomens behag men ej vårens fyllighet: dock var det mindre detaljerna än karakteren af det hela, som så mäktigt fängslade min blick vid denna gestalt. — — — —

»Slutligen reste hon sig vid ljudet af mina steg.

»Jag helsade modren, som föreställde mig för sin dotter. Ljudet af hennes röst fulländade hennes tjuvningskraft — det var inspirationens tonfall. I hennes väsende förenade sig med den unga flickans blygsamhet skaldinnans öfverlagda liflighet och lättörda känslighet. Hon hade i mitt tycke endast en ofullkomlighet — hon skrattade för mycket. Ack — det afundsvärda felet hos ungdomen, okunnig om sitt öde.»

— — — — —

»Vi återvände tillsammans till *Terni* der vi samma afton skiljdes, hon för att fortsätta resan till *Rom*, jag för att vända tillbaka till *Florens*. Hon hade på mig gjort ett lika sublimt som behagligt intryck. Det var poesi, icke kärlek, icke passion, såsom man sedan envisades att benämna min tillgifvenhet för henne. Jag har beundrat henne så länge hon lefde, men utan att någonsin erinra mig att hon var qvinna: jag hade ju sett henne såsom gudinna vid *Terni*! . . . Detta första intryck kvarstannade för alltid; hon stod för mig på en hög piedestal, isolerad i sitt snille; jag skådade upp till henne: man måste skåda ned på den man älskar. (!)»

— — — — —

Under vistandet i detta förtrollande land, der sångargåfvan synes nästan hvar och en medfödd och der sjelfva språket är en rhythmisk musik, gaf nästan hvarje föremål, hvarje reseäfventyr, den unga skaldinnan ämne till en dikt. Låtom oss äfven här, i någon af de pittoreska fiskarbyarne vid Medelhafvets kust, lyssna ett ögonblick till hennes behagliga ingifvelser, då hon af någon ung flickas spanande frågor

rörande den frånvarande älskaren, hemtade ämnet till den lilla naiva sången:

Hvem tänker han på?

Engel med strålande blick —
 Kärlekens engel, som fick
 Makt att hans hemlighet nå —
 När han på böljande haf
 Trotsar den skummande graf —
 Säg mig hvem tänker han på?

Eller när, lätt som en hind,
 Slupen för smekande vind
 Dansar på böljorna blå,
 Och ned i djupet han ser
 Stjernorna tindra och ler —
 Ack! om hvem drömmer han då?

Eller när, dyster i håg,
 Trött vid den rastlösa våg,
 Hamnen han längtar att nå:
 Spanar mot synkretsens rand
 Efter den grönskande strand —
 Säg mig, hvem nämner han då?

Men när från svartnande sky
 Hvinande ovädersby,
 Blästrande ljungeldar gå,
 Och han vid thordönets skall
 Brottas mot bränningars svall —
 O! för hvem darrar han då?

Anar han, vet han, o säg!
 Hur på hans stormiga väg,
 Tusende förböner gå?
 Och när — O fröjd utan namn! —
 Räddad han löper i hamn
 Säg mig hvem söker han då? *)

*) För att straffa oss sjelfva för det förmättna påståendet att det skulle vara nära omöjligt att, med bibehållen meter, gifva en fullt trogen svensk öfversättning af fransysk poesi, meddela vi här, jemte originalet till ofvanstående lilla poem, äfven en annan trognare tolkning deraf, som, sedan det föregående redan var skrifvet, blifvit oss beuget meddelad af en den fransyska litteraturens vän.

Delphine Gays återkomst till *Paris* åtföljdes af en serie af hyllningsbevis, ännu mera glädjande för hennes starka fosterlandskänsla än dem hon rönt i *Rom*.

A qui pense-t-il?

Ange aux yeux de flammes
Tu sais nos secrets;
Tu lis dans nos âmes
Dis moi ses secrets.
Sur l'onde en furie
Cherchant se péril
Loin de sa patrie,
A qui pense-t-il?

Quand ses blanches voiles
Flottent dans les airs,
Quand l'or des étoiles
Brille sur les mers,
Quand seul il admire
L'onde sans péril,
Si son coeur soupire,
A qui rêve-t-il?

Alors qu'il succombe
Au plus triste ennui,
Et qu'une colombe
Vole devant lui,
Dans ce doux présage,
Sauveur du péril,
Voit-il un message . . .
Et qui nomme-t-il?

Quand l'orage gronde
An sein de la nuit,
Qu'on entend sous l'onde
Un funeste bruit;
Si dans la tempête
Un affreux péril
Plane sur sa tête . . .
Pour qui tremble-t-il?

Mais de son empire
Est-il étonné?
Tout ce qu'il inspire
L'a-t-il deviné?
Un jour s'il arrive
Au port sans péril,
De loin sur la rive
Qui chercherat-il?

På hvem tänker han?

Aning, du som sprider
Ljus på dunkel väg,
Du vet om han lider,
Säg mig det, o säg!
För hans blick i natten
Hemmets kust försvann;
Nu, på fjerran vatten,
På hvem tänker han?

När hans hvita segel
Fladdra, när sitt guld
Öfver böljans spegel
Strör en stjerna huld,
När, förr'n dagen randas,
Trygg han hvila kan,
I hvar suck han andas,
Om hvem drömmer han?

Men ur drömmar ljufva
Väckt, af längtan tård,
När han af en dufva
Ledes på sin färd,
Då, om hoppets maning
Han förstår, och sann
Tror sitt hjertas aning,
Säg, hvem menar han?

När vid stormens dunder
Nattlig bölja rörs
Och när hemskt derunder
Djupets trollgny hörs,
Om, på bräcklig julle,
Han, en pröfvad man,
Kanske rädas skulle,
För hvem darrar han?

Nås hans eget hjerta
Af den eld han tändt?
Denna ljufva smärta
Har han sjelf den känt?
— Hem, från fjerran landen,
Der han ro ej fann,
Skyndande, på stranden
O, hvem söker han?

Frescomålningarne i Pantheon hade just då blifvit fullbordade och vid byggnadens invigning fördes *Delphine Gay*, »*La Muse de la Patrie*» af målaren sjelf (*Baron le Gros*) till den hedersplats, som blifvit beredd för henne och derifrån hon inför en talrik församling af börds- och penningearistokratiens representanter, samt en vald krets af konstnärer och skriftställare, reciterade några verser, som hon för tillfället skrifvit. Den kolossala byggnaden genljöd af bifallsrop och den unga skaldinnan helsades af ett regn af blommor.

Vid ett annat tillfälle, då hon inträdde i en af operans fondloger, med de hvita skuldrorna höjda af ett himmelsblått draperi och med de rika lockarna sväfvande lik en gyllne sky kring det vackra hufvudet, reste sig på en gång hela auditoriet och helsade den sköna uppenbarelsen med ett trefaldt bifallsrop.

Långt mindre hade varit nog att förvrída hufvudet på de flesta unga skönheter och att *Delphine Gay*, om äfven litet nyckfull likt ett bortskämdt barn, dock aldrig lät bedåra sig af verdens hyllning, är ett godt bevis på den rena halten af hennes natur.

Emellertid hade *Madame Gay*, på hvars soiréer verlden trängdes, lyckats för sina äldre döttrar afsluta lysande giftermål, och det påstods att hon för den yngsta älsklingen fordrade minst en hertiglig krona. Under hennes vistande i Italien hade väl mången förtjusande ung signor erbjudit henne sitt hjerta och sin hand, men hon hade afslagit de mest lysande anbud, under den patriotiska förklaringen, att hon aldrig ville blifva någon annans än en fransmans maka. En mängd friare anmälde sig och följde till och med stundom föremålet för sin tillbedjan äfven utom hufvudstadens kretsar till den lilla landtgård bland skogarne vid *Villiers sur Orge*, dit mor och dotter stundom togo sin tillflykt. Men alla anbud voro förgäfves och någon hertig hördes icke heller af. Slutligen ökades mängden af dessa tillbedjare med en viss *Baron de la Grange*, och efter någon tvekan samtyckte *Delphine* att skänka honom sin hand.

Olyckligtvis synes *Madame Gay* hafva haft lika liten makt öfver sina handlingar som öfver sin tunga. Ännu ganska vacker, i besittning af en outtömlig glädtighet, förenad med en icke ringa tillsatts af förfluget lättsinne, tillät hon sig friheter, dem man för ett sekel tillbaka måhända skulle hafva funnit förtjusande, men hvilka strängt klandrades af hennes samtida, och icke minst af hennes dotters förnäma fästman. Då hon slutligen på en, af *Gérard* gifven, soiré sårade ett par hundra gästers känsla för det passande med att komma indansande i den berömde och aristokratiskt sinnade målarens salonger, sjungande en lustig visa, som just då kommit mycket *en vogue* bland parisergaminerna, under det hon utförde det mest nyckfulla choreo-

grafiska solo, bestod Baronens kärlek icke längre profvet. Han drog sig tillbaka och återgaf sin trolofvade friheten, hvilken hon begagnade för att någon tid derefter skänka den unge, då ännu föga kände skriftställaren *Mr. Emile de Girardin* löftet om sin hand.

Då hennes vänner afrådde henne från förbindelsen med den unge *Girardin*, på grund af hans ringa förmögenhet, hans obehagliga yttre och hans tvetydiga börd — (han hade nemligen vid tjugo års ålder först gjort sig känd genom en process mot sin far, hvilken velat förvägra honom rättigheten att bära hans namn), svarade *Delphine*:

»Hvad betyder allt detta? Han är en man med fast vilja och energisk karakter, och skall lätt kunna förvärfva sig en förmögenhet.»

Mr. de Girardin, hvars anbud måhända var föranledt, icke blott af beundran och kärlek, utan äfven af ärelystnad, då han insåg att denna förbindelse med ens skulle höja honom till en aktad och afundad ställning inom pariserverlden, och fästa allmänna uppmärksamheten vid hans namn, vann också, trots vännernas motstånd, sitt mål och hemförde 1831 den unga, sköna skaldinnan som brud.

Såsom gift synes hon till stor del hafva fortsatt sitt fordna lif, deladt mellan litterära arbeten, stora världens nöjen samt omsorgen om sin makes och sina talrika gästers trefnad i det hem, som numera var hennes eget. För att gifva läsaren ett begrepp om beskaffenheten af hennes umgängeskrets behöfva vi bland hennes hvardagsgäster endast nämna följande: *Soulié, Balzac, George Sand, Lamartine, Victor Hugo, de Musset, de Vigny, Méry*, m. fl. Utom att dessa vänner aldrig försummade några af hennes soiréer, der hon med ett så oesterhärmligt betag gjorde *les honneurs*, hade flere af dem för vana att, på hemvägen från theatern eller andra förströelser, ofta ganska sent taga hennes gästfrihet i anspråk, för att, i de beqväma fätöljer, hon för dessa improviserade besök alltid hade ordnade kring en nytänd brasa, språka med den snillrika värdinnan om dagens företeelser.

Vänner, som om förmiddagarne sökte henne utan att finna henne hemma, hade ett eget sätt att underrätta henne härom, i det de på en vägg i hennes arbetskabinett skrefvo — icke sina namn, men någon sentence, en vers, en gåta, eller om de besökande voro artister, tecknade en blomma, en figur, en karrikatyr, allt som det föll dem in. *)

*) Också såg man för ett par år sedan, då det hus hon bebott vid *l'Avenue des Champs Elysées* höll på att rifvas, en ung man bland de förbigående hastigt klättra uppför en af de uppsatta ställningarne, svinga sig in genom ett fönster i 2:dra våningen, upptaga ur fickan en knif och nedskära från den ena af rummets väggar, den tapet vi här ofvan nämnt och som utgjorde en dyrbar mosaik, sammansatt af handskrifter och handteckningar af snart sagdt alla Frankrikes den tiden berömdaste män.

Poesien utgjorde numera ej *Madame de Girardins* enda litterära sysselsättning; hon vände sig äfven till prosan, hvilken blef ett ännu tacksammare fält för hennes snille. Novellerna *le Lorgnon*, *Contes d'une vieille fille*, *Mr. le Marquis de Pontanges*, och *la Canne de Mr. de Balzac*, skrefvos alla under de första åren af hennes äktenskap och utmärka sig för samma finesse, samma fyndiga qvickhet och lekande stil, som de bästa af hennes smärre poemer, men visa mera originalitet och sanning i uppfattningen.

År 1836 började hennes man utgifvandet af den sedermera så allmänt spridda tidningen *la Presse*, och vann för den äfven sin hustrus talangfulla penna. Hon skref nemligen der, från 1836 till 1848, under pseudonymen *le vicomte de Launay*, de beryktade *Lettres Parisiennes*, utan tvifvel det yppersta, som flutit ur hennes penna. De utgörä *Causeries* öfver dagens *on dits*, der tidens lyten straffas, dess löjligheter och svagheter gisslas, dess litterära och artistiska alster granskas, dess politiska förhållanden skärskådas än med godmodig humor, än med gisslande ironi, än med spelande qvickhet, och alltid med den finaste urskillning och takt samt ett oefterhärmligt lekande behag i stilen. Tidningens popularitet stegrades så betydligt af dessa den elegante vicomtens lemnade bidrag, att dess aktie-egare enhälligt beslöto att författarinnan för hvar och ett af dem skulle erhålla ett arfvode af 500 francs. Dessa bref hafva sedermera, särskildt aftryckta i många upplagor varit spridda bland den läsande allmänheten, samt utgjort mönstret för oräkneliga mer och mindre lyckade efterhärmarer, bland senare tiders feuilletonister. *Lamartine* jemför dem med *Addisons* berömde »*Spectator*» och en annan kritiker yttrar:

»*Les lettres parisiennes* utgörä Paris' historia under åren 1836 till 1848; det vill säga den del deraf, som halkar undan den vanlige historieskrifvarens penna.»

Vi kunna ej neka oss nöjet att som prof på författarinnans öfverlägsna talent såsom prosaist anförda några karakteristiska utdrag ur dessa bref.

Vi välja då till en början en af de med lätt hand utkastade satiriserande sedemålningarne från 1837:

Förr hade man några få förtroliga vänner för hvilka ens dörr, hjerta och börs alltid voro öppna, inför hvilka man vågade öppet lida, bäfva, hoppas — ja, till och med rodna; vänner, åt hvilka man egnade halfva sin dag. Derjemte hade man omkring ett tjugotal bekanta, som man ganska ofta såg, och slutligen samlade man vid högtidliga tillfällen, d. v. s. en gång om året, hos sig 2 högst 300 likgiltiga personer, om hvilka man under den öfriga delen af året aldrig hörde talas. Nu deremot har hjertat vidgats, eller snarare preglat sig ett slags gångbart

småmynt, som tillåter oss att underhålla tjugtals förtroliga vänner, hundratals bekanta och sexhundra likgiltiga, hvilka hafva rättighet att besöka oss och kunna falla öfver oss när som helst, i ögonblick af oro, illamående, misshumör, i stunder af lättja, af flit, af inspiration och — ännu värre — af sällhet.

Men som denna öfversvämnung af besökande blef en riktig plåga och som det aldrig fallit världens barn in att göra sig till martyrer för artigheten, fann man på den utvägen att bestämma blott en dag i veckan till mottagningsdag — ett bruk, hvilket redan spridt sig vidt utom den så kallade stora världens område. Men häraf uppstår nu den olägenheten, att vänner, som förut träffades ganska ofta, nu nästan aldrig se hvarann, emedan ingenting är svårare än att passa på denna olyckliga dag; och förfelar man den en gång, måste man uppskjuta besöket hela veckan; kommer så en affär eller en migraine, återstår ännu en hel vecka. Dagen derpå skulle det passa er förträffligt, men på thorsdagen frågar er vän ej efter er. Hennes hjerta öppnar sig för er endast måndagar eller onsdagar etc; alla andra dagar skulle ni finna det lika slutet som hennes dörr. Ty tro icke att orden: »jag tar emot om onsdagarne» innebära önskan att alltid vara säker att då träffa er — nej, de äro endast liktydiga med: »Då slipper jag dig åtminstone de öfriga dagarne af veckan.»

Se här åter några af den humoristiske *Vicomte*s konstnotiser: — — Vi begåfvo oss till tafvel-expositionen i lördags endast och allenast i egenskap af konstälskare, men innan vi visste ordet af funno vi oss af omständigheternas makt förvandlade till filosofer. . . O! Fransman, O! Parisare, huru oförställt visar du dig ej der i hela omedvetenheten af din fåfänga! För dig är företrädesrätten någonting så förföriskt, att du njuter af den med häpnad, ännu sedan den i sig sjelf upphört att existera. Så t. ex. är det långt flera åskådare i tafvelgalleriet om lördagarne, jour réservé, än de andra dagarne i veckan. Hur kommer det sig att här i landet, der hvar och en är så mån om sina rättigheter, man är så otroligt svag för sådana förmåner, hvar till man icke har någon rättighet? Se der den jemnlighet hvarom man drömmar i Frankrike: företrädesrätt för alla: — — — — —

Då man ser hela denna larmande och vulgära människomassa, har man svårt att förklara det undantag, som blifvit gjordt till dess förmån. Så t. ex. kunde jag i hela samlingen knappt upptäcka ett enda vackert fruntimmersansigte. Också har någon på-

stätt, att lördagarne särskildt inträde var beviljad för alla dem, hvilkas porträtter befunnos på expositionen. Epigrammet var skarpt, men ömsesidigt förtjent.

Efter några reflexioner om familjetaflor i allmänhet specificerar författarinnan några dylika:

— — »Det förvånar oss alldeles icke, att man låter måla af sig, då man ser så bra ut som den unge herrn N:o stödd mot en gravvård; men hvarför då så ordentligt lägga ifrån sig sin hatt och sina gula handskar på minnesvården? Det hade åtminstone bordt vara svarta handskar; och ett flor kring hatten hade förhöjt effekten af taflan. Nu löper man fara att taga gravvården för en kamin — men då frågar man sig ovilkorligen: hvad gör kaminen i parken? Vi föredraga då den unge mannen, som placerat sin hatt och sina gula handskar på en grön sammetsstol. Dock synes han väl stolt öfver denna idé; den är berömvärd utan tvifvel; men den egenkärlek, den ingifvit honom, synes oss öfverdrifven.

Handskarne spela en stor rol i detta års exposition; man ser att Privat och Bovin inspirerat mer än en stor mästare. Melonerna äro också mycket en vogue. I den andra salongen hafva vi anmärkt porträttet af en melon, sällsamt placerad emellan en äldre man med dystert utseende, som tyckes säga: »Ni vet ju att jag aldrig tål melon,» och en munk, som djupt förnärad, synes med afsky fly faran af denna läckra frestelse. . . . Längre bort märkte vi en mycket korpulent dame, som låtit måla af sig inom en helt liten ram, hvilken hon fyller ända till yttersta kanten; och likväl har hon vändt sig på sidan och hela hennes uppsyn tyckes säga: »Jag är förträfflig så här! hvar och en känner sig sjelf bäst och jag vet att jag aldrig skulle fått rum en face. . . . »etc.

En annan gång utgör ett besök i deputerade kammaren 1839 föremålet för hennes *Causerie*.

För en likgiltig, en opartisk, sådan som vi, utgöra uppträdena i deputerade kammaren ett sällsamt skådespel: skådespelet af män, som hvar för sig nästan alla äro utmärkta förmågor, men som förenade synas likasom förlamade: män, utmärkta för talent, erfarenhet, intelligens, rikedom, lärdom eller inflytande och som församlade — här utgöra blott en vacklande massa, utan inflytande, utan förmåga, utan värdighet — lösa numror, som tillsammans icke bilda något tal, vapen, som icke utgöra någon trofé — floder, hvar för sig mäktiga, men som här låta sig uppslukas af ett grunligt haf utan stränder, hvilket uppröres af tusen lumpna,

men stormande passioner och i hvars djup det bräckliga statskeppet tid efter annan försjunker. Må ej denna gåta utgöra föremålet för vårt eviga grubbel? Dessa ädla elementer, af hvilka kammaren består och som hvar för sig äro så mäktiga — huru förklara, att de med förenade krafter aldrig skola lyckas att ordna statens angelägenheter? Männe det kan komma sig deraf att de mera tänka på sina egna?

I sjelfva verket hörde vi i deputerade kammaren, endast och allenast personella talare: för detta ministrar, som berättade oss sina egna öden; gravitetiska historieskrifvare, som nedläto sig ända derhän att gifva oss ett sammandrag af sina mémoires. De erinrade sig icke allenast allt hvad de uträttat, utan upprepade dertill äfven allt hvad de sagt, och om de förebrådde en motståndare hvad han i fordnadagar haft den oförsigtigheten att yttra, så var det endast för att få rättighet att påminna om hvad de sjelfva svarat. Denna rétrospectiva vältalighet bragte oss nära förtviflan. Tala är redan mycket; upprepa är förskräckligt, och alla dessa fraser, som börja med: »Jag sade — jag förklarade vid det och det tillfället» — eller ock: »då ni uppträdde med dettu påstående, hade jag den äran att svara» etc. kommo oss att rysa.»

— — — — —

Vi afsluta dessa utdrag med det slags lofsång till Friheten, hvarmed ett bref i Juni 1837 börjar; och som kan sägas till viss grad utgöra programmet för *les lettres parisiennes*:

O! hvilken sällhet att vara fri, att vara i besittning af den högsta af all frihet tankens; att icke bindas af något partis bojor, att vara oberoende af makten och att icke hafva gjort något förbund med sina fiender; att icke vara pligtig att försvara andras dårskaper eller öfverskylda deras fel; att icke vara ansvarig för någon annans åtgärder, att kunna handla fritt i eget namn och enligt egna åsigter; att icke behöfva göra räkning inför någon annan än Gud; att kunna utan tvekan anförtro sig åt den sanningens rena instinkt, som himlen ingifvit våra hjertan och som vi benämna tro; att kunna öfva rättvisa utan att tro sig öfva barmhertighet; att kunna uppsöka alltings bästa sida, såsom biet söker honung i alla blommor; att kunna skåda med ren blick, lyssna med sjelfständigt öra, irra omkring utan tvång, stannande hvarhelst omgifningen är vackrast och solen lyser klarast. . . . Att icke behöfva fråga namnet på en skådespelare för att veta om man bör applådera honom; att kunna uppfånga hvar melodi endast den är ren; att få le åt all qvickhet, glädjas åt alla talenter,

hvilka färger de än bära; att kunna ära all tapperhet, hvilken sana den
 än svurit. O hvilken lycka att hvarken vara *Phillipiste* eller *légitimiste*,
doktrinär eller *revolutionär*! att icke vara känd bland de ärelystna
 och missnöjde; att icke ega några politiska faddrar, inga conventionella
 skyldigheter; att icke vara ålagd något hat, icke hafva besvurit nå-
 gon lögn — att med ett ord, vara fri! Ty, mina herrar, detta
 är den enda, den rätta friheten. Icke den, som vissa skalder be-
 sjunga — en storvext groflemmad jänta, våldets skyddsgudinna, som
 i vännstenen släcker sin törst; denna pockande upprorsmakerska,
 som under så många år ströfvat omkring i våra förstäder, plan-
 terande sitt gamla träd utan rötter och svängande sin röda mössa;
 — icke denna grälaktiga frihet, som man kallar pressens — en prat-
 sjuk ljugerska, som aldrig lyssnar till någon och som alltid skri-
 ker på det man ej må höra någon annan än henne. Nej, nej,
 vår frihet är icke en folkets dotter, hon har blifvit oss skänkt af
 Gud; hennes herrliga panna skuggas ej af någon röd mössa —
 den skimrar i en gloria af ljus, ty ljuset utgör hennes diadem;
 hennes böljande lockar slängslas ej af något band, utan sväfvat
 kring hennes hufvud lik en lustig slöja; den lätta klädnaden följer
 smidigt hennes former, utan alla band; hon är oberoende, icke i
 kraft af armstyrka, men tack vare sina vingar; hon har inga be-
 stämnda attributer, intet visst träd, som till hvarje pris måste plan-
 teras; hon plockar hvarje morgon den gren, som behagar henne, den
 ros, som lockar henne mest, — hon behåller dem så länge hon vill,
 ty hon har äfven frihet att icke vara ombytlig, hon kan icke dölja hvar-
 ken sin beundran eller sitt förakt; hennes intelligens är obegränsad,
 hon talar alla språk, hon fattar alla vetenskaper, hon är mästare
 i all konst, hon kan läsa i alla hjertan och likväl är hon till
 väsendet blott en enkel, blyg och renhjärtad, ung flicka, ty det finns
 ingen rätt frihet utan renhet: och i själfva sin oskuld hemtar hon
 sin högsta styrka; hon sväfvat kring höjderna utan att blanda sin
 röst i larmet från dalarne, hon dväljes i en besmittad värld, utan
 att den jungfruliga glansen af hennes odödliga skönhet fördunklas;
 hon bibehåller sig strålande klar i mörkrets sköte, såsom stjernan,
 bakom molnet, såsom perlan på hafvets botten, såsom poesien i hjertats
 djup. . . . O! kom herrliga frihet! kom och herrska bland oss! kom
 och förjaga från thronen dina gamla rivaler, som så länge sugit
 vårt blod; kom! Frankrike bidar blott dig för att vara lyckligt!
 Vi, eller rättare, *J arma stackare*, som med så högljudda rop
 pockat på den enskildes frihet, religionens frihet, pressens och handelns

*frihet huru hafven j kunnat förgäta den dyrbaraste — Tankens
frihet!* — — — — —

Af dessa få utdrag kan läsaren måhända göra sig en svag föreställning om stilen och framställnings-sättet, men man måste läsa brefsamlingen i dess helhet för att kunna bedöma dess högre förtjenster och göra sig ett begrepp om det oförnekliga inflytande, den utöfvade på sin tid. En recenent säger i företalet till en af de senare upplagorna:

»Den andeliga sjelfständigheten är en höjd, hvarifrån man skådar klart och vidt omkring sig; beviset härpå är, att *les Lettres Parisiennes* med beundransvärd skarpsynthet redan 1847 förutsågo och varnade för 1848 års händelser. Dessa bref uttala opartiskt sanningen till alla och om allt: till den, som faller och den, som stiger; till den, som strider, som går under eller som segrar till rojalisterne, hvilkas förblindelse jagade rojalismen till dess undergång och till republikanerne, hvilka, döfva för alla varningar, drogo förderfvet öfver republiken. Men en tid kom, då dylika sanningar ej mera fingo högt uttalas och från den stund friheten icke mera var en rättighet ja, knappt mera tolererades, bannlyste sig *le Vicomte de Launay* sjelfmant från *la Presse* och dömde sig frivilligt till tystnad.»

Sjelf förklarar *Madame de Girardin*, i företalet till den första aftryckta upplagan af pariserbrefven, sin tystnad med följande ord:

»Der ingen frihet mera finns för partierna, der finns den icke heller emot dem. Der censuren tillvällat sig all makt, der har sjelfva löjet förlorat sin rätt. För dagens historia, som skämtar och förgår — för den lefvande historien — återstår då ingenting annat än att tystna, för att lemna ordet åt tidens historia, som dömer och står orubblig kvar.»

Såsom dramatisk författare uppträdde *Madame de Girardin* först 1839 med en femaktskomedi på vers *L'École des Journalistes*, enhälligt antagen till uppförande af den granntyckta kommité, som bestämde repertoiren för *Théâtre Français*. Ehuru elegant och fulländad till stilen vann denna komedi dock på scenen ej den framgång man väntat. Det påstås, att *Mr de Girardin* med oblidt öga ansåg sin hustrus skriftställarförmåga, ogerna lyssnade till hennes beröm, samt att han nu i hemlighet medverkat till det mindre gynnsamma emottagande, hennes första dramatiska försök rönte. På hvad bevis man grundar detta påstående känna vi icke, men säkert är att man dessförutan väl kan spåra en orsak till misslyckandet i styckets bristande dramatiska lif — en brist som äfven lärer vid-

låda de båda tragedierna »*Judith*» och »*Cleopatra*», hvilka, i trots af deras poetiska förjenster och af ett mäterligt utförande af *Rachel* och andra den fransyska scenens yppersta artister, icke förmodade hålla sig uppe.

Men *Madame de Girardin* lät icke afskräcka sig af dessa motgångar och synes föresatt sig att visa det hon äfven inom detta fält skulle kunna lyckas — och hon hade rätt. Den lilla enaktskomedien: »*C'est la faute du Mari*» rönt redan ett långt bättre emottagande af publiken än de förra försöken i större skala, och längre fram vann komedien *Lady Tartuffe* en afgjord framgång. Vid samma tid utkommo de tvenne novellerna *Marguerite ou les deux Amours*, samt *Il ne faut pas jouer avec la douleur*, hvilka räknas bland de bästa af hennes pennas alster. 1854 vann den på prosa skrifna komedien *La joie fait peur**) med storm parisarnes bifall och höjde med ens sin författarinna till en af dagens mest omtyckta sceniska skriftställare, en upphöjelse, som ytterligare bebyggades genom framgången af »*le Chapeau de l'horloger*, ett lustspel i en akt, hvilket lika originellt som humoristiskt, otaliga aftnar underhållit de glada parisarnes skrattlystnad.

Madame de Girardin stod nu på höjden af sitt rykte och sin författare-talent, hvilken under de tjugo föregående åren kan sägas hafva varit i ett jemnt stigande och hvilken nu först rättfärdigat de höga förhoppningar, som hennes svagare ungdomsförsök ingifvit hennes vänner. Men låtom oss ett ögonblick lemna henne på denna höga litterära ståndpunkt. för att kasta en blick tillbaka på hennes enskilda öde och se till om den unga flickan som, under inflyttelsen af någon ungdomlig sorg, betraktad måhända genom den poetiska inbillningens förstoringsglas, sjungit:

*O! det är en bitter njutning
För en slaf, åt nöjet såld.*

*) Om denna pjes berättas följande anekdot:

»Vid en af de första, med jubel helsade representationerna af komedien *La joie fait peur*, gjorde *Eugène Scribe* en réclamation, påstående att det med så mycken framgång gifna stycket, ej var annat än en imitation af en af hans äldre vaudeviller, benämnd *Théobald*. Han tog saken mycket allvarligt och hotade till och med att draga sin talan inför theaterkommitéen.

Madame de Girardin gjorde ingenting för att försvara sig, utan åtnöjde sig med att endast göra *Mr. Scribe* en present af 4 små volymer, utkomna 1828 hos en förläggare i Paris. Han behöfde endast öppna dessa böcker för att nödgas erkänna sig slagen. De 4 volymerna innehöllo en roman under titeln »*Théobald, pisode de la guerre de Russie, par Madame Sophie Gay.*»

Mr. Scribe hade sjelf hemtat ämnet och karaktererna för sin vaudeville ur ett arbete af *Madame de Girardins* mor, utan att dock hafva erkänt detta sjelftagna lån.

Att, ett ögonblick, sig kasta,
Sjelfmant rof, i smärtans våld.

— se till, säga vi, om ej ödet dragit försorg om, att hon icke mera behöfde göra sig till *sjelfmant* offer, och beredt henne den bittra njutningen i rikare mått än hon skulle önskat. Att så var, säger oss — utom den dunkla sägnen angående vissa invecklade förhållanden i hennes enskilda lif, för hvilka hon varit af somliga lika bittert tadlad, som af andra ifrigt försvarad, och hvilka vi här förbigå — äfven den omständigheten, att hon var hustru till *Emile de Girardin*, som, skapare af en af pressens mest fritaliga organer, i och med detsamma blifvit medelpunkten för en hvirfvel af stormande och sins emellan kämpande passioner, för hvilka han äfven en tid skulle duka under.

»Det förfärligaste blodbad på ett slagfält,» säger *Lamartine* »går i fasa ej upp emot dessa vedervärdiga bläck-slagtningar, hvar de olika partiernas kämpar söla sig i dylika politikens verkstäder Till och med en qvinnas namn kan, såsom en *Madame de Staël* eller en *Madame Rolands*, blifva indraget i hvirfveln och profai neradt.

»*Madame de Girardin* allena skyddades genom sitt hjertas älskvärda opartiskhet för hvarje passionens smutsfläck. . . . Män af de mest stridiga åsigter sammanträffade i hennes salong. Den var ett af dessa områden, som man gjort neutralt, för att hafva en gemensam tillflykt under det striden rasar mellan tvenne arméer. . . . Allt som striden blef hetare egnade hon sig mer och mer åt sina enskilda litterära arbeten. — Också gjorde man henne aldrig ansvarig för den bitterhet, som de politiska striderna alstra Hon kunde någon gång harmas — galdri hata.»

Efter en hastig skildring af partiernas ställning under den revolution, deri han sjelf spelade en så framstående rol, fortfar *Lamartine*:

» *Madame de Girardin* visade ett manligt mod vid alla omkastningar af denna revolution. Hennes man, som ostraffad anfallit republikens första styrelse, blef af den andra häktad. Hans maka var sublim i sin ångest och sin ömhet, i sina böner, sina hotelser och sitt vältaliga pockande på — ettdera sin makes frihet, eller ock rättigheten att med honom dela fängelset. Hon var också oemotståndlig — och hennes man blef frikänd; man kunde spåra misstag, förhastanden, men aldrig öfverlagd grymhet hos dagens styrelse.

»Icke mindre modig och trofast var *Madame de Girardin* vid utbrottet af republikens sista dödskamp. Alla dessa slag hade väl

rubbat hennes lifs, men icke hennes själs lugn. — Hon bar allt med mod och undergifvenhet — till och med landsflykten.»

Läsaren finner att det frikostiga ödet skänkt den »bittra njutningen» i rågadt mått; och att till »den egna smärtan» sällat sig äfven makens och vännernas. Men öfverdådig nog att en gång likasom hafva frammanat smärtan, var hon nu för stolt att skjuta kalken ifrån sig.

Hon arbetade hädanefter ej mera för nöjet, för äran, för konsten allena — utan för brödet. Och hon var stolt öfver att kunna undvara öfverflödet och hafva nog af sitt eget arbete.

Arbetet medförde också en dubbel belöning, ty det var icke allenast tillräckligt för hennes materiella underhåll, det bidrog äfven att uppehålla hennes mod och stärka hennes krafter i kampen med motgången. Vi föreställa oss att det var vid denna tid, i någon stund af öfverhängande bekymmer och ångest, som hon erfor, på samma gång hon så vackert skildrade, den tröst, poesien skänker sina trogna idkare. i det lilla vackra stycket, hon benämnt:

Skalden.*)

*Du, som min hemlighet vet, rädda mig du, o, min harpa!
Säg, huru skalden förmår, fastän för smärtan ett rof,
Dana med lekande hand tusende leende lögner,
Framtrolla verldar af ljus, sjunga om kärlek och hopp;
Säg hur hans svärmande själ, på lifvets glädje bedragen,
Söker i dikten sin tröst, hemtar af sången sin ro
Och kur hans lyra, som höjt jublande hymner för glädjen,
Tonar dock än eger kvar för det fördoldaste qual!
Säg det åt hopen, som lyss till hans sublimes förtviflan,
Offret beundrande högt, som blott förbarmande kraft;
Säg det åt dåren, som ler och som ej mäktar begripa
Att utaf smärtans musik bildas så ljuf harmoni.*

*Så, utaf jägarens lod hjertlöst beröfvad sin maka,
Örnen i bergsklyftans djup sträcker sin vinge till flygt,
Stiger från jordkretsen upp högt mot den strålande rymden,*

*) Vid närmare efterforskningar, hafva vi funnit, att efterföljande poem egentligen är ett utdrag af ett längre stycke, kalladt »*Ma réponse*», och hvilket, skrivet redan 1828 i Paris, innehåller ett försvar för förebräelsen att vara otillgänglig för kärlekens makt samt en vederläggning af påståendet, att skaldens känslor, hans glädje, likasom hans förtviflan, äro till blott för att smycka hans dikter med sublimes färger,

»*Que pour se consoler il attend que le monde
Applaudisse aux accents de sa douleur féconde.*»

Der han i himlarnes famn klagande döljer sitt qual.
 Och emot tindrande skyn stiger hans klagan med honom,
 Toner, som anslagna här, der klinga mäktigt och fritt,
 Bristande ohejdadt ut, djupt ur det qvalfyllda bröstet,
 Som när, ur laddade moln, ljungelden bryter sig fram.
 Men du, som följer hans flygt upp mot den stjernströdda rymden
 Och som beundrar så högt vingslagets snabbhet och kraft,
 Anar dock, misstänker ej, att stormfogelns klagoskri fyller,
 Vidt öfver jordkretsens stof, rymder dem du icke när.

Under denna tid — åren 1851—54 — inföllo de triumfer på det dramatiska området, som vi här ofvan omtalat.

Mad. de Girardins salong, der hon varit van att förena en så lysande samling af utmärkta personligheter, öppnade sig numera blott för hennes närmaste vänner, hvilka der funno henne träget sysselsatt med pennan i handen, som hon dock alltid var redo att bortlägga, för att med lif och alltid varmt intresse deltaga i samtalet. Aldrig kunde ens den tidigaste visit öfverraska henne i *déshabillé*. Äfven då hon var som ifrigast fördjupad i författandet af en komedi eller en novell, var hon alltid elegant klädd och färdig att emottaga sina vänner, hvilka också sade sig aldrig förmärkt hos henne ringaste spår af en bläckfläck eller en distraktion. Äfven då hon var som mest sysselsatt gaf hon sig sken af att hafva ingenting att göra. Hon hade en klar stämma, ett behagligt och lifligt uttal och hennes konversation hade ett eldigt, sprittande och oöfverlagdt behag. Hon skratade gerna och hennes skratt var friskt och gladt; hon var qvick, men aldrig på andras bekostnad och hon hade ett lyckligt sätt att framlocka sin omgifnings behagligaste och förmånligaste sidor samt att sätta den »à son aise.» Samtalsgåfvan synes i sjelfva verket hafva varit hennes största talent.

»Hennes högsta triumf,» vi anföra åter *Lamartines* ord, »var hennes konversation. Hennes snille var ett af dessa, som man måste läsa på egarrinnans anlete, i hennes ögon, i tonfallet af hennes röst. Dessa snillens mästerverk äro deras egen personlighet. Det finns ingen edition af deras verk, som går upp emot behaget af en aftonstund, tillbragt vid deras husliga härd. Hon var sammanhållningsbandet för alla de älskvärda eller ryktbara personligheter, som der förtroligt sammanträffade. Men bandet brast och kretsen upplöstes.»

Madame de Girardin var barnlös och lærer hafva sört der öfver. »Hon sört de barn, hon aldrig egt,» säger *Lamartine,*» och sjelf sjunger hon i en af sina vemodigaste sånger, ställd till hennes syster:

Sans enfans à bénir, la vieillesse est amère.

Oh! ma soeur laisse moi mourir!

En bland hennes sista pröfningar var äfven den föga tillfredsställelse hon rönte af försöket att upptaga ett fosterbarn såsom sitt eget. Men inom kort skulle lifvet icke mera hafva några sorger kvar, hvarken för den firade författarinnan eller för den pröfvade qvinnan. En smärtsam sjukdom, hvars frö i tysthet utvecklat sig inom den till det yttre ännu oförändrade starka och sköna kroppsbyggnaden, anföll henne plötsligt och lade henne inom kort på sjukbädden, omkring hvilken dock hennes närmaste vänner ofta samlades och hvilken de aldrig lemnade utan beundran för sjuklingens själsstyrka, hennes älskvärda liflighet och aldrig aftagande intresse för sina vänner.

En länge hyst plan att anordna en springkälla i den lilla trädgården, som omgaf hennes bostad vid *Champs Elysées*, ville hon nu sätta i verket och påskyndade arbetet med den ifver, man hos döende ofta finner. Men innan ännu det efterlängtade källsprånget söft henne med sitt entoniga, melodiska ljud, utandades hon, en af de första vårdagarne 1856, tyst och plågfritt sin sista suck. Varm älskarinna af blommor lärer hon i ett kort och rörande, straxt före hennes död uppsatt, testamente begärt, att »om hon dog på våren, några få blommor måtte läggas på hennes graf;» de omgifvande erinrade sig äfven att hennes sista hviskande ord varit »blommor! blommor!»

Enligt hennes egen önskan anordnades hennes begrafning med den yttersta enkelhet — men (vi anföra ännu en gång *Lamartine*, hvilken dagen innan hon dog gjort henne ett besök, utan att ana att det var det sista) »de i svart höljda rummen, der hon tjusat sina gäster med sin fängslande samtalsgåfva och framför allt med sitt hjertas godhet, gården, trädgården, ja, sjelfva *l'avenue des Champs Elysées* voro ej tillräckliga att rymma den mängd vänner och tillgifna beundrare, som frivilligt infunnit sig att följa sorgetåget till grafven. Hvar och en medförde dit något minne, någon tacksamhet — ingen enda någon bitterhet.

Hon hade medvetet ej förolämpat mer än en enda person under hela sitt lif och det var för att försvara sin make. Man bör utplåna dessa verser *) ur hennes samlade arbeten *Älska, behåga, förlåta* — se der hela hennes lif — må det ock utgöra hela hennes minne!»

*) Poemet »24 Juin. — 24 Novembre.»

Madame de Girardins arbeten skola alltid utgöra en prydnad för den fransyska litteraturen, kunna de än ej räknas bland dess mest glänsande smycken, sådana som en *Balzacs*, en *George Sands* m. fleres snilleverk, så hafva de dock det oskattbara värdet framför dessa, att ingen orenhet, ingen fläck vanställer deras mildare, men behagliga glans. *Madame de Girardins* penna var i sjelfva verket mera sinnrik än snillrik, mera qvick än sublim, mera känslig än djupsinnig, mera fin än stor. Blott sällan svingade sig hennes genius upp öfver den sfer, deri hon vistades, och när så skedde, aldrig högre än vingarne buro; och lika sällan sänkte den sig i forskningens djup, der vandraren måste vägledas af snillet sackla, för att ej förirras. Men under den leende ytan af en lätt och hänförande stil, anslag hon ofta, likasom i flykten, toner af den högsta och renaste klang, eller antydde tankar och idéförbindelser af mer än vanligt djup. En finare iakttagelseförmåga, en klarare menniskokänedom — så vidt hennes erfarenhet sträckte sig — torde man få leta efter. Korteligen, vi äro öfvertygade, att hvar och en skall finna sig lifvad, road och intresserad af en närmare bekantskap med hennes arbeten.

Esselde.

Skizzer från andra sidan Atlanten.

III.

En misslyckad enlevering.

»Tyst, *Cicely*, det är ej lönt att säga något mer i detta ämne. Du är van att alltid finna mig estergifvande för dina önskningsar, men denna gång hjälpa hvarken trots eller böner. Jag står fast vid det jag sagt och det är, att jag *aldrig* ger mitt samtycke till ditt giftermål med *Pagan*, du må bli ond eller god. *Annu* ger mig lagen rätt öfver dig och jag ämnar begagna den till ditt eget bästa. Jag tycker ej om *Pagan*, ej om hans familj, jag vill ej ha något att göra med dem. Det är ännu god tid för dig att tänka på giftermål; du är endast sexton år och innan du blir myndig*),

*) De amerikanska qvinnorna äro myndiga vid 21 års ålder, med full rättighet att förfoga öfver sin hand och sin egendom.

gissar jag att både du och Pagan kommit på andra tankar. Se så, *Sissy*, var ett godt barn och låt mig slippa att vidare höra talas om den saken.»

Med dessa ord avslutade *M:r Atkinson* samtalet med sin dotter, återtog läsningen af den tidning, *the Spartan*, som han höll i handen, och visade tydligt sin afsigt att ej vidare spilla några ord på det omtvistade ämnet. Den unga sköna tycktes ej ha öfvergått till hans mening, men troligen kände hon sin fars karakter tillräckligt för att veta att någon ändring i hans domslut ej stode att utverka. Hon teg också; men, ehuru en stark rodnad på kinden visade att hon var häftigt upprörd och en tår i ögonvrån talade om smärta, syntes dock på ett litet trotsigt drag omkring munnen, att, om hon ock var tystad, hon visst ej var kufvad. Hon vände sig om och gick in i sitt rum, hvars dörr hon temligen häftigt tillslöt.

M:r Atkinson, en man i sina bästa år, ehuru far för en talrik familj, hvaribland flera fullväxta barn, lade ned tidningen, som han i sjelfva verket endast låtsat läsa, och såg efter sin dotter. Det låg en blandning af oro, fasthet och klippskhet i hans blick, under det han mumlade för sig sjelf: »jo, jo, du, jag förstår dig nog. Du är för mycket mitt eget kött och blod för att så snart ge med dig. Men *mig* lurar man ej så lätt.»

Troligen känna få af mina läsare till en amerikansk farmers boning, och om det derföre roar dem att taga *M:r Atkinsons* i närmare skärskådande, erbjuder jag mig som cicerone.

Det är till Södra Carolina och till öfre delen af denna stat, som jag önskade föra eder. Landet är der glest bebygdt, består mest af stora, vilda skogar och man far ofta flera mil öfver obanade vägar, utan att stöta på någon människoboning. De, som man händelsevis påträffar, ha nästan alla utseendet af nybyggen. Byggnaderna, ytterst enkla, tyckas uppförda i hast; af marken är endast så mycket odladt och röjdt, som är nödvändigt för åkerbruket, och på åkrarne ser man oftast en mängd gigantiska, torra träd kvarstående. Gråa, aflöfvade, utan bark, utsträcka de några kala grenar och likna bleka, hotande vålnader från en försvunnen tid. Likasom de få Indianer, som ännu irra omkring på områden, dit civilisationen inträngt, tyckas de frambära en stum klagan mot den hvita mannens eröfringslystnad, och man kan lika litet i den nakna stammen igenkänna det präktiga träd, hvilket en gång der höjde en lummig krona och utsträckte väldiga grenar, som man i den fattige, osnygge röde mannen kan gissa sig till afkomlingen af Mohikanernes och Cherokee-stammarnes stolta krigare, hvilka fordom drogo fritt omkring i sina vidsträckta jagtmarker.

Hägnaderna äro få och bestå af s. k. *worm-fence*, en benämning, som de erhållit genom den, likt maskens (worm) rörelser, i zigzag framslingrande riktning, de hafva och som gör dem ganska pittoreska. Boskapen går nästan vild i de stora skogarne och hopdrifves då och då af ridande personer, beväpnade med stora piskor, för att räknas och utväljas. Ofta händer att många kreatur på detta sätt gå förlorade, endera genom att för långt aflägsna sig från sina egare, eller då någon af grannarne händelsevis tar miste på »mitt och ditt.»

Det inre af farmerns boning öfverensstämmer i enkelhet med det yttre, ehuru man stundom påträffar artiklar, vittnande om en lyx och bildning, som ej tyckes tillhöra denna undangömda vrå af världen. Hos dess inbyggare finner man också stundom dylika kontraster. Männerna äro i allmänhet driftiga, arbetsamma, sjelfva sysselsatta med sitt jordbruk, skarpsinniga, intelligenta, uttrycka sig med lätthet, men sakna både inre och yttre bildning. Hos qvinnorna deremot öfverraskas man ofta att finna detta företräde, förnadt med ett godt förstånd och en viss värdighet i hållning och skick, som tyckes tillhöra en högre sfer än den, inom hvilken de röra sig. Samma olikhet råder i deras klädsel. Då männen ofta äro högst enkelt, ja, till och med vårdslöst klädda, ser man deremot fruntimren utstyrda i siden, band och spetsar; dock vittnar toaletten i allmänhet mer om tycke för grannlåt och bjerta färger, än om en naturligt god eller odlad smak. Också kan man ibland knappast förmå sig att tro, att de herrar och damer (*alla* Amerikanare, af hvilken klass eller samhällsställning som helst, göra anspråk på en dylik benämning), hvilka man ser samlade kring kaminen i en farmers boning, tillhöra samma familjekrets.

Men vi måste återvända till vår nye bekantskap *M:r Atkinson*. På en gård, omgifven af en *worm-fence*, och beskuggad af några vackra hickory- (*Carya alba*) och kastanjeträd (*Castanea vesca*) stod ett större logghus, och som det ej var brädfodradt hvarken utan- eller innanför, insläpptes genom väggarne en tillräcklig kvantitet af frisk luft, något som man i Förenta Staterna och särdeles i de södra anser oundgängligen nödvändigt för helsa och välbefinnande. Längs med huset sträckte sig en veranda eller som den der kallas piazza, hvars tak uppbars af några smala obarkade trädstammar, och hvarifrån dörrar förde till rummen. I parlor'n eller samlingsrummet, försedt med en stor spis eller kamin, flammade en präktig brasa, som värmdde eller kanske rättare sagdt halfstekte de personer, hvilka sutto i en halfcirkel deromkring. Väggarne voro ej tapetserade, men pryddes af några bjert kolorerade

stentryck, ett porträtt af general Washington, »sitt lands fader», som han allmänt kallas, samt ett par ritningar af husets döttrar. Möbleringen var i samma enkla stil och bestod af några omålade spånstolar, två å tre lika simpla bord samt ett brunmåladt skåp. Midt ibland denna enkelhet upptäckte man med förvåning i ena hörnet af rummet ett piano och i ett annat ett divansbord med en ganska vacker duk, och några böcker, inbundna i dyrbara band. Familjebibeln så kär, så nödvändig, så flitigt begagnad i de flesta amerikanska hushåll, saknades ej deribland: några goda skaldeverk buro ock vittne om, att den enkla boningens innevånare ej voro obekanta med hvad den engelska litteraturen eger ypperst.

Omkring spisen suto *M:r Atkinson* och trenne af hans söner, alla simpelt klädda i groft brunt ylletyg och med slokiga hattar på hufvudet. Balanserande på stolarna, enligt amerikanarens vana, under det de tuggade tobak och spottade i elden, gjorde de en och annan anmärkning angående sädespriserna och det väntade presidentvalet, men samtalet var föga lifligt.

En svart tjenarinna inkom för att duka bordet till qvällsvardens, bestående af kaffe och thé, smör, färskt maisbröd och varma skorpor, vofflor och skinka, samt sirap, serverad i små kannor. *M:rs Atkinson*, ett medelålders fruntimmer, med lugn, värdig hållning, inträdde nu, åtföljd af sin svärmor, fyra döttrar och två söner, och efter en kort bön, läst af familjefadren, börjades supén, hvartill alla tycktes ha medfört god matlust, utom *Cicely*, som satt tyst med nedslagna ögon, men med mer fallenhet för opposition, än försakande undergifvenhet, uttryckt i sitt ansigte.

Kanske frågar någon af mina läsare om vår unga hjeltinna var vacker? Åh ja, visst borde hon anses så, om hon än ej kunde kallas skön. Ansigtet var rundt och trindlagdt, med röda fylliga kinder, klara mörkbruna ögon, en liten näpen näsa, svällande läppar, frisk hy, hvilken upphöjdes af vackert, svart, glänsande hår. Men med allt detta felades deri det uttryck af själsgodhet och af mildt behag, som ger den egentliga tjusningskraften åt ett ungdomligt ansigte.

Efter måltiden placerade man sig ånyo kring eldstaden, sedan brasan blifvit upplifvad med några stycken kådig ved (*light-wood*), hvilket var rätt behöfligt, ty natten hotade att bli ganska kall. Endast *Cicely* aflägsnade sig, föregifvande hufvudvärk.

Ett par timmar förflöto på detta sätt. En mörk gestalt utkom slutligen från parlor'n, nedsteg från piazzan och styrde sina steg mot köksbyggningen, men hejdades af någon, som framsmög från husets gafvelsida, hviskande:

»Tant *Minerva*, stanna ett ögonblick!»

Den tilltalade studsade och utropade förvånad:

»Kors bevara mig — är det ni, Miss *Sissy*, som är ute så sent i kylan? Ni skrämde mig riktigt!»

»Sch, sch, Tant *Minerva*. Ingen får höra oss. Du *måste* göra mig en tjänst, en stor, stor tjänst.»

»Kära hjertandes, hva' säger ni, barn? Hva' kan jag göra för er då?»

»Snälla goda Tant *Minerva*, du måste i qväll, då alla gått till sängs, gå öfver till Roseburys och ge Daddy*) *Joe* ett bref, som han kan medtaga, när han far till *Chester* i morgon. Han far dit med säd hvar Onsdag, sade *Cornelia*.»

»Barn, barn, hvad har ni för funderingar. Far och mor veta ingenting härom, är det inte så?»

»Jo, Tant *Minerva*, det kan jag ej neka till, men jag måste, jag måste ha detta bref till *Chester*, och det finns ingen annan än du, som kan hjälpa mig. Ack, goda Tant *Minerva*, gör som jag ber och jag skall köpa dig en så vacker klädning nästa gång jag far till staden.»

»Men vet ni ej, miss *Sissy*, att om Massa får reda på'et, så får jag stryk och det så att det förslår.»

»Ack, jag vet nog det, kära Tant *Minerva*, men *han* får aldrig veta det, och om du ej går, så blir jag sjuk, ja, jag dör kanske, och inte har du hjerta att se din stackars lilla *Sissy* sörja ihjäl sig,» och flickan snyftade.

»Men *hvad* tänker ni då på, missis? Vill ni rymma er väg från hem och föräldrar? Det är ändå inte rätt, missis, och har ej välsignelse med sig.»

»Ack, Tant *Minerva*, jag vet ej hvad jag vill och skall göra, men jag vet att min far är mycket hård och att jag är förskräckligt olycklig. Jag litade så säkert på dig, och då du också öfverger mig, så har jag ingen, ingen vän mer här,» och flickans tårar runno än ymnigare.

Minervas hjerta veknade.

»Stackars barn, det gör mig riktigt ondt om er, men ändå är jag rädd att göra hvad ni ber mig om, ty får massa hum om det, så blir han ursinnigt rasande och kanske piskar ihjäl *mig* i stället. Han är visst en god husbonde, men inte är han att narras med, när han blir uppretad.»

*) I de södra staterna kallas de gifta negresserna *Moma* (Maumer) och uppåt landet äfven ofta *Aunt* (Tant), så väl af sitt husbondfolk som af yngre kamrater; de gifta karlarne benämnas *Daddy*.

Cicely såg att hon vunnit *något* och beslöt att fullfölja sin anfallsplan. Smekande negressen, fortfor hon bedjande och inställsamt:

»Ser du, goda Tant *Minerva*, om du, sedan alla ljus äro släckta, går den stigen, som för genom skogen till *Roseburys*, så är det ej mer än tre mil dit och du är då framme före midnatten. Troligen träffar du *Daddy Joe* och Tant *Amy* uppe, ty de äta ju vid den tiden. Således kan du allt hinna tillbaka innan någon öppnat ögonen här, och då går du in till dig och lägger dig, utan att någon har aning om att du varit borta. Och du kan aldrig tro hur många vackra saker jag skall köpa åt dig, när jag kommer till staden. Min brokiga schal, som du tycker så mycket om, skall du dessutom få i morgon och ett halft dussin cigarrer till på köpet. Och sedan, när jag blir gift, så skall du komma till mig, både du och barnen, och du skall få allt hvad du vill, fläsk och sirap och kaffe hvarenda dag — — ack, söta, goda, snälla Tant *Minerva*, säg ja, säg ja åt din egen lilla *Sissy!*»

Den goda kvinnans hjerta och fåfänga kunde ej emotstå så många böner och lockelser, och hon svarade:

»Gu' signe er, barn, jag kan ej säga nej, om jag nu också gör hvad som är dumt. Inte kan jag se ert unga hjerta brista af sorg, och om ni också skulle rymma er kos med er hjertanskär, så är ni då inte den första i släkten, som gjort det, ty *Massa* och *Missus* gjorde det före er. Ge mej hit brevet, barn, och gå se'n in och lägg er, ty ni skällver ju af köld. Se så ja, när barnen få sin vilja fram, så gråta de inte. Glöm inte heller bort den rosiga duken. Tack, tack, skynda sig in nu, mitt socker.»

Med lättare hjerta, ehuru darrande af köld, sprang *Cicely* tillbaka och kröp genom det öppna fönstret in i sitt rum, som låg innanföre parlorn. Hon satt en stund fundersam, men tycktes ej orolig öfver det vågade beslut hon tagit, och då systrarne snart derefter inkommo, pratade och skämtade hon temligen otvunget med dem. En stund senare var det mörkt i jungfruburen och sömnen hade der tillslutit allas ögon utom *Cicelys*, ty ej utan hjertklappning tänkte den unga flickan nu på det uppdrag hon gifvit den stackars *Minerva* och de faror, för hvilka hon utsatt den ömhjertade tjenarinnan, framstodo under nattens mörker och tystnad mera fasaväckande för hennes inbillning. Då och då reste hon sig upp för att lyssna, under det hennes upprörda fantasi tyckte sig höra buller eller röster, som dock hennes öra ej förmådde uppfatta.

Äfven i husets öfriga rum rådde mörker och tystnad och endast i parlor'n glimmade ännu en svag eld, vid hvars osäkra sken

man kunde urskilja *M:r Atkinsons* kraftfulla, resliga gestalt, försänkt i djupt begrundande. Plötsligt steg han upp, tillknäppte rocken, nedtryckte hatten, fattade en stor käpp och sedan han tittat in i sängkammaren och hviskat några ord till sin hustru, gick han ut och försvann snart i den mörka skogen.

Knappast hade en kvart förflutit, då dörren till köksbyggningen, der tjenarne bodde, försigtigt öppnades och ut trädde en qvinnan, som gick långsamt och blickade försigtigt omkring sig, liksom ville hon med sina blickar genomtränga nattens mörker. Men allt var stilla; intet ljus var synligt i hufvudbyggningen, och den djupa tystnad, som herrskade på gården, afbröts blott af Whip-poor-wills*) melankoliska sång och vindens sus i de höga talltopparne. Gestalten, i hvilken vi lätt igenkänna Tant *Minerva*, fortfor att framgå varsamt och smygande, till dess hon hunnit genom grinden, då hon, troende sig säkrare, påskyndade sina steg.

Men hennes promenad blef ej lång, ty en stark hand grep henne om armen och med ett skri af förskräckelse nedsjök den förskrämda qvinnan på sina knän. »Massa, massa», var allt hvad hon förmådde framstamma.

»Ja, du hexa, massa sjelf, som riktigt griper dig på bar gering. Hvad har du för tjustrykeri för dig så här dags på natten,» röt *M:r Atkinson* med en stentors-stämman, ej egnad att uppmuntra den stackars qvinnan.

»Ack, massa, massa,» snyftade hon, »blif inte ond på mig.»

»Jo visst är jag ond på dig, din usling, det kan du väl förstå, ty den, som är ute denna tid på dygnet och visar sig så rädd till på köpet, är också ute på olofliga vägar. Säg mig, på ögonblicket, hvart ämnar du dig och hvad är ditt ärende?»

»Ack massa, massa, haf barmhertighet med mig,» bad den gråtande.

»Tjut inte, kärng, utan svara på mina frågor. Undsflykter tjena ej till något annat än att göra mig än argare, ty nog skall jag ändå klappa fram sanningen ur ditt mörka skinn. Det enda, som kan hjälpa dig, ditt kräk, är att bekänna, och det så fort orden kunna komma ur halsen på dig. Har du något bref, så hit med det.»

»Ack, massa, miss *Sissy* bad mig så förfasligt att bära det här till Roseburys och ge det åt *Daddy Joe*, att jag ej kunde säga nej;» sade den darrande *Minerva*, i det hon framlemnade brevet.

*) En nattfogel, så kallad, emedan man tycker sig urskilja dessa ord i hans sång.

»Godt,» svarade *M:r Atkinson*, i det han stoppade det i fickan. »Hör nu på hvad jag säger, *Minerva*, och lägg noga märke till mina ord. Du går tyst och stilla in till dig och låter ej någon levande själ få nys om hvad som här förefallit. När miss *Cicely* frågar dig i morgon, så svara du, att du gått hennes ärende och burit fram brevet, som *Daddy Joe* lofvat att framlemna. Med detta villkor skall jag förlåta dig för denna gången, men också bara för denna, förstår du? Kommer jag under fund med dylikt maskopi en annan gång, så säljer jag bort dig åt första slahandlare, som kommer hit åt trakten: det bär då af söderut och du får aldrig se hvarken man, barn eller miss *Sissy* mer. Och om du låter miss *Cicely* med en halfdragen anda ana att det är jag, som har brevet, så skall jag nog värma dig, så att du skall minnas det, ditt svarta troll.»

Med dessa ord lemnade *M:r Atkinson* den förskrämda *Minerva*, som knappt hade sans och styrka qvar för att återvända till sin boning. Han gick in i parlor'n, och upptog ur fickan med triumferande uppsyn *Cicelys* bref. Det lydde sålunda:

»Dyraste *Charley!*

Hvad du förutsade, när vi sist träffades, har slagit in: Pappa är obeveklig och ger ej med sig. Behöfver jag säga dig, att jag är förtviflad, att din stackars *Sissy* gråter dag och natt? Ack, dyra, älskade *Charley*, jag känner att jag ej kan lefva utan dig och att mitt hjerta skall brista i denna kamp, om jag ej fattar ett afgörande beslut. Och detta beslut är fattadt. Jag är beredd att följa dig, som du föreslagit mig, att draga med dig hvart du vill, om du bara alltid älskar mig lika ömt som nu. Vet du, att jag ibland tänker att du tycker lika mycket om *Jemima Burton*, som om mig, att du skulle fria till henne, om vi ej få gifta oss med hvarandra? En sådan tanke gör mig nästan vansinnig och kommer mig att gråta hela natten. Jag tål ej *Jemima*. Hon är kokett, kokett i högsta grad och har ej något hjerta. Hon vill bara bli beundrad och skryter alltid med sina många kurtisörer, men då hon nämnde ditt namn, höll jag på att rifva ut hennes ögon. Jag sade henne rent ut, att hon narrades, att du ej brydde dig mer om henne än jag om *Sam Twittie*, fast han har varit mycket uppmärksam mot mig. Söta *Charley*, du håller ju mer af mig än af *Jemima*? Den afskyvärda! Hvad jag skall se stolt ned på henne, när jag blir *M:rs Pagan!* Jag tror inte heller du skulle få *Jemima* — hon vill bara leka med dig och många andra, för att sedan tala om och skryta med alla de anbud, som hon förkastat.

Det vore just rätt åt henne, om hon blefve en gammal mö. Det skulle glädja mig i själen.

Men för att komma tillbaka till ditt förslag, som jag nu öfvervägt och antagit, tv jag ser ingen annan utväg för vårt giftermål, så reser Pappa nästa Måndag till *Spartanburg* och blir borta till Thorsdagen. Honom är jag mest rädd för, ty han är så skarpsynt och uppmärksam. *Bill* är ej heller att narras med, men han följer lyckligtvis med Pappa. De andra bröderna äro ej farliga, och dem kan man nog lura. Mamma är alltid sysselsatt med barnen och dessutom är hon så god. Det gör mig allt ondt att så der lemna Mamma och Syster *Sally*, men när vi en gång blifvit gifta, så förlåta föräldrarne oss nog. De gjorde på samma sätt, när de voro unga, fast de ha glömt bort det nu. Om du derföre kommer med en buggy*), dyraste *Charley*, och håller på landsvägen, just der vägen tar af till *Greenville*, så skall jag gå öfver skogen på den der lilla gångstigen, du vet, och skynda i din famn, Tisdagsmorgon kl. 10. Vi kunna fara direkte till *Pastor Adams*, som ju redan lofvat att viga oss, och sedan till *Chester*.

Den beskedliga *Minerva*, som håller mycket af mig, kan nog öfvertalas att lemna detta bref till *Roseburys Daddy Joe*, som far till staden i morgon. Mätte allt gå lyckligt och han träffa dig, så att du kan ge honom några ord till mig, som jag kan få genom *Cornelia Rosebury*. Jag skall helsa på flickorna i veckan. Jag skall bjuda till att visa mig lydig och undergifven, så att Pappa ej misstänker något. Hvad jag längtar efter några ord från din kära hand, dyraste *Charles!* Tänker du lika ofta på mig som jag på dig? Men det är sent och systrarna komma snart in och kunna öfverraska mig. Farväl, farväl, älskling! Ack hvad jag är rädd att det ej skall gå bra! Med tusende kyssar är jag alltid, evigt, i döden

Din egen älskande lilla

Sissy.»

Sedan *M:r Atkinson* genomläst förestående epistel, satt han en stund försänkt i djupa tankar, gnuggade derefter förnöjd händerna och mumlade för sig sjelf:

»Äppet faller ej långt från trädet. Du är rätt slug, min lilla *Sissy*, men far din är ändå en äldre räf. Intrigera du på ditt håll, så skall jag göra det på mitt och vi få väl se hvem som vinner segern, du eller jag.» Efter ännu ytterligare begrundande, gick han

*) Ett slags schäs.

åter ut, bultade på *Minervas* dörr och lemnade henne ånyo brefvet, sägande:

»Gå straxt med detta till Daddy *Joe* och gör som Miss *Cicely* befallt dig, men Gu' nåde dig, om du låter *henne* veta att *jag* sett brefvet. Skynda dig, och var hemma, innan man saknar dig i morgon bittida.

Tisdagsmorgonen randades klar och kall. Det hade regnat på natten, men temperaturen hade så hastigt blifvit afkyld, att regndropparne frusit, och då nu solstrålarne föllo på de genomskinliga isdiamanterna, bröto de sig i regnbågens alla färger. De höga tallarne, de allöfvade träden och buskarne togo sig särdeles väl ut i den skimrande drägten med den klaraste vinterhimmel till fond; men detta sköna naturskådespel tycktes ej uppfattas af en ung man, som gick otåligt fram och åter på landsvägen, hvilken löper mellan *Chester* och *Spartanburg*. En häst med en buggy stod fastbunden vid ett träd och efter en stund framskymtade en qvinnoskepнад mellan träden. Ehuru man hvarken kunde urskilja figur eller drag, emedan hon var insvept i en stor schal och hade hufvudet betäckt med en ofantlig sommarhatt eller s. k. kråka af mörkt kattun, ilade den unga mannen mot den ankommande. Snart såg han också, att han ej hade misstagit sig, och med några snabba steg var han hos *henne*, utropande då han slöt *henne* i sina armar:

»Min egen dyra *Cicely*, jag började frukta att du ej skulle komma — klockan är half elfva.»

»Ack, *Charley* det är ej så lätt att så slita sig från hemmet, när det kommer dertill. Dessutom uppehöll *Sally* mig — det var som om hon anat hvad jag hade i sinnet och ville afhålla mig derifrån.»

»Nå, det är nu detsamma, när jag har dig här, älskade. Jag tackar dig varmt för det prof af kärlek och förtroende, som du gifvit mig och hoppas att du aldrig skall ångra dig, min *Cicely*. Men vi måste nu skynda oss, ty pastor *Adams* och Syster *Martha*, som jag lemnade hos honom, vänta oss kl. 12.»

Sedan de uppstigit och börjat sin färd, fortsatte de sina meddelanden. Hem, föräldrar, följderna af det steg de tagit, allt glömdes för ögonblickets hänförelse, hvaråt de öfverlemnade sig med sin ålders hela tanklöshet och lillighet. *Cicely* var otvifvelaktigt rätt vacker nu med kinderna i glöd, en verkan så väl af promenaden som af sinnesrörelsen, och med ögon, strålande af kärlek

och lycka. Så tyckte visst också unge *M:r Pagan*, ty han såg mer på sin täcka reskamrat än på häst och tyglar. Emellertid gick det raskt framåt.

»Vet du,» fortfor *Cicely*, »att allt har gått underbart bra och lätt för oss. Först att jag fick *Minerva* att åtaga sig att gå med brevet till *Daddy Joe*, sedan att han träffade dig och att du ej hade några hinder just i dag» — —

»Ej en gång att kurtisera *Jemima*,» afbröt älskaren skämtsamt.

»Fy då, tala ej om henne — jag bryr mig ej om henne och hennes konster *nu*,» sade den rodnande sköna med en varm blick. »Men hvad var det vi talade om? Jo, det är sant, det var om min flykt. Så for Pappa i går och tog både *Bill* och *Bob* med sig, och de andra bröderna gingo ut i skogen tidigt i morse. Mamma höll på att räkna kläder och det var ingen, som gaf akt på mig mer än *Sally*; hon ville ej släppa mig ur sigte förr än Mamma ropade henne att komma och hjälpa sig — tänk om Mamma hade ropat *mig* — då lade jag i största hast ihop några saker i ett knyte och skyndade ut.»

»Ja, ser du, min dyraste, att Himlen sjelf beskyddar oss, ty kunde vi väl önska oss ett herrligare väder för vår färd. Nå, än *Minerva*, visste hon af din flykt?»

»Jag vet ej rätt, men hon har varit mycket besynnerlig flera dagar. Hon har gråtit, fallit mig om halsen och bedt mig ej göra något, som skulle göra Pappa ursinnig, Mamma sorg och som jag skulle komma att ångra. »Ack, *Miss Sissy*,» har hon flera gånger sagt, »betänk väl hvad ni gör! Kom ihåg att det står i Bibeln 'Du skall hedra din fader och din moder.' Barn, barn, akta er.» Ibland har hon tyckts bevaka mina steg, men nu var hon också lyckligtvis inne hos Mamma.»

Men det förtroliga samtalet och glädjen fingo ett hastigt slut och *Cicely* spratt häftigt till, då vid en krökning af vägen en hand fattade i hästens betsel och en grof, men ej obekant, stämman ropade:

»Holla! Stanna vackert, mitt unga herrskap, och vakna upp ur edra ljuftva drömmar. Ursäkta att jag stör er, men nödvändigheten har ingen lag. J ha'n gjort upp er räkning utan värden och han är nu här för att hjälpa er tillrätta. Den unga damen, som tagit miste om vägen, är kanske så god och stiger upp i mitt åkdon, som skall föra henne riktigt hem, och håller till godo med mitt sällskap, om det också ej är fullt ut så intressant som det nuvarande. Den unge herrn behagade återvända derifrån han kom

mit och gör klokast i att hädanefter ej göra några utflykter åt dessa trakter, ty det kunde bekomma honom illa.»

Motstånd hade varit fåfängt, ty utom *M:r Atkinson* sjelf synes också *Bills* och *Bobs* handfasta figurer. *Cicelys* korta sällhetsdröm var slut och hon måste beqväma sig att stiga ur sin älskares buggy, för att taga plats i fadrens. *M:r Pagan* skar tänderna af raseri, men kände att han var fullkomligt maktlös och kunde endast hårdt krama *Cicelys* hand, som hon räckte honom till afsked. De båda åkdonen rullade åt olika håll, men ingen vågade vända sig om för att se efter den andra.

Det var en svår dag för *Cicely* och hon stängde in sig på sitt rum för att få gråta ut sin smärta. Modershjertat, alltid färdigt att förlåta, och modershanden, alltid mild och len, kommo henne till bistånd och sökte stilla och lugna henne, astorkande de bittra tårarne.

På qvällen afslutade *M:r Atkinson* ett samtal med sin hustru med följande ord:

»Ja, det blir bäst att skicka henne till *Limestones* seminarium. Hon är der långt borta ifrån honom och kan ej komma åt att förnya sitt rymningsförsök, något, som troligen eljest skulle hända endera dagen här hemma. Jag kan ej sitta hemma och vakta henne jemt och ständigt, och du förmår det ej. Vid *Limestone* finner hon dessutom så mycket att förströ sig med: kamrater, studier, arbete. Således, hustru, laga allt så i ordning, att jag kan fara dit med henne nästa månad, då skolan öppnas.»

(Fortsättning i nästa häfte.)

L. S.

EN OMNIBUSFÄRD OCH ETT MORGONBESÖK I LONDON.

Det är en af de sista dagarne af mitt vistande i *London*, och ända tills nu har ett besök blifvit uppskjutet, hvarförutan jag dock föresatt mig att icke lemna den stora verldsstaden. Mina reskamrater üro sysselsatta på annat håll, jag har en lång väg till målet, och det är så ledsamt att ensam vandra omkring på de hvimlande gatorna; man känner sig så förblandad, så bortkommen, så öfvergifven. — Kom derföre, gode läsare, och låt oss följas åt! Men akta dig, ty här råder en förfärlig trängsel på gatorna och man är

utsatt för farligheter af alla slag. Du ser redan litet rädd ut — låtom oss då taga en omnibus för att bespara oss en del af vägen. Men tro ej, att du nu kan undvara alla försigtighetsmått. Ser du inuti på gafveln af omnibussen står med stora bokstäfver: *Beware of pick-pockets male and female**), och jag råder dig att lägga varningen på minnet. Men låtom oss nu, med handen på fickan, se oss litet om bland våra medpassagerare, ty den kolossala vagnen rullar hastigt framåt och vi skola ej hafva lång tid för våra betraktelser. Ser du det der gamla torstigt och slarvigt klädda paret, som stego in straxt före oss. Gubben, med sin kala hjessa och sina dufvofärgade ögon, ser så vördnadsvärd ut, som någonsin *Patriarken i Little Dorrit*, men i den sneglande blicken och ett drag af lömskhet kring munnen framskymtar tydligen ulfven under fårakläderna. Hans äkta hälft synes till och med försmå fårakläderna och oförsynt visa sin karakter, hvars halt lätt förrådes af de okammade hårstriporna kring den låga pannan; af de drypande ögonen med en irrande, på en gång skrämnd och lurande, blick; af den vedervärdiga munnen, i hvars uttryck de styggaste tankar och känslor synas strida om herraväldet och slutligen af hennes händer, långa och magra med spända svartaktiga ådror och en viss krampaktig oro i de vissnade fingrarne, likasom grepo de i luften efter ett inbilladt rof. Granaskapet är mindre angenämt, och vi måste hålla ett vaksamt öga på dessa hofaktiga händer. Ser du, nu låter hon den ena oförmärkt glida ned utför den gamla paraplyen, på hvars krycka de förut hopknäppta hvilat, och i detsamma skjuter hon en lömsk blick ur det ena drypande ögat öfver till oss. Men hon märker att vi ge akt på henne och långsamt höjes åter handen medan fingrarne med en hotande rörelse krampaktigt sluta sig. — Nu stannar dock omnibussen, för att emottaga nya passagerare och den gamla hexan måste flytta sig öfver på andra sidan för att lemna rum för en stojande barnskara, som med mor och sköterska fylla halfva omnibussen. Barnen äro grannt utstyrda, broderade *à l'anglaise* från topp till tå, hela sällskapet i *high spirits* vid tanken på sin tillämnade utflygt till *Crystal Palace* och du kan vara öfvertygad att de ej förr än sent i qväll återvända hem, ehuru den yngsta af familjen ännu ej kan gå. Men, se der komma ännu tvenne passagerare, en ung prestman med fromt och intelligent utseende samt ett medelålders fruntimmer med ett äkta engelskt kvinnoansigte: fint, lugnt, klokt och godt, med ett särdeles tänkanda uttryck i de grå ögonen. Nu återstår blott *en* plats;

*) Akta er för ficktjuftvar, manliga såväl som qvinliga.

men der komma tvenne personer skyndande för att hinna med: den ena en simpelt klädd flicka synes svag och hon saktar gången; den andre, en *second-rate* sprätt, skyndar förbi henne och har redan foten på fotsteget, då konduktörens röst höres: »*Ladies first, Sir!*», hvarpå han anvisar sprätten en plats på taket och hjälper flickan (tydligen en simpel arbeterska) upp midt emot oss, samt ger kusken tecken att sätta i gång.

Jag kan dock ej taga ögonen från den unga qvinnan. Ser du hur fattigt, men snyggt, hon är klädd, huru färdas hennes kinder, hur svullna och tunga hennes ögon synas. Knappt uppkommen i vagnen har hon dignat ned på bänken; ögonblicket derefter sjunker hufvudet ned mot bröstet, ögonen falla ihop och inom några minuter sofver hon tungt. Vagnen skakar förfärligt, det döfvande bullret på gatorna tilltager allt som vi närma oss *City*, barnskaran pratar och skrattar öfverljudt, men ingenting störer den slumrande. Hon sofver så hårdt, så tungt, som man sofver efter att gråtande hafva vakat vid en sjuksäng eller en dödsbädd. . . . Men tyst! låtom oss lyssna till hvad den unge prestmannen hviskar till sin följeslagerska; deras blickar hafva sökt samma föremål som våra och de tala nu om den sofvande:

»*Poor Child! apparently she is a needlewoman, overcome with a whole night's work.*» — »*Yes, she is! do look at her little working basket: it is a needlewoman's, you can't mistake it.*» — »*You must take her to the needlewoman's home, sister.*» — »*Oh yes! at least I'll tell her about it, because, you know, I must look to those other poor children to day.*» — »*Yes, I know; and here I must leave you to look after my own poor ones; so good bye!*»*)

Här stadnar vagnen vid *S:t Paul's churchyard* — prestmannen stiger ur och vi efter honom, i det vi kasta en sista, nu mindre bekymrad blick på den sofvande, då vi veta att hon, för ögonblicket åtminstone, har en skyddsengel med sig. Vagnsdörren slås igen, ännu ett par personer nedstiga från omnibusens alltid fullsatta tak, och innan vi genom den hvimlande mängden af gående och åkande hunnit tränga oss fram till trottoiren är omnibussen borta. — »*Ah, min näsduk!*» — *Borta?*» — se der följderna af att icke noggrannare hafva bevakat hvarje rörelse af den gamla bofaktiga

*) »Stackars barn! hon är påtagligen en sömmerska, uttröttad af en hel natts arbete.» — »Utan tvifvel! Se på hennes lilla arbetskorg — det är en sömmerskas; man kan ej misstaga sig derom.» — »Du måste föra henne till *Sömmerskornas Hem*, syster!» — »Ja; åtminstone skall jag hänvisa henne dit; ty du vet att jag¹ dag måste se till de der andra stackars barnen.» — »Ja! jag vet; och här måste jag lemna dig för att se om mina egna fattiga. Farväl!»

handen i vårt grannskap. Men det kan nu ingen hjälpa — kom, låtom oss skynda — vi äro nära målet för vår färd.

Dock att skynda är lättare sagdt än gjordt, när man nära middagstiden befinner sig på *Cheapside*, i sjelfva hjertat af *City*; länge kunna vi blott steg för steg skrida fram, medan vi se oss om åt alla håll och kanter för att ej bli nedtrampade, omkullslagna eller öfverkörda. Akta dig, der kommer en vandrande skylt, iklädd tidningar, afficher och annonser, bärande på hufvudet en kollosal hatt, beklädd med ett papper, indränknt i något klibbigt fluidum, deri hundratals flugor fastnat, utgörande den mest påtagliga rekommendation af detta slags preservativ mot de små svärmande plågoandarna. Der åter ställer sig i vår väg en frukthandlare, utbudande sina *pine-apples*, friska för 1 sh. och skadade för halfva priset — och i förtroende sagdt (bedyrar han halfhviskande) bör man föredraga de skadade, af hvilka han har en hel vagnslast att välja af. — Men du gör ett utrop! hvad är det? — Åh — en positivspelare, som svimmat — men då vi vilja tränga oss fram genom mängden för att se om vi kunna vara den stackarn till någon hjälp, hejdar oss frukthandlaren, påstående, att alltsammans blott är en tillställning för att samla folk, derunder åtskilliga stölder bedrifvas af positivspelarens vänner. Han har visst betaldt för hvar svimning; han har länge praktiserat och är nu rätt slängd i yrket. *I should'nt have told you but that strangers always are interested in such things. Pray Ma'm**) . . . och återigen börjar han prisa beskaffenheten af sina skadade ananas. Men äntligen delar sig folkhopen framför oss och vi lyckas komma ett stycke framåt utan hinder. Väl kunde de granna bodfönstren, fullhängda med de dyrbaraste tyger och schalar, de elegantaste kostymer, allt med påfästade priser, »de billigaste i London», fångla våra blickar; men du får ej stanna, gode läsare: tiden skyndar, och du och jag med den. Äntligen hafva vi kommit till den tvärgata, der vi skola lemna den stora pulsådren för trafiken och styra kosan inåt en *något* mindre besökt del af *City*. Snart stanna vi vid en port och ringa på klockan, då en ung herre öppnar och på vår fråga efter *M:rs Craig*, svarar: *Oh! you'll see the matron, will you — but she isn't here***). Uttryckande vår ledsnad häröfver nämna vi, att vi äro fremlingar, uppgifva anledningen till vårt besök samt beklaga att det är sista dagen af vårt vistande i London, hvarför vi ej kunna förnya försö-

*) Jag hade ej förrådt hemligheten om jag ej vetat att fremlingar alltid äro intresserade af dylikt.

**) Ah! ni önskar träffa förestånderskan, men hon är icke här.

ket. — *Well, I'll try to do something for you*^{*)}, och dermed försvinner den unge tjenstvillige herrn — återkommer med ett skriftligt tillstånd från sin principal, samt uppger gata och husnummer, dit vi skola vända oss för att vinna ändamålet med vårt tilltänkta besök. Men, spårande en viss oro i våra miner, då fråga väcks att på egen hand söka oss väg bland massan af smågator och gränder i det inre af City, tillägger han: »*Oh, I see, you are afraid of going alone. Well I'll send some one with you*»^{**}). Och innan kort erhålla vi en ledsagare, säga *the gentleman* ett tacksamt farväl, samt fortsätta vägen till ett hus blott några få gathörn längre bort. Vår ledsagare ringer på klockan, säger några ord åt mannen, som öppnar, samt lemnar honom vårt tillståndsbrief med tillsägelse att bära upp det till *chefen*. Med förekommande artighet införas vi derpå i ett mottagningsrum, och här, min läsare, får du hemta andan några minuter. Ej stort längre dock, ty efter en kort stunds väntan inträder *chefen*, en medelålders gentleman med särdeles intelligent och välvilligt utseende, och helsar oss artig. Af skrifvelsen från »sin ärade Confrater i grannskapet» har han förstått att vi äro fremlingar från det aflägsna Sverige samt att vi önska träffa »*the Matron — but I am sorry to say she is not at home.*» Vi äro naturligtvis ännu mera *sorry*, men fråga om det ej skulle vara möjligt att erhålla inträde, äfven under hennes frånvaro. Gentlemannen svarade med någon tvekan att styrelsen egentligen ej under några förhållanden tillåter besök af fremmande — »*but*» — och han tystnar, synbarligen oviss huru han skall handla. Uppmuntrad af detta »*men*» befria vi oss med en ej ringa ansträngning från den medfödda svenska blygheten, och fråga om hans tid tillåter honom afhöra en förklaring öfver anledningen till vårt besök, då han i och med detsamma skulle erhålla en liten öfversigt af de i Sverige rådande förhållanden inom det yrke han sjelf tillhörde. Med punktligheten hos en tjensteman, kastar han en blick på pendylen och förklarar: *I'll be very happy to give you half an hour*^{***}), samt bjuder oss taga plats, i det han sjelf, med en halft road, halft nyfiken min, bereder sig att höra oss. Vi taga då hela vårt engelska språkförråd till hjälp och framställa en flyktig karakteristik af den Svenska qvinnan och hennes förhållanden; nämna huru hon, i likhet med sina medsystrar i de flesta civiliserade länder, på senare tider kommit till en klarare insigt af nödvändigheten af en högre och grundligare bildning, af en sjelfständig

*) Välan, jag vill söka hjelpa er.

***) Jag märker att ni fruktar att gå allena, jag vill då skicka någon med er.

***) Jag skall med nöje egna er en halftimma.

verksamhet, och till fullt medvetande af skyldigheten att till egen och andras fromma använda sina uppodlade naturgåfvor, i stället att låta dem obegagnade förrosta. Vi nämna med glädje och stolthet hvad som af en upplyst Styrelse och af rättänkande, fördomsfria individer blifvit gjordt för att främja och gifva en god riktning åt dessa bemödanden, men vi måste äfven omtala, hvad som af fördomar, trångsinthet och egennyttas gjorts för att lägga hinder i vägen därför. Utrop sådana som »*naturally!*» »*of course!*» etc. då det gällde befördraget af dessa sträfvanden, förbyttes till »*Oh! indeed!*» — »*is it possible!*» »*I should never have believed it!*» — etc., då det var fråga om det motstånd, de rönt, samt ådagalade tillräckligt (om vi ej redan förut sett tusende bevis derpå) den riktning, allmänna opinionen i England tagit rörande dylika frågor. Vi avsluta derpå vår berättelse, hvilken blifvit förlängd genom åtskilliga frågor och inkast af vår tydligen ganska intresserade åhörare med en förklaring om huru just inom det yrke, han sjelf tillhörde, den svenska qvinnan rönt det starkaste och enhälligaste motstånd för sina bemödanden, samt att just detta var orsaken till vårt besök här. Vi visste nemligen, att en mängd qvinnor här hade fritt tillträde till det hos oss så omtvistade yrket, samt önskade på stället underrätta oss om hvilka fördelar och olägenheter, denna frihet medförde, för att sedan kunna härmed jemföra våra inhemska förhållanden.

»*Well, I see how it is,*» genmälte vår åhörare efter något besinnande, »*and I'll myself follow you all over the house, if you'll please to wait only a few minutes.*»*)

Medgif, gode läsare, att vi ej kunna begära ett bättre slut på våra underhandlingar och bered dig att följa med, då nu den vänlige gentlemannen vinkar oss i dörren och för oss uppför en trappa och in genom en dörr, hvarest vi befinna oss på ett slags galleri, som löper omkring en stor sal, der vi se omkring 100 unga flickor sysselsatta — ja, gissa hvarmed? — »Något fabriksarbete?» frågar du, narrad af det oafbrutna dölvande ljudet, som liknar bullret af tusende små spikhammare i miniatyr. »Åh nej,» återtager du och griper efter lorgnetten, »det måste vara symachiner, som de alla sköta.» Men nej! då sy de i papper — se der hvilka långa smala pappersremsor — de likna — åh! det är väl icke möjligt. — Jo, käre läsare, icke allenast möjligt utan fullkomligt afgjordt; det är i *Central Telegraph Office; (Lothbury, City)*, vi befinna oss och det

*) Välan — jag ser huru det är — och jag vill sjelf följa er omkring i huset, om j viljen vänta några ögonblick.

är *Londons* hela inländska telegrafering, som går genom dessa små spåda händer; men också behövas ju till detta arbete inga Goliathskrafter! Se hur lätt och behändigt, hur noggrant och ordentligt hvar och en sköter sitt åliggande! — kan du finna, att det på något sätt går konstigare eller mera inveckladt till hemma i det gamla Bergtrahlska huset under våra herrar telegrafisters Herkulesfingrar? Icke kan jag? Men låtom oss fråga vår artige ledsagare. Han svarar med att föreslå oss att gå ned i salen och taga apparaterna i närmare betraktande. Vi göra så och finna då, att den omtalade *visare* — *telegrafsen*, hvars enklare konstruktion, man i Sverige tillskrifvit den *förvånande* omständigheten att i England fruntimmer kunde användas såsom telegrafister, nu mera ganska litet begagnas, ock att de flesta af alla de apparater, vi här se, äro af alldeles samma beskaffenhet som den hos oss begagnade eller den så kallade Morse-ska telegrafsen. Chefen förklarar äfven, att han anser de *qvinliga telegrafisterna fullt ut så skickliga och pålitliga som de manliga*, och han har godt tillfälle att jämföra, ty de förra tjenstgöra endast om dagarne, med 10 å 12 timmars arbetstid derifrån dock matstunder och hvilostunder afräknas; de senare åter om nätterna.

»Vi äro till och med» sade han, »så angelägna att erhålla dugliga qvinliga telegrafister, att vi hafva en lärosal, med särskilda apparater, der anmälda elever erhålla undervisning och öfning, till dess de blifvit tillräckligt skickliga att tjenstgöra.»

»Och hvad betala de för denna undervisning, Sir?»

»*Nothing af course*. Vi gifva till och med de fattigare en liten dagspenning.»

Häpnar du ej öfver skilnaden, gode läsare? Hos oss offrar en qvinna tid, möda och dryga kostnader på att lära sig detta yrke och när hon med godkända lärares intyg bevisar att hon (*på egen bekostnad*) inhemtat alla de kunskaper, som hos oss fordras af en telegrafist så — *förnekar* man henne, på grunder, som vi här ej vilja vidröra, rättigheten att söka en dylik syssla!

Men låtom oss återigen ställa några frågor till chefen, så inhemta vi, att de unga arbeterskorna mestadels tillhöra den fattigare medelklassen; att man helst emottager dem såsom helt unga, vid omkring 15 eller 16 års ålder; att de för inträde icke behöfva några andra bokliga kunskaper än säker kännedom i modersmålet, emedan de endast användas vid den inländska telegraferingen; att de stå under uppsigt af en förträfflig förestånderska, *Mrs. Craig*, som har tillsyn öfver deras uppförande och moralitet, och utöfvar ett välgörande inflytande på deras karakter samt slutligen att deras aflöning (jag är ledsen att hafva glömt summan) är ungefär densamma som

för de manliga tjänstemännen inom samma afdelning och uppgår till mångdubbelt mera än det de såsom sömmerskor, brodöser eller fabriksarbeterskor, under mycket strängare arbete kunna inbringa.

»De tillhöra således icke de bildade samhällsklasserna och hafva inga studier» upprepa, vi, något förvånade, och tillägga, vända mot chefen:» men om nu någon felaktighet uppstår i apparaten, eller på sjelfva telegrafråden huru skola de unga telegrafisterna kunna ställa det tillrätta, om de icke hafva något begrepp om det vetenskapliga i yrket?» »Allt sådant,» svaras oss, »ombesörjes här af särskilda *electricians*, hvarföre inga vetenskapliga insigter erfordras hvarken af manliga eller qvinliga telegrafister, hvilka endast hafva det mera mekaniska af yrket om hand.»

Se der då en verklig, en väsentlig olikhet med de svenska förhållandena, hvilken vi ännu ej sett påpekad bland de många diktade eller obetydliga grunder, man så nitiskt uppsökt för att bevisa omöjligheten af att lemna den svenska qvinnan samma rättighet som den engelska. Men är frågan härmed afgjord? — Bör den omständigheten att af Englands telegrafister fordras ett ringare kunskapsmått utgöra något skäl att förvägra en Svenska, som visar sig redan innehafva det högre kunskapsmått, som hos oss fordras, rättighet till inträde i yrket? — Och slutligen, ännu en fråga, skulle ej med några ganska obetydliga förändringar i reglementet för tjänstgöringen vid statens Telegraf-verk, telegrafist-sysslan kunna göras både *tillgänglig* och *passande* för den svenska qvinnan, så väl som för den engelska? *) — Svaret vänta vi af dig, käre läsare.

Men under tiden uppehålla vi vår välvillige ledsagare och det går icke an. Låtom oss därför skynda; — ännu blott några frågor till de unga telegrafisterna, hvilka alla se glada och lyckliga ut, tyckas särdeles belåtna med sitt yrke, samt yttra tillgifvenhet och erkänsla för sin »*Matron*»; och vi lemna salen, säga ett tacksamt farväl åt den förekommande och gentlemanlike chefen, lemna våra kort jemte en mundtlig helsning till *Mrs. Craig, the Matron*, om hvilken vi af gemensamma vänner hört mycket godt talas och hvars bekantskap vi så gerna velat göra; och inom några ögonblick befinna vi oss återigen ute bland det värsta folkhvimlet i *Cheapside*. En hastig blick på klockan öfvertygar oss att icke ett ögonblick är att förlora och vi skynda framåt så fort möjligt är, taga af *King William's Street*, utan att våga kasta en blick på de ståtliga byggnader och monumenter — *Banken, Börsen, Mansion-house, Brandmonumentet* m. m., som vi

*) En telegrafistbefattning i Sverige skötes dock af en qvinna, nemligen vid den enskilda Köping-Hult-jernbanan och, såom vi hört, till full belåtenhet.

se framskymta på afstånd, aflägga vår afgift åt brovaktaren och ila vidare öfver *London-bridge*, utan att hinna uppfånga mer än en skymt af de praktfulla utsigterna öfver floden och staden, eller ens egna en tanke åt de fasansfulla uppträden, som nyligen egt rum der bortom bron bland de svartnade ruinerna af de stora magasinerna, hvilka blefvo lågornas rof. Värst af allt är slutligen att komma öfver till gatan, som leder upp till bangården. — Se så, — passa på! — nej, nu kom en omnibus! — vänta se här! — återigen en omnibus och tusende andra vagnar i vägen. Dröj ett ögonblick! Se der! kom! — Ah! det gick lyckligt! ehuru jag tyckte mig känna hästarnes flåsande i nacken! — vidare, vidare! — klockan slår — *Crystal Palace-trainen* ger signalen — der äro mina reskamrater — biljetterna köpta! — fort framåt! — Se der en tom kupé — återigen hviner konduktörens pipa — tåget börjar sätta sig i rörelse — Ack! hur präktigt att vi kommo med ändå! Men — hvad ser jag! du blef efter, gode läsare! hur harmligt! mais que faire? — tåget ilar redan framåt, kl. 4 springa vattnen vid *Crystal Palace* — adieu — au revoir en annan gång!

Esselde.

VÅR PORTFÖLJ.

Bland verkligt välgörande inrättningar, som på senare åren blifvit grundade i Stockholm, förtjenar den, sedan i våras fortgående, enskilda skolan för döfstumme, N:o 33, Norrlandsgatan, onekligen ett bland de främsta rummen. Förestånderskan M:ll *Berglind* har i femton år varit boende vid Manilla och mycket ysselsatt sig med de naturens arma styfbarn, som der uppfostras, Men väl vetande huru otillräckligt utrymme och huru små tillgångarne vid detta institut äro, samt huru otaligt många döfstumma, som, i följd deraf måste förnekas tillträde dit, anlade hon, förliden vår, ofvannämnda skola der undervisning äfven meddelas af en för detta élev vid Manilla. I den nya skolan njuta för närvarande fyra flickor, såsom helpensionärer, undervisning och vård, föda och kläder; fyra gossar erhålla derjemte tvenne gånger om dagen undervisning*). För helpensionärerna, betalas endast 300 à 350 Rdr rmt om året för halfpensionärerna 150 Rdr samma mynt. Som dock de stackars döfstumma ofta tillhöra den mest utblottade och nödställda samhällsklassen, skulle de här om-

*) En liten flicka ur den högre samhällsklassen undervisas nu äfven, såsom halfpensionär. Vi böra äfven omnämna en liten fattig af föräldrarne öfvergifven flicka, hvilken den godhertade förestånderskan uppletat och emottagit såsom helpensionär ehuru fattigvården, i den församling der hon är född ej betalar för henne mera än 10 R:dr i månaden.

nämnda barnen ej utan ganska betydliga bidrag af förbarmande medmenniskor kunna komma i tillfälle att åtnjuta fördelarne af denna skola. Dertill kommer att böcker och mycken annan skolmateriel erfordrats för att kunna börja företaget och ännu mera för att kunna fortsätta skolan och göra den fullt ändamålsenlig. Längeså också företaget ganska vanskligt ut och skolan hade måhända redan måst upphöra om den ej erhållit en verksam beskyddarinna i H. M. Drottningen, hvilken sjelf der betalar för en döfstum flicka från Ulriksdal, stundom besöker skolan och egnar den ett varmt intresse, hvilket efter hvad vi hört äfven delas af H. M. Enkedrottningen och Prinsessan Eugenie. Listor till insamlande af ytterligare medel lära derjemte vara i omlopp inom hufvudstadens högre kretsar, hvilka man hoppas skola inbringa icke så litet. Våra läsare i hufvudstaden uppmana vi härmed till ett besök i den lilla skolan, då den efter julhelgen åter öppnas, öfvertygade att det skall skänka dem glädje och möjligen den vackra inrättningen några, om än ringa, bidrag. För våra läsare i landsorten, som möjligen skulle vilja rådgöra med förestånderskan om inträde i skolan för någon döfstum lemna vi här hennes adress: M:ll *Berglind* Norrlandsgatan, N:o 33.

Oss veterligen finnes icke i vårt land mer än en dylik vård- och undervisningsanstalt för döfstumma, utom den på Manilla; nemligen vid *Hjorted* i *Calmar län*, nära Westervik, der ett icke ringa antal barn under senare åren varit upptagna, och vi hafva hört personer från den kringliggande trakten yttra en önskan, att någon del af ett visst, mycket omtaladt, testamente, (hvilket man vet att de höga testamentarierna hafva anslagit till några för staden och orten nyttiga ändamål, som af dertill utsedde personer skola uppgifvas) måtte komma denna välgörande stiftelse till godo.

— Ifrarne för kvinnans deltagande i arbetet för de vanlottade samhällsklassernas förädling och för en förbättring i deras ställning hafva erhållit en mäktig, en verldsberömd bundsförvandt i — *Garibaldi*, hvilken, så berättas det, förliden sommar skrifvit till en inflytelserik person i hans fädernesland, *Markisinnan Anna Trivulzio Pallavicini*, ett bref, deruti han på det ifrigaste uppmanar henne att söka verka för grundläggandet af fruntimmersföreningar i Italiens städer, i ändamål att på allt möjligt sätt befordra en så väl moralisk som materiel förbättring i de lägre samhällsklassernas tillstånd.

— Den 7 Juli detta år afled i England en gammal man, bekant för våra läsare sedan *Tidskriftens* 2:dra årgång, den åldrige, öfvergifne enslingen i *Haworths* prestgård — *Charlotte Brontës* åttiotre-årige fader.

— Förlidet är afsände en i Öfra Canada boende Indianstam, *Ojibwas*, en deputerad till Drottning Victoria för att till hennes thron frambära de röda männens klagomål och bön om rättvisa. Denna deputerade var en qvinna vid namn *Nah-nee-bawhe-qua* d. ä. (en redlig qvinna), som icke allenast är rikt begåfvad af naturen, men äfven åtnjutit fördelarne af en god uppfostran. Hon är gift med en Engelsman, *William Sutton* men tillhör sjelf *Ojibwas*-indianernas stam, och är en släkting och adopterad dotter till dess aslidne chef, *Peter Jonas* som efter att hafva antagit den christna läran utmärkte sig genom missionsverksamhet bland sina landsmän. Denna stam, bestående af ungefär 1000 personer, är en af de få, hvilken varit tillgänglig för civilisation och christendom, och bebor tre små byar på Huron-sjöns norra strand, der den eger trefliga boningshus och väl odlade åkerfält. Men strömmen af emigranter har nu hunnit denna deras tillflyktsort; den hvita mannen, som sällan visar sig särdeles samvetsgrann, då frågan gäller hans kulörte bröder, hotar att bortdrifva de arma indianerna från hus och hem för anläggandet af sina kolonier. För att söka afvända detta onda och rädda sina stamförvandter från olyckan att bortdrifvas till ödemarken och der förgås, var det som *Nah-nee-bawhe-qua*, försedd med fullmakt af stamcheferna att föra deras talan, och med intyg om sitt uppförande af Methodist församlingen, hvaraf hon är en medlem, lemnat hem, man och fem barn och beslutat att trotsa alla de faror och obehag, som kunna möta den ensamma fremlingen på en dylik mödosam resa.

Hon beskrifves ega ett angenämt utseende, ett mildt och behagligt sätt, samt har öfverallt tillvunnit sig vänner genom sin fasta förtröstan till Gud och sin rättvisa sak samt genom sin okonstlade naturliga vältalighet. Också har hon lyckats framtränga till sin resas mål, till sitt folks »*Stora Moder*», inför hvilken hon framburit dessa böner om beskydd mot de hvite männens herrsk- och roflystnad. Att hennes rörande framställning af det olycksöde, som hotar den ringa kvarlefvän af en fordom mäktig stam, ej förfelat sin verkan på Drottning Victorias hjerta, derom hysa vi inga tvifvel; men Kolonial-styrelsen är temligen egenmäktig och det är fara värdt att den lemnar den engelska regeringens önskan i detta fall utan afseende. Indianerna hafva dessutom i allmänhet ingen enskild egendom, utan landet tillhör stammen, och som sålunda dess styrelse kan förmås att afträda detsamma, kunna de underordnade ej förhindra köpets afslutande. Man har till och med exempel på att då enskilde indianer velat inköpa sina egna jordlotter vid dylika fall, detta blifvit dem förvägradt.

